

ปัญหากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านคดี: ศึกษาเฉพาะค่านิยมผู้บริโภค
คดีผู้บริโภคและการฟ้องคดีผู้บริโภค

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2560

**Consumer Protection Law Problem: Specific Study on Definition of Consumers,
Consumer Case, and Consumer Case Litigation**

Miss Saifon Srithong

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for

the Degree of Master of Laws in Business Law

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2017

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปัญหากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านคดี : ศึกษาเฉพาะคำนิยาม ผู้บริโภค
คดีผู้บริโภคและการฟ้องคดีผู้บริโภค

ผู้ศึกษา นางสาวสายฝน ศรีทอง รหัสนักศึกษา 2574000234 ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์วิมาน กฤตพลวิมาน ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระในเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความหมายความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ของต่างประเทศและประเทศไทย ศึกษาถึงปัญหาของคำนิยาม “ผู้บริโภค” “คดีผู้บริโภค” และปัญหา ในการฟ้องคดีผู้บริโภค เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขเกี่ยวกับปัญหา ดังกล่าว

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการศึกษาวิจัยทางกฎหมาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าจากกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ตำราของ นักวิชาการ บทความเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค และเอกสารอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 นิยามคำว่า “ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งมีความหมายกว้างมาก โดยไม่มีข้อความที่กำหนด วัตถุประสงค์ของการบริโภคไว้ให้ชัดเจน และนิยามคำว่า “คดีผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา คดี ผู้บริโภค พ.ศ.2551 บัญญัติว่าคดีผู้บริโภคเป็นคดีแพ่งที่พิพาทกันระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจ นอกจากนี้บัญญัติว่า การฟ้องคดีผู้บริโภค โจทก์จะฟ้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ ทำให้โจทก์ในคดี ผู้บริโภคจะเป็นผู้บริโภคหรือเป็นผู้ประกอบธุรกิจก็ได้ เมื่อวิเคราะห์คำนิยามทั้งสองแล้ว บุคคลที่จะเป็น ผู้บริโภคจึงเป็นผู้ที่ซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งจะเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ตาม ก็ถือเป็นผู้บริโภค และผู้เป็น โจทก์ที่จะนำคดีมาฟ้องก็เป็นผู้ประกอบธุรกิจเสียส่วนใหญ่ ซึ่งไม่เป็นไปตามเหตุผลในการประกาศใช้ พระราชวิธีพิจารณา คดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ที่บัญญัติเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าประเด็น ปัญหาที่ต้องเสนอแนะแนวทางแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าว เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้มากยิ่งขึ้นและเป็นไป ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

คำสำคัญ ผู้บริโภค คดีผู้บริโภค ผู้ประกอบธุรกิจ

Independent Study title: Consumer Protection Law Problem: Specific Study on Definition of Consumers, Consumer Case, and Consumer Case Litigation

Author: Miss Saifon Srithong; **ID:** 2574000234; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study advisor: Viman Kritpolviman, Associate Professor;

Academic year: 2017

Abstract

The objective of the independent study to study meanings, backgrounds, concepts and theories of consumer protection law, study and analyze foreign and Thailand consumer protection law problems, study problems on the definition of “Consumer”, “Consumer Case”, and problems of consumer case litigation, to find the corrective guideline for such problems.

This independent study is the legal qualitative research conducted through searches of documentary data, and researches from both domestic and foreign consumer protection-related laws, textbooks of the scholars, consumer protection-related articles, and other documents.

The finding of the studying result indicated that Consumer Protection Act B.E. 2522 (A.D. 1979) amended by Consumer Protection Act (No. 2) B.E. 2541 (A.D.1998), defines the term of “Consumer” meaning the buyer or the user of services from the business entrepreneur. The meaning is very comprehensive without statement that clearly determines consumption objective. The term of “Consumer Case” is defined in accordance with Consumer Case Procedure Act B.E. 2551 (A.D. 2008) being enacted that consumer case is a civil case for dispute between consumer and business entrepreneur. In addition, the Act is also enacted that according to consumer case litigation, the plaintiff shall litigate by oral or by writing, resulting in the possibility that the plaintiff in consumer case can be the consumer or business entrepreneur. After analyzing both definitions, the person who is the consumer is the buyer of goods or services. For whatever purpose, the said person is considered as consumer. The plaintiffs who sued in a court of justice have mostly been the business entrepreneurs. This has not been rational in promulgation of Consumer Act Procedure Act B.E. 2551 (A.D. 2008) being enacted for rapid, save and efficient remedy for consumers as protection of the consumer’s right. Therefore, the researcher deemed that there have been the problematic issues requiring suggestion of corrective guideline for such legal provisions for more consumer protection in accordance with the spirit of law accordingly.

Keywords: Consumer Consumer Case Business Entrepreneur

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับคำแนะนำอันมีคุณค่าและมีประโยชน์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์วิมาน กฤติพลวิมาน ที่ได้ให้ความกรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ธีรวัฒน์ จันทรสมนบูรณ์และอาจารย์ธัชพร กังสังข์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะแนวทางประเด็นสำคัญต่าง ๆ ในการศึกษา การค้นคว้า ข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา รวมทั้งแก้ไข การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์มา ณ ที่นี้ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการศึกษาค้นคว้า แนะนำ ชี้แนะในการรวบรวม ข้อมูล อีกทั้งให้ความช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณนายทวีศักดิ์ ล้วนไพศาลนนท์ ผู้พิพากษา หัวหน้าคณะ ชั้นต้นในศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ นายนพ คุญชร ณ อยุธยา อัยการผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างสูง เนื่องจากในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงระบบและแนวทางในการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจอย่างละเอียดลึกซึ้งถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายในการให้ความช่วยเหลือ ต่อผู้บริโภค และแนวทางในการคุ้มครองผู้บริโภคของแต่ละประเทศ ซึ่งมีลักษณะของกฎหมาย ที่แตกต่างกัน ผู้ศึกษาเองยังไม่เข้าใจระบบกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง ถ่องแท้มากนัก แต่ก็ได้รับคำแนะนำชี้แนะแนวทางในการค้นคว้าและนำเสนอแนวคิดที่มีต่อการคุ้มครอง ผู้บริโภค ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระสามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง ครู อาจารย์ทุกท่าน ที่กรุณาอบรมสั่งสอน ให้ความรู้ ให้คำชี้แนะแนวทาง และแนวคิดในด้านต่าง ๆ อันเป็นรากฐาน ของการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องนี้ ขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อนร่วมงานที่คอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจในการศึกษาครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ในการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อระบบกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของไทย และบุคคลทั่วไปที่จะได้นำไปศึกษาค้นคว้าต่อยอดต่อไป

สายฝน ศรีทอง

ตุลาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	4
สมมติฐานการศึกษา	4
ขอบเขตของการศึกษา	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ระเบียบวิธีวิจัย	5
บทที่ 2 ความหมาย ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎี ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค	6
ความหมายผู้บริโภค และคดีผู้บริโภค	6
ความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค	20
แนวคิดของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค	25
ทฤษฎีกฎหมายที่นำมาใช้เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค	27
บทที่ 3 มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศและของประเทศไทย	31
มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศ	32
มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทย	56
บทที่ 4 ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านคดี กรณีคำนิยาม ผู้บริโภค คดีผู้บริโภค และการฟ้องคดีผู้บริโภค	62
ปัญหาไม่มีบทบัญญัติวัตถุประสงค์ไว้ให้ชัดเจนในคำนิยาม ผู้บริโภค ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2541 (ฉบับที่ 2)	62
ปัญหาคำนิยาม “คดีผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551	69
ปัญหาที่มีบทบัญญัติให้โจทก์ฟ้องคดีผู้บริโภค มีได้ทั้งผู้ประกอบการธุรกิจ และผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551	72

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	76
บทสรุป	76
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	79
ประวัติผู้ศึกษา	83

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันของประเทศไทยและทุกประเทศทั่วโลก ระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการมากขึ้น ในขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการ กระบวนการผลิต ขั้นตอนการผลิต ความปลอดภัยของวัตถุดิบที่ใช้ ตลอดจนผู้บริโภคไม่มีความรู้ความเข้าใจถึงเทคนิคทางการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจที่ใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อหลอกล่อให้ผู้บริโภคหลงเชื่อในคำเชิญชวนหรือโฆษณาที่เกินความจริง อีกทั้งการขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นกระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลาและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเอง อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ จนบางครั้ง นำไปสู่การใช้วิธีการที่รุนแรงและก่อให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับกลุ่มผู้บริโภค ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม อันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 จึงถูกตราขึ้นเพื่อให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้ออำนวยต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น เป็นไปตามหลักการและเหตุผลท้ายพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 พบว่าปัญหาในเรื่องของการวิเคราะห์ว่า คดีลักษณะใดบ้างเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่เป็นคดีผู้บริโภค ซึ่งจะต้องพิจารณาจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ประกอบกัน โดยต้องดูจากคำนิยาม “ผู้บริโภค” ของกฎหมายทั้งสองฉบับประกอบกัน พบว่าในส่วน of คำนิยาม ผู้บริโภคแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 นั้น

---

¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551, หมวด 6 , บทเฉพาะกาล, หมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้.

ยังมีข้อจำกัดในส่วนของการกำหนดว่า บุคคลใดที่จะถือเป็นผู้บริโภคร เนื่องจากตามคำจำกัดความของคำว่า ผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อหรือรับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งคำจำกัดความดังกล่าวมีความหมายกว้างมาก ไม่อาจจำกัดได้ว่า ผู้บริโภคนั้นควรจะเป็นบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าชนิดใด หากเพียงเป็นผู้ซื้อหรือใช้สินค้าก็จะเป็นผู้บริโภคทั้งสิ้น จึงยังไม่เป็นการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้ตรงตามความประสงค์ของการคุ้มครองผู้บริโภคเท่าใดนัก จึงเห็นควรศึกษารายละเอียดของกฎหมายฉบับนี้ เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาในการพิจารณา คำนียามนี้ และหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป โดยได้ทำการศึกษาประกอบกับคานียาม “คดีผู้บริโภค” แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ควบคู่ไปด้วย เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้แล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้ มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคผู้ซึ่งได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการบริโภคสินค้าให้ได้รับการเยียวยาความเดือดร้อนเป็นสำคัญ แต่หลังจากที่ได้มีใช้บังคับกฎหมายดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบันพบว่าเมื่อมีการฟ้องร้องดำเนินคดีจะเห็นได้ว่าการใช้กฎหมายดังกล่าวกลับกลายเป็นเครื่องมือให้กับผู้ประกอบการได้หยิบยกเอาวิธีการพิจารณาคดีผู้บริโภคมาใช้ในการฟ้องร้องบังคับคดีเอาากับผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัญหาก็คือการที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 กำหนดให้ผู้ที่ฟ้องคดีผู้บริโภคจะเป็นผู้บริโภคหรือผู้ประกอบการก็ได้ เมื่อตรวจสอบสถิติการฟ้องคดีจากภาพรวมของสำนักงานศาลก็จะ พบว่าการดำเนินคดีผู้บริโภคส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการใช้สิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อบังคับคดีเอาากับผู้บริโภคเสียมากกว่า โดยในส่วนของคดีที่ผู้บริโภคเป็นโจทก์ฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีจำนวนน้อยมาก จากข้อมูลสถิติการฟ้องคดีผู้บริโภค ของศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประจำปี พ.ศ. 2560 มีการรับฟ้องคดีผู้บริโภคทั้งสิ้นจำนวน 2,506 คดี และมีคดีที่ผู้บริโภคเป็นโจทก์ฟ้องผู้ประกอบการจำนวน 17 คดี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.68 ของคดีที่ฟ้องทั้งหมด² ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่น้อยมาก ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 เพื่อให้ผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าและบริการได้รับการเยียวยาความเดือดร้อนด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพ กลับกลายเป็นว่า กฎหมายฉบับนี้เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้ประกอบการให้สามารถบังคับคดีเอาากับผู้บริโภคได้ด้วยความสะดวกและรวดเร็วกว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เดิม โดยที่หากผู้ประกอบการไม่ดำเนินคดีผู้บริโภค ผู้ประกอบการก็มีอำนาจที่จะดำเนินคดีกับผู้บริโภคได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่แล้ว การพิจารณาคดีแพ่งก็เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ มิได้มีความเดือดร้อนแต่ประการใด เมื่อกฎหมายฉบับนี้กลายเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้เจ้าหน้าที่

² ข้อมูล: สถิติการฟ้องคดีผู้บริโภค ณ วันที่ 1 มกราคม 2560 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2560 ของศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้เป็นโจทก์สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเร่งรัดให้ลูกหนี้ในฐานะผู้บริโภครีบต้องกลายเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยสะดวกและรวดเร็ว จึงเป็นการก่อบัญหาให้กับผู้บริโภคไปโดยปริยายในการที่จะต้องรีบเร่งในการชำระหนี้หรือบางครั้งไม่สามารถตั้งตัวได้ทัน ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินคดีตามกฎหมายนี้กำหนดให้ต้องมีการพิจารณาโดยเร็ว ให้แล้วเสร็จภายในเวลาตามที่กฎหมายกำหนดเริ่มตั้งแต่กระบวนการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลย โดยให้ศาลมีอำนาจในการย่นระยะเวลาได้ตามความจำเป็น ซึ่งในทางปฏิบัติของศาลการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องศาลจะสั่งให้มีผลทันทีนับแต่วันที่ได้ส่งหมายดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนี้ จำเลยในฐานะผู้บริโภคอาจไม่สามารถตรวจสอบเอกสารหลักฐานตามสำเนาคำฟ้องและไม่มีเวลาในการเตรียมคดีเพื่อต่อสู้คดีได้ทันหรือบางครั้งก็ไม่สามารถมาศาลได้ตามกำหนดนัดเนื่องจาก ศาลจะต้องนัดพิจารณาคดีภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ทำให้จำเลยไม่อาจมาศาลในวันนัดและศาลก็จะดำเนินคดีโจทก์ไปเพียงฝ่ายเดียว เช่นนี้กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นเครื่องมือให้กับผู้ประกอบการธุรกิจในการเร่งรัดให้ผู้บริโภค ในฐานะจำเลยชำระหนี้ตามคำพิพากษาแก่ตนโดยเร็วและจะเป็นผลร้ายกับผู้บริโภคเสียเป็นส่วนใหญ่

จึงเห็นควรแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 มาตรา 3 ในส่วนนิยามของคำว่า “ผู้บริโภค” พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ในส่วนของคำนิยามของคำว่า “คดีผู้บริโภค” ผลก็คือจะทำให้ปริมาณคดีผู้บริโภคลดลง ทั้งนี้คดีที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภคจะเป็นคดีที่ผู้บริโภคได้รับความเดือดร้อนเสียหายเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าและบริการโดยเฉพาะเจาะจง อันจะทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงความยุติธรรมได้ง่าย สะดวก รวดเร็วและเป็นธรรมอย่างแท้จริง การดำเนินกระบวนการพิจารณาจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคคือมุ่งหมายที่จะคุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริง

ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาดังกล่าวข้างต้นอย่างละเอียด โดยศึกษาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แนวคิด ทฤษฎี วิธีดำเนินกระบวนการพิจารณาและเจตนารมณ์ของกฎหมายแต่ละฉบับที่มุ่งหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภค และศึกษาวิเคราะห์ปัญหาจากการดำเนินคดีผู้บริโภค มาวิจัยเพื่อทราบสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางวิธีการแก้ไขปัญหา โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศต่าง ๆ ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น เพื่อนำจุดเด่น หรือลักษณะกฎหมายที่เป็นประโยชน์และสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากันได้กับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของไทย มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับการพัฒนากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความหมาย ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎี ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศและของประเทศไทย

2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านคดีของประเทศไทย โดยเฉพาะ ในส่วนของคำนิยาม “ผู้บริโภค” “คดีผู้บริโภค” และการฟ้องคดีผู้บริโภค

2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านคดี

3. สมมติฐานการศึกษา

ประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญในการมุ่งคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมในการซื้อสินค้าและบริการ จึงได้มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคออกมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองผู้บริโภคและควบคุมให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการค้าด้วยความสุจริตเป็นที่ตั้งกฎหมายที่สำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคก็คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 แต่กฎหมายทั้งสองฉบับก็ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของการวินิจฉัย ว่า เป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ และปัญหาในการพิจารณาคดีผู้บริโภคจากการศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศสิงคโปร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น พบว่ามีหลักการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคบางประการที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล จึงเกิดสมมติฐานขึ้นว่า หากมีการนำมาตรการ แนวทาง และหลักการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ มาวิเคราะห์ ศึกษา เปรียบเทียบกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทย น่าจะเกิดแนวทางในการประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีอยู่ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

4. ขอบเขตของการศึกษา

รายงานฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทย โดยศึกษาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541 (ฉบับที่ 2), พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551, กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทย สิงคโปร์ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น .

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ทราบความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” และ “คดีผู้บริโภค” ตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ทราบความเป็นมาแนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค
- 5.2 ทราบมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศและของประเทศไทย
- 5.3 ทราบปัญหากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านคดีของประเทศไทยโดยเฉพาะในส่วนของคำนิยาม “ผู้บริโภค” “คดีผู้บริโภค” และการฟ้องคดีผู้บริโภค
- 5.4 ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านคดี

6. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องปัญหากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านคดี: ศึกษาเฉพาะคำนิยาม ผู้บริโภค คดีผู้บริโภคและการฟ้องคดีผู้บริโภคฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยทางนิติศาสตร์ (Legal Research) โดยวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ ตำรา บทความเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคทั้งที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ คำพิพากษาศาลฎีกา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ข้อเขียน และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

ความหมาย ความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎี ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

หลักในการเข้าคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศต่าง ๆ มีที่มาและเหตุผลแตกต่างกันไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของการคุ้มครองผู้บริโภคของแต่ละประเทศ จึงควรที่จะศึกษาถึงความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีของการคุ้มครองผู้บริโภคอันก่อให้เกิดเป็นกฎหมายผู้บริโภค ทั้งในส่วนที่เป็นกฎหมายของประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ อีกทั้งเพื่อให้เข้าใจในเหตุผลของการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศต่าง ๆ จึงควรที่จะทราบถึงความหมายของผู้บริโภคและคดีผู้บริโภคของแต่ละประเทศที่ได้ให้ความหมายไว้ เพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตของการดำเนินคดีผู้บริโภค ดังนี้

1. ความหมายผู้บริโภค และคดีผู้บริโภค

ความหมายของผู้บริโภค และคดีผู้บริโภค เพื่อเป็นการให้คุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายของแต่ละประเทศก็มีลักษณะคล้าย ๆ กัน คือ มุ่งคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภคเป็นสำคัญ แต่จะมีส่วนรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันบ้าง ตามความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ในการเข้าให้ความช่วยเหลือผู้บริโภคของแต่ละประเทศ ได้แก่

1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

1.1.1 “ผู้บริโภค” ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาทั้งในระดับสหพันธรัฐและมลรัฐ คือ บุคคลที่กฎหมายประสงค์จะ เท่านั้นที่เป็นผู้บริโภคได้บางฉบับกำหนดให้หมายความรวมถึงนิติบุคคลด้วย แต่ส่วนใหญ่กฎหมายจะกำหนดให้คุ้มครองบุคคลที่ใช้สินค้าหรือบริการในเชิงส่วนบุคคล หรือใช้ในครัวเรือน เช่น Section 3 (a) ของ The Consumer Product Safety 1972³ SEC. 3 (a) IN GENERAL.—In this Act: (1) APPROPRIATE CONGRESSIONAL COMMITTEES.—The

³ Consumer Product Safety Commission (CPSC) เป็นหน่วยงานอิสระของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาที่สร้างขึ้นในปี 1972 ผ่านทาง Consumer Product พระราชบัญญัติการรักษาความปลอดภัยเพื่อป้องกัน โดยการลดความเสี่ยงของการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากสินค้าอุปโภคบริโภค.

term “appropriate Congressional committees” means the Committee on Energy and Commerce of the House of Representatives and the Committee on Commerce, Science, and Transportation of the Senate. ข้อความดังกล่าวกำหนดว่า ผลิตภัณฑ์อุปโภคบริโภค หมายถึง สิ่งของหรือส่วนประกอบที่ผลิตหรือจำหน่ายแจกเพื่อขายแก่ผู้บริโภคสำหรับใช้ในบริเวณบ้านที่อยู่อาศัย โรงเรียน หรือเพื่อการใช้ส่วนบุคคล เพื่อบริโภคหรือความบันเทิงในหรือบริเวณดังกล่าว เป็นต้น ผู้บริโภคมีสิทธิฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายได้⁴ แต่ระบบการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายนั้นเป็นเรื่องของผู้บริโภคจะใช้สิทธิของตนผ่านหน่วยงานภาครัฐโดยอาศัยหลักกฎหมายลักษณะละเมิดตามแนวกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Common Law) หรือระบบกฎหมายที่พัฒนามากขึ้น เช่น กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผลิตภัณฑ์ (Product Liability) และการฟ้องคดีเป็นกลุ่มเพื่อประหยัดเวลาค่าใช้จ่ายเมื่อความเสียหายเป็นอย่างเดียวกันและเกิดเหตุเดียวกันที่เรียกว่า Class Action ซึ่งมีอยู่ในระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

1.1.2 “คดีผู้บริโภค” ของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ การดำเนินคดีที่เป็นข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์จำนวนเล็กน้อย (Small Claims) รวมทั้งหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จะมีรายละเอียดในแต่ละศาลหรือแต่ละรัฐแตกต่างกันออกไป แต่มีหลักการทั่วไปเดียวกันในการจะกำหนดหลักเกณฑ์พิเศษสำหรับคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แตกต่างจากคดีธรรมดา เพื่อให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายสามารถเข้ามารักษาสิทธิในทางศาลได้อย่างกว้างขวาง เช่น

1) ศาลในมลรัฐมิชิแกน State of Michigan 12th Judicial District Court (Michigan) กำหนดคดีที่มีทุนทรัพย์คดีเล็กน้อย (Small Claims) ไว้เป็นเงินจำนวน 1,750 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ ด้วความต้องดำเนินคดีด้วยตนเองมิให้ดำเนินคดีโดยตัวแทนหรือทนายความ

2) การดำเนินคดีของศาลในรัฐแคลิฟอร์เนีย Berkeley – Albany Municipal Court (California) มีหลักเกณฑ์โดยจัดแบ่งส่วนของศาลคดีเล็กน้อย (Small Claims Courts) เอาไว้โดยจะดำเนินคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 5,000 เหรียญดอลลาร์สหรัฐและเน้นกระบวนการที่ง่ายและไม่เป็นทางการ ด้วความจะต้องดำเนินคดีเอง โดยอาจขอให้ศาลแต่งตั้งญาติหรือเพื่อนสนิทมาช่วยให้คำแนะนำได้ในฐานะที่ปรึกษา (Guardian ad Item) ด้วความอาจมีทนายความ (Lawyer) ได้ โดยทนายความสามารถให้ปรึกษากับคู่ความได้แต่ภายนอกศาลเท่านั้น ไม่สามารถดำเนินคดีในศาลแทนด้วความได้

⁴ ชัชชัย วงศ์พยัคฆ์, วิเคราะห์พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551: กรณีศึกษาความหมายของคดีผู้บริโภค, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554

หากคู่ความมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าที่มีจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินกว่าที่กฎหมายของแต่ละรัฐกำหนดไว้ก็จะต้องดำเนินคดีแบบคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย (Small Claims)

1.2 ประเทศออสเตรเลีย

1.2.1 “ผู้บริโภค” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้มาซึ่งสินค้า ถ้าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ใช้เพื่อการบริโภคของบุคคลตามปกติและบุคคลนั้นจะต้องมิใช่ผู้ได้มาซึ่งสินค้าหรือครอบครองสินค้านั้นไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการขายต่อ (Re – Supply)⁵ และหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งได้รับบริการ หากบริการดังกล่าวเป็นบริการที่มีไว้เพื่อการบริโภคของบุคคลตามปกติและบุคคลนั้นจะต้องมิใช่ผู้ได้รับหรือมีบริการไว้เพื่อวัตถุประสงค์ของการประกอบวิชาชีพประกอบธุรกิจการค้าหรือเพื่อประโยชน์จากสาธารณชน ดังนั้น ผู้บริโภคคนสุดท้าย (Ultimate Consumer) จึงอยู่ภายใต้

⁵ Trade Practices Act. 1974, 4C Acquisition, supply and re-supply

In this Act, unless the contrary intention appears:

(a) a reference to the acquisition of goods includes a reference to the acquisition of property in, or rights in relation to, goods in pursuance of a supply of the goods;

(b) a reference to the supply or acquisition of goods or services includes a reference to agreeing to supply or acquire goods or services;

(c) a reference to the supply or acquisition of goods includes a reference to the supply or acquisition of goods together with other property or services, or both;

(d) a reference to the supply or acquisition of services includes a reference to the supply or acquisition of services together with property or other services, or both;

(e) a reference to the re-supply of goods acquired from a person includes a reference to:

(i) a supply of the goods to another person in an altered form or condition; and

(ii) a supply to another person of goods in which the first-mentioned goods have been incorporated;

(f) a reference to the re-supply of services (the *original services*) acquired from a person (the *original supplier*) includes a reference to:

(i) a supply of the original services to another person in an altered form or condition; and

(ii) a supply to another person of other services that are substantially similar to the original services, and could not have been supplied if the original services had not been acquired by the person who acquired them from the original supplier

ขอบเขตของกฎหมายฉบับนี้ด้วย⁶ เดิมปี 1977 ได้มีการกำหนดนิยาม “ผู้บริโภค” โดยมีความหมายรวมถึงผู้ที่ได้มาซึ่งสินค้าในราคาไม่เกินกว่าราคาที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ (\$ 15,000 เหรียญ) หรือมากกว่านั้น ถ้าหากว่าเป็นการได้มาเพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้บริโภคตามปกติในครัวเรือน มิได้เพื่อการค้าขายต่อ (Re-Supply)

ต่อมาปี 1986 Trade Practices Act, 1986 Section 4B⁷ มีการแก้ไขตัวเงินเป็น 40,000 เหรียญ ซึ่งโดยสรุป คือ “หากสินค้าหรือบริการนั้นมีราคาตั้งแต่ 40,000 เหรียญ หรือในกรณีที่สินค้าหรือบริการนั้นมีราคาสูงกว่า 40,000 เหรียญ ก็ต้องเป็นสินค้าประเภทที่เป็นเครื่องใช้ในบ้านเรือนเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคในครัวเรือนใช้หรือบริโภคหรือสินค้าที่เป็นยานพาหนะและบุคคลนั้นจะต้องมิใช่เป็นผู้ได้มาซึ่งสินค้าหรือครอบครองสินค้านั้นไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการขายต่อ หรือเพื่อจะแปลงรูปสินค้าเป็นไปเพื่อการค้าหรือพาณิชย์ หรือใช้ในการผลิต เพื่อการขายหรือการสร้างหรือซ่อมแซมสินค้าอื่นและเป็นบุคคลที่ได้รับบริการซึ่งเป็นการบริการในฐานะเป็นผู้บริโภคและราคาของการบริการจะต้องไม่เกินที่กฎหมายกำหนด และถ้าเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดการบริการนั้นจะต้องเป็นการบริการสำหรับบุคคลธรรมดา หรือเป็นการบริการภายในครัวเรือนหรือสมาชิกภายในครัวเรือน⁸ จะเห็นได้ว่า บทนิยามผู้บริโภคที่แก้ไขเพิ่มเติมของประเทศออสเตรเลียไม่ครอบคลุมถึงการซื้อเพื่อขายต่อ (Re-Supply) ถ้าซื้อหรือได้มาโดยมุ่งหมายเพื่อขาย

⁶ สุขุม สุกนิษฐ์, คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, (พิมพ์ครั้งที่ 8), กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556, หน้า 148

⁷ Trade Practices Act. 1974, 4B Consumers

(1) For the purposes of this Act, unless the contrary intention appears:

(a) a person shall be taken to have acquired particular goods as a consumer if, and only if:

(i) the price of the goods did not exceed the prescribed amount; or

(ii) where that price exceeded the prescribed amount—the goods were of a kind ordinarily

acquired for personal, domestic or household use or consumption or the goods consisted of a commercial road vehicle; and the person did not acquire the goods, or hold himself or herself out as acquiring the goods, for the purpose of re-supply or for the purpose of using them up or transforming them, in trade or commerce, in the course of a process of production or manufacture or of repairing or treating other goods or fixtures on land; and

(b) a person shall be taken to have acquired particular services as a consumer if, and only if:

(i) the price of the services did not exceed the prescribed amount; or

(ii) where that price exceeded the prescribed amount—the services were of a kind ordinarily

acquired for personal, domestic or household use or consumption.

⁸ สุภัทร แสงประดับ, 2556, ปัญหากฎหมายในการพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย.

ต่อไป เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นผู้บริโภคและเน้นที่ราคาสินค้าและบริการโดยไม่จำกัดว่าผู้บริโภคจะเป็นบุคคลหรือนิติบุคคลและการดำเนินคดีผู้บริโภคก็ต้องดำเนินตามข้อกำหนดเช่นนี้ด้วย

1.2.2 “คดีผู้บริโภค” ประเทศออสเตรเลีย ได้กำหนดนิยามไว้ตาม Trade Practices Act, 1974 Section 4 ซึ่งเป็นกฎหมายออสเตรเลีย เดิมออสเตรเลียยึดการกำหนดราคาและการกำหนดประเภทสินค้าเป็นเกณฑ์ในการกำหนดประเภทของคดีผู้บริโภค กล่าวคือ หากผู้ที่ได้มาซึ่งสินค้ามูลค่าไม่เกิน 40,000 เหรียญ ถือว่าเป็นการซื้อสินค้ามาเพื่อการบริโภค ผู้ซื้อจึงเป็นผู้บริโภคตามกฎหมาย แต่หากสินค้านั้นเกินกว่า 40,000 เหรียญ จะต้องเป็นสินค้าประเภทที่บริโภคตามปกติในครัวเรือนมิใช่เพื่อการขายต่อจึงจะถือว่าเป็นผู้บริโภคตามกฎหมาย และยังขยายความรวมถึงผู้ซื้อซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจขนาดเล็กด้วย

1.3 ประเทศญี่ปุ่น

1.3.1 “ผู้บริโภค” ของประเทศญี่ปุ่น ตาม The Consumer Protection Fundamental Act⁹ หมายถึง ผู้ที่ใช้ (รวมถึงการใช้ประโยชน์นี้จะเหมือนกับจะสมัคร) สินค้าและบริการจากกิจการ บริษัท อุตสาหกิจ (การเข้าร่วมโครงการ) เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้ชีวิตประจำวัน หรือการผลิต

“ผู้ผลิต” หมายถึงความรวมถึงกระบวนการผลิต และแพ็ค บรรจุ นำเข้าหรือขายสินค้า หรือให้บริการ

“สัญญาผู้บริโภค” ตาม The Consumer Contract Act¹⁰ หมายถึงสัญญา ระหว่างผู้บริโภคฝ่ายหนึ่งกับผู้ประกอบธุรกิจอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าคู่สัญญาเป็นนิติบุคคลแล้วเขาไม่ได้รับ

⁹ The Consumer Protection Fundamental

Act For the purpose of this Act, the definitions of terms shall be as follows:

1. “Consumer” means those who use (including utilization; hereinafter the same shall apply) goods and services provided by enterprisers for the purpose of daily use or production, prescribed by the Presidential Decree;

2. “Enterpriser” means those who manufacture (including to process and pack; hereinafter the same shall apply), import or sell goods, or provide services;

3. “Consumer organization” means an organization formed by consumers to enhance their rights and interests; and

4. “Business organization” means an organization formed by more than two enterprisers for the purpose of jointly enhancing their interests.

¹⁰ The Consumer Contract Act

(1) The term "Consumer" as used in this Act shall mean individual(s) (however, the same shall not apply in cases where said individual becomes a party to a contract as a business or for the purpose of business).

ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่ว่าจะสัญญาที่เกิดขึ้นจะอยู่นอกเหนือทางการค้าของเขาก็ตาม ถ้าคู่สัญญาเป็นบุคคลธรรมดา พระราชบัญญัติฉบับนี้จะให้ความคุ้มครองตราบเท่าที่สัญญานั้นเกิดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์หลักที่นอกเหนือทางการค้า แสดงให้เห็นถึงขอบเขตจำกัดนิยามของผู้บริโภค คือต้องเป็นผู้บริโภคที่แท้จริงเท่านั้น

1.3.2 “คดีผู้บริโภค” คือ คดีที่มีข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 600,000 เยน หรือในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเรียกร้องในรูปแบบอื่นซึ่งมีมูลค่าเทียบเท่าไม่เกินจากนี้ เป็นการใช้วิธีพิจารณาคดีเล็กน้อย (Small Claim Court) โดยไม่จำกัดว่า มูลคดีที่พิพาทจะเป็นเรื่องใด หากมีทุนทรัพย์ไม่เกินจากที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็จะพิจารณาเป็นคดีผู้บริโภคทั้งสิ้น

1.4 ประเทศมาเลเซีย

1.4.1 “ผู้บริโภค” ตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศมาเลเซีย¹¹ หมายถึงบุคคลผู้ซื้อหรือใช้สินค้าหรือบริการ เพื่อวัตถุประสงค์ของการบริโภคภายในครัวเรือนและไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปขายต่อหรือใช้เพื่อการผลิตหรือเพื่อการซ่อมแซมหรือรักษาสินค้า

1.4.2 “คดีผู้บริโภค” ประเทศมาเลเซีย มีศาลชำนาญพิเศษสำหรับคดีผู้บริโภคไว้โดยเฉพาะ มีระบบการแบ่งแยกคดีผู้บริโภคไว้อย่างชัดเจนว่า คดีผู้บริโภคหมายถึงคดีประเภท

---

(2) The term "Business Operator" as used in this Act shall mean juridical person(s), association(s) and individual(s) who become a party to a contract as a business or for the purpose of business.

(3) The term "Consumer Contract" as used in this Act shall mean contract(s) concluded between consumers on the one hand and business operators on the other.

(4) The term "Qualified Consumer Organization" as used in this Act shall mean any juridical person certified by the Prime Minister pursuant to the provision of Article 13 as a consumer organization (which means the consumer organization pursuant to the provision of Article 8 of the Consumer Basic Act (Act No. 78, 1968). The same shall apply hereinafter) which has the qualifications necessary to exercise such rights to demand an injunction as governed by the provision of this Act in the interests of many and unspecified consumers.

¹¹ LAWS OF MALAYSIA ACT 599 CONSUMER PROTECTION ACT 1999 ,PART I – PRELIMINARY Section 3. Interpretation, "consumer" means a person who - (a) acquires or uses goods or services of a kind ordinarily acquired for personal, domestic or household purpose, use or consumption; and (b) does not acquire or use the goods or services, or hold himself out as acquiring or using the goods or services, primarily for the purpose of- (i) resupplying them in trade; (ii) consuming them in the course of a manufacturing process; or (iii) in the case of goods, repairing or treating, in trade, other goods or fixtures on land;

ได้บ้าง และแต่ละประเภทมีข้อพิพาทอย่างไร¹² ซึ่งทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงการดำเนินคดีได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

1.5 ประเทศอินโดนีเซีย

1.5.1 “ผู้บริโภค” ตาม LAW OF THE REPUBLIC OF INDONESIA NUMBER 8 YEAR 1999¹³ ของประเทศอินโดนีเซีย หมายถึง บุคคลผู้ใช้สินค้าหรือบริการ เพื่อประโยชน์ของตนเองสมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่น ๆ โดยไม่ได้ใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้า

1.5.2 “คดีผู้บริโภค” จากความหมายของผู้บริโภค ตาม LAW OF THE REPUBLIC OF INDONESIA NUMBER 8 YEAR 1999 นี้ จะเห็นว่า คดีผู้บริโภค คือ คดีที่มีข้อพิพาทอันเนื่องมาจากบุคคลผู้ใช้สินค้าเพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือสมาชิกในครอบครัวกับผู้ขาย ผู้ประกอบธุรกิจ ถือเป็นคดีผู้บริโภคทั้งสิ้น แต่หากเป็นกรณีที่ใช้สินค้านั้น เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ ย่อมไม่เป็นคดีผู้บริโภคตามกฎหมายนี้

1.6 ประเทศไทย

1.6.1 คำนิยามที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภค และ คดีผู้บริโภค

1) ผู้บริโภค

“ผู้บริโภค” (Consumer) คือ ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ และหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการเสนอ หรือชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้า หรือรับบริการด้วย ผู้เข้าสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน บริการหรือประโยชน์อื่นใดโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้ การทำสัญญานั้นต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการหรือประโยชน์อื่นใดนั้น และหมายความรวมถึงผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าว ซึ่งมีได้กระทำการการค้าด้วย¹⁴

“ผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 3 หมายความว่า “ผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และให้หมายความรวมถึงผู้เสียหายตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย”

¹² “เรื่องเดียวกัน”.

¹³ LAW OF THE REPUBLIC OF INDONESIA NUMBER 8 YEAR 1999, CHAPTER I GENERAL PROVISIONS Article I In this law, that which is intended by:

1. Consumers' protection is all means which guarantee the legal security to protect the consumers.
2. Consumer is each individual user goods and/or services available in society, for the benefit of them-selves, family members, other people, and other living creatures and which are not for trading

¹⁴ ผู้บริโภค ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554.

ดังนั้น คำว่า “ผู้บริโภค” จึงต้องดูตามความหมายในบทนิยามของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และนิยาม “ผู้เสียหาย” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ประกอบกัน

“ผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3 หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบแม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

จากนิยามของกฎหมายทั้งสองฉบับ สรุปได้ว่า ผู้บริโภคอาจจะเป็นทั้งผู้ที่เสียค่าตอบแทนและไม่เสียค่าตอบแทนจากการใช้สินค้าและบริการก็ได้ แต่ต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าหรือบริการและตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ได้กำหนดความหมายของ

ก. ผู้เสียหาย หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ข. สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งต้องแยกพิจารณาออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ

(1) สินค้า หมายความว่า สंहาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อสังเกต ความหมายของ “สินค้า” ยังไม่ระบุดครอบคลุมถึง “อสังหาริมทรัพย์” เช่น อาคาร สิ่งปลูกสร้างต่างๆ และยังไม่ครอบคลุมถึง “บริการ” ไม่ว่าจะเป็นการขนส่ง การบันเทิง การรักษาพยาบาล การโทรคมนาคม การธนาคาร ฯลฯ

(2) สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ เพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

ข้อสังเกต

ก) ความรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ซึ่งมีหลักเกณฑ์ว่าผู้ผลิตแม้ไม่จงใจ ไม่ประมาทเลินเล่อก็ต้องรับผิด (ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต แต่ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของ

ผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา (มาตรา 6) แต่ผู้ผลิตสามารถนำสืบหักล้างข้อกล่าวหาได้และมีข้อยกเว้นความรับผิด ตามกฎหมาย

ข) ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและสินค้านั้น ได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว (รับผิดชอบลูกหนี้ร่วม) ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม (มาตรา 5)

2) คดีผู้บริโภค

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ได้กำหนดคำนิยามไว้ มีสาระสำคัญ ดังนี้

ก. “คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา 19 หรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมาย อันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ”

จากนิยามดังกล่าวข้างต้น คดีผู้บริโภค จึงเป็นคดีแพ่งที่พิพาทกันระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการธุรกิจโดยไม่ต้องคำนึงว่าฝ่ายใดเป็นโจทก์หรือจำเลย กล่าวคือโจทก์อาจจะเป็นผู้ประกอบการฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลยก็ได้ ดังนั้น กรณีที่ผู้บริโภคกับผู้บริโภคหรือผู้ประกอบการกับผู้ประกอบการ จะฟ้องร้องดำเนินคดีต่อกันก็จะฟ้องเป็นคดีผู้บริโภคมิได้¹⁵

ข. คดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ค. คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกันกับคดีทั้งสองประเภทข้างต้น

ง. คดีแพ่งที่มีกฎหมายบัญญัติให้ใช้วิธีพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้จากบทบัญญัติดังกล่าว แบ่งคดีผู้บริโภคออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

ก. คำว่า “คดีแพ่ง” เป็นองค์ประกอบสำคัญของนิยามคำว่า คดีผู้บริโภค กรณีจะพิจารณาเป็นคดีผู้บริโภคได้จึงต้องเป็นคดีแพ่งเท่านั้น หากเป็นคดีอาญาหรือคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาย่อมไม่อาจพิจารณาคดีผู้บริโภคได้¹⁶ แต่หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติ

¹⁵ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค, 2552, หน้า 30

¹⁶ ชานิส เกศวพิทักษ์, กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551, กรุงเทพมหานคร: บริษัท ยูเนี่ยน อุลตราไวโอเล็ต จำกัด, 2551, หน้า 12

คุ้มครองคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 เช่น มาตรา 56¹⁷ จะเห็นได้ว่า มีบทลงโทษในส่วนของการโทษจำคุก ซึ่งจะต้องเป็นการดำเนินคดีในส่วนของการคดีอาญา ดังนี้ ในการดำเนินคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จะต้องเป็นกรณีพิพาทกันทางแพ่งเท่านั้น และหากจะต้องดำเนินคดีกับผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 จะต้องดำเนินคดีต่างหากจากคดีผู้บริโภค

ในการฟ้องคดีผู้บริโภคจะต้องเป็นการฟ้องระหว่างผู้บริโภค หรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา 19 หรือตามกฎหมายอื่น พิพาทกับผู้ประกอบธุรกิจหรือกลับกัน กล่าวคือ ผู้ประกอบธุรกิจอาจเป็นโจทก์ก็ได้และต้องเป็นกรณีพิพาทอันเนื่องมาจากการบริโภค¹⁸สินค้าหรือบริการเท่านั้น

ข. กรณีเป็นคดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งก็คือ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กล่าวคือ หากมีกรณีที่พิพาทตามพระราชบัญญัตินี้ก็ให้ฟ้องร้องดำเนินคดีผู้บริโภค แต่ข้อพิพาทนั้นต้องเป็นการเรียกร้องสิทธิในทางแพ่งเท่านั้น

ค. คดีแพ่งที่จะฟ้องเป็นคดีผู้บริโภคจะต้องเป็นคดีมีพื้นฐานเป็นคดีตามข้อ 1. หรือ ข้อ 2. มาก่อน เมื่อเป็นแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีในข้อ 1. หรือ 2. ซึ่งคดีในข้อ 3. นี้ อาจไม่ใช่กรณีพิพาทในเรื่องคดีผู้บริโภค แต่เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันก็สามารถพิจารณาเป็นคดีผู้บริโภคได้

ง. กรณีจะพิจารณาเป็นคดีผู้บริโภคได้นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว หากมีบทบัญญัติของกฎหมายอื่นใดให้ใช้วิธีพิจารณาตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ก็ให้ดำเนินคดีเป็นคดีผู้บริโภคได้

จากนิยามของ “คดีผู้บริโภค” ของประเทศไทยกำหนดให้พิจารณาจากสถานะของกลุ่มความและมูลคดีที่พิพาทเป็นหลักในการนำมาพิจารณาว่าเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ คือ ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค และอีกฝ่ายหนึ่งต้องเป็นผู้ประกอบธุรกิจ โดยฝ่ายใดจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีก็ได้ มูลเหตุแห่งข้อพิพาทนั้นต้องเกิดจากการบริโภคสินค้าหรือบริการในส่วนของคุณค่าที่พิพาทก็ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นคดีประเภทใด เช่น ซื้อขาย กู้ยืม เช่า หรือ เช่าซื้อ ก็เป็นคดีผู้บริโภคทั้งสิ้น ดังนี้ ผู้ประกอบธุรกิจจะเป็นผู้โจทก์ฟ้องให้ผู้บริโภคชำระหนี้ตามสัญญาต่าง ๆ ก็ย่อมกระทำได้

¹⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 มาตรา 56 “ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของคณะกรรมการซึ่งสั่งห้ามขายสินค้าเป็นการชั่วคราว ตามมาตรา 36 วรรคหนึ่ง หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตามมาตรา 36 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ...”

¹⁸ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค, หน้า 29

และเป็นสัดส่วนจำนวนมากที่ผู้ประกอบการจะใช้สิทธิตามสัญญาฟ้องร้องดำเนินคดีเอา กับ ผู้บริโภคเสียมากกว่าที่ผู้บริโภคจะเป็นผู้ดำเนินคดีกับผู้ประกอบการ นำมาซึ่งปัญหาว่ากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเป็นเครื่องมือในการเข้าคุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริงหรือไม่ เนื่องจากผู้ที่ใช้สิทธิดำเนินคดีส่วนมากจะเป็นผู้ประกอบการเป็นส่วนใหญ่

3) ผู้ประกอบการธุรกิจ

ตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ “ผู้ประกอบการธุรกิจ” หมายความว่า ผู้ประกอบการธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และให้หมายความรวมถึงผู้ประกอบการตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย

ผู้ประกอบการธุรกิจตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายหรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้า หรือผู้ให้บริการ และหมายความรวมถึงผู้ประกอบการโฆษณาด้วย

ผู้ขายตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ฯ หมายความว่า ผู้ให้เช่า ผู้ให้เช่าซื้อหรือผู้จัดหาให้ไม่ว่าด้วยประการใดๆ โดยเรียกค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น ตลอดจนผู้เสนอหรือชักชวนเพื่อการดังกล่าวด้วย

4) ผู้มีอำนาจฟ้องคดี

ก. ผู้บริโภค คือ ผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งได้กล่าวถึงในรายละเอียดไปแล้ว

ข. ผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค ประกอบไปด้วยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และมูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ตัวอย่างเช่น คดีที่ผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการให้รับผิดชอบตามสัญญาซื้อขายสัญญาเช่าซื้อ สัญญารับประกันชีวิต คดีที่ผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการซึ่งเป็นโรงพยาบาล คลินิกในเรื่องละเมิดที่เกี่ยวกับการให้บริการสาธารณสุข เป็นต้น

ค. ผู้ประกอบการธุรกิจผู้ประกอบการธุรกิจก็สามารถฟ้องคดีผู้บริโภคได้เช่นกัน โดยฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลยต่อศาลในคดี คดีแพ่งซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ ตามมาตรา 3 (1) ของ พ.ร.บ. วิธี พิจารณาคดีผู้บริโภค ฯ ซึ่งให้สิทธิทั้งผู้บริโภคและผู้ประกอบการเป็น โจทก์ได้ทั้งสองฝ่าย เช่น คดีที่ผู้ประกอบการธุรกิจธนาคารพาณิชย์ฟ้องบังคับลูกหนี้ให้ชำระหนี้ตามหนี้บัตรเครดิต สัญญากู้ยืม

จําเอง จํานำ ตัวเงินหรือการให้บริการอื่น ๆ แต่ผู้ประกอบการก็ไม่มีอำนาจฟ้องผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ๆ เป็นคดีผู้บริโภคตามมาตรา 3(2) ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ฯ เพราะการฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นให้อำนาจเฉพาะผู้เสียหาย หรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนเป็น โจทก์ฟ้องคดีเท่านั้น

1.6.2 เปรียบเทียบกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคกับประเทศต่าง ๆ

เมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า กฎหมายกำหนดแนวทางในการดำเนินคดีผู้บริโภค คือ จะต้องเป็นการใช้สินค้าหรือบริการ เพื่อการใช้บริโภคตามปกติในครัวเรือนมิได้เพื่อการค้าขายต่อ และต้องเป็นราคาที่เล็กน้อย ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายของแต่ละประเทศ ซึ่งแตกต่างกับประเทศไทยที่ไม่มีการกำหนดราคาพิพาท แม้จะมีราคาสูงมากเท่าใด (บางรายมีราคาทรัพย์สินพิพาทสูงถึงหลักล้านบาท) หากเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ก็ถือว่าเป็นคดีผู้บริโภคทั้งสิ้น ซึ่งในส่วนนี้น่าจะวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ให้เหมาะสมต่อไป เมื่อทำการศึกษาถึงบทนิยามของคำว่า “ผู้บริโภค” ของประเทศออสเตรเลียแล้ว การที่จะพิจารณาว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ตามกฎหมายประเทศออสเตรเลียมุ่งพิจารณาถึงราคาของสินค้าหรือบริการเป็นเกณฑ์ ซึ่งมาตราดังกล่าวมิได้นิยามคำว่าผู้บริโภคไว้หากแต่เพียงในลักษณะให้เป็นข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคล (Person) ใดก็ตามที่ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการที่มีมูลค่าตั้งแต่ 15,000 เหรียญ หรือน้อยกว่านั้นเป็นผู้บริโภคต่อมา กฎหมายได้มีการแก้ไขใหม่ในปี 1977 ใน The Trade Practices Act, 1986 Section 4B¹⁹ มีการแก้ไขตัว

¹⁹ The Trade Practices Act,
4B Consumers

(1) For the purposes of this Act, unless the contrary intention appears:

(a) a person shall be taken to have acquired particular goods as a consumer if, and only if:

(i) the price of the goods did not exceed the prescribed amount; or

(ii) where that price exceeded the prescribed amount—the goods were of a kind ordinarily acquired for personal, domestic or household use or consumption or the goods consisted of a commercial road vehicle; and the person did not acquire the goods, or hold himself or herself out as acquiring the goods, for the purpose of re-supply or for the purpose of using them up or transforming them, in trade or commerce, in the course of a process of production or manufacture or of repairing or treating other goods or fixtures on land; and

(b) a person shall be taken to have acquired particular services as a consumer if, and only if:

(i) the price of the services did not exceed the prescribed amount; or

เงินเป็น 40,000 เหรียญ ซึ่งโดยสรุป คือ “หากสินค้าหรือบริการนั้นมีราคาตั้งแต่ 40,000 เหรียญ หรือในกรณีที่สินค้าหรือบริการนั้นมีราคาสูงกว่า 40,000 เหรียญ ก็ต้องเป็นสินค้าประเภทที่เป็นเครื่องใช้ในบ้านเรือนเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคในครัวเรือนใช้หรือบริโภคหรือสินค้าที่เป็นยานพาหนะและบุคคลนั้นจะต้องมิใช่เป็นผู้ได้มาซึ่งสินค้าหรือครอบครองสินค้านั้นไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการขายต่อ หรือเพื่อจะแปลงรูปสินค้าเป็นไปเพื่อการค้าหรือพาณิชย์ หรือใช้ในการผลิตเพื่อการขาย หรือการสร้างหรือซ่อมแซมสินค้าอื่น และเป็นบุคคลที่รับบริการ ซึ่งเป็นการบริการในฐานะเป็นผู้บริโภคและราคาของการบริการจะต้องไม่เกินที่กฎหมายกำหนดและถ้าเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดการบริการนั้นจะต้องเป็นการบริการสำหรับบุคคลธรรมดา หรือเป็นการบริการภายในครัวเรือนหรือสมาชิกภายในครัวเรือน²⁰ จะเห็นได้ว่าบทนิยามผู้บริโภคที่แก้ไขเพิ่มเติมของประเทศออสเตรเลียไม่ครอบคลุมถึงการซื้อเพื่อขายต่อ (Re-Supply) ถ้าซื้อหรือได้มาโดยมุ่งหมายเพื่อขายต่อไปไม่ถือว่าเป็นผู้บริโภคและเน้นที่ราคาสินค้าและบริการโดย ไม่จำกัดว่าผู้บริโภคจะเป็นบุคคลหรือนิติบุคคล และการดำเนินคดีผู้บริโภคก็ต้องดำเนินตามข้อกำหนดเช่นว่านี้ด้วยจะเห็นได้ว่า ประเทศออสเตรเลียมิได้ให้ความสำคัญของตัวบุคคล แต่ให้ความสำคัญกับกรณีที่จะพิจารณาคดีเป็นคดีผู้บริโภคนั้นจะต้องเป็นกรณีที่ซื้อขายเพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค และมีราคาไม่สูงจนเกินไป

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยให้ความหมายของ ผู้บริโภค หมายถึง บุคคลที่มีนิติสัมพันธ์กับองค์กรทางธุรกิจและรวมไปถึงผู้ใช้บริการจากหน่วยงานของรัฐ เช่น การรถไฟ การประปา ไฟฟ้า แก๊ส และ กิจกรรมทางธุรกรรมในฐานะผู้บริโภค มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ

1) ผู้บริโภคต้องเป็นเอกชนหรือบุคคลที่ไม่ได้รับความคุ้มครองอื่น ซึ่งไม่ได้กระทำติดต่อในฐานะมีความสามารถทำธุรกิจ

2) ผู้ขายต้องมีการติดต่อในฐานะที่ทำธุรกิจ และ

(ii) where that price exceeded the prescribed amount—the services were of a kind ordinarily acquired for personal, domestic or household use or consumption.

(2) For the purposes of subsection (1):

(a) the prescribed amount is \$40,000 or, if a greater amount is prescribed for the purposes of this paragraph, that greater amount;

(b) subject to paragraph (c), the price of goods or services purchased by a person shall be taken to have been the amount paid or payable by the person for the goods or services;.....

²⁰ สุภัทร แสงประดับ, ปัญหากฎหมายในการพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย, 2556

3) สินค้าหรือบริการที่ซื้อมานั้นมีเจตนาที่จะใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวไม่ใช่เพื่อใช้ในทางธุรกิจ จึงสรุปได้ว่า ต้องเป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่กระทำโดยมิใช่ทางธุรกิจกับบุคคลฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ และเป็นการซื้อเพื่อใช้ส่วนตัวมิใช่ใช้ในทางธุรกิจ

การคุ้มครองผู้บริโภคของสหราชอาณาจักร ได้รับผลกระทบจากพระราชบัญญัติรัฐสภาชุดกฎหมายหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ รวมถึงประชาชนเพื่อให้เศรษฐกิจในตลาดมีความเป็นธรรมและมีคุณภาพในสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคซื้อ เนื่องจากสหราชอาณาจักรผ่านสมาชิกสหภาพยุโรปเป็นส่วนหนึ่งของตลาดภายในจึงทำงานร่วมกับประเทศในยุโรปอื่น ๆ และสถาบันในสหภาพยุโรปในการผลิตและบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคข้ามชาติ ประเด็นด้านการคุ้มครองผู้บริโภคจะได้รับการจัดการเมื่อมีการร้องเรียนต่ออธิบดีการค้ายุติธรรม จากนั้นจะตรวจสอบการกำหนดคำสั่งหรือนำเรื่องเข้าสู่การดำเนินคดี อย่างไรก็ตามผู้บริโภคไม่สามารถร้องเรียนโดยตรงกับสำนักงานการค้ายุติธรรม Office of Fair Trading (OFT) ได้ ต้องมีการร้องเรียนต่อหน่วยงานในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง (Consumer Direct) ซึ่งจะให้คำแนะนำด้านกฎหมายกับผู้ร้องเรียนหรือนำคำร้องเรียนแต่ละเรื่องไปใช้กับมาตรฐานการซื้อขายเพื่อการตรวจสอบ เนื่องจากข้อจำกัดภายใน Enterprise Act 2002 ผู้ร้องเรียนแต่ละรายไม่สามารถบอกได้ว่าคดีของพวกเขาถูกตรวจสอบหรือไม่ OFT ไม่ค่อยดำเนินคดีกับบริษัท แต่พอใจกับแนวทางการควบคุมแบบสัมผัสเบา ไม่ได้ตีพิมพ์คำร้องเรียนจากผู้บริโภคต่อบริษัท แต่งานตรวจสอบการดำเนินการและการบังคับใช้จะอยู่ที่กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคหลายแห่ง เช่น กฎการขายทางไกล หรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมในพระราชบัญญัติสัญญาผู้บริโภคปี พ. ศ. 2540 เป็นคำสั่งในสหภาพยุโรป (EU) ของสหราชอาณาจักร OFT เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้ อันนำไปสู่ปัญหาในการที่ตัวอย่างของกฎหมายเหล่านี้ได้รับการออกแบบมาอย่างชัดเจนเพื่อรับมือกับข้อร้องเรียนของแต่ละบุคคล แต่ OFT จะจัดการกับข้อร้องเรียนที่เป็นระบบเท่านั้นและจะละเว้นผู้ร้องเรียนแต่ละรายที่เปลี่ยนเส้นทางไปยัง Consumer Direct สำนักงานเทรดดิ้งแฟร์ยังทำหน้าที่เป็นผู้บริโภคและผู้ตรวจการแข่งขันอย่างเป็นทางการของสหราชอาณาจักร โดยมีอำนาจในการทำให้ตลาดทำงานได้ดีสำหรับผู้บริโภคและในระดับท้องถิ่นระดับเทศบาลโดยแผนมาตรฐานการค้า คำแนะนำสำหรับผู้บริโภคทั่วไปสามารถหาได้จาก Consumer Direct หรือผ่านทางสาขาในประเทศของสำนักแนะนำประชาชน²¹ จากกรณีตัวอย่างนี้จะมีส่วนคล้ายกับของไทย คือ การร้องเรียนผ่านคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค แต่ผู้บริโภคไม่อาจทราบได้ว่า

²¹ การคุ้มครองผู้บริโภคของสหราชอาณาจักร, ค้นคืน 1 กรกฎาคม 2561, จาก

เรื่องที่ดินรื้อเรียนไปนั้นอยู่ในขั้นตอนใด ซึ่งก็จะเป็นปัญหาหากคล้าย ๆ กับการคุ้มครองผู้บริโภค ของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

2. ความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

ในการคุ้มครองผู้บริโภคของทุกประเทศ เริ่มโดยที่ภาครัฐยื่นมือเข้ามาควบคุม กำกับดูแล เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจดำเนินธุรกิจด้วยความสุจริต โดยยกเว้นหลักการนิติสัมพันธ์ที่เคยมีมาก่อนนี้ เพื่อให้ทราบถึงเหตุผลในการเข้าคุ้มครองผู้บริโภคโดยภาครัฐ จึงควรที่จะทำการศึกษาถึงความ เป็นมาของการคุ้มครองผู้บริโภคของแต่ละประเทศ ดังนี้

2.1 ความเป็นมาของการคุ้มครองผู้บริโภคในต่างประเทศ

ความเป็นมาของการคุ้มครองผู้บริโภคทางด้านกฎหมาย โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่มีระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ซึ่งเดิมกลุ่มประเทศเหล่านี้มีใช้สินค้าที่ผลิตแบบธรรมชาติ ประกอบขึ้นในครัวเรือนแล้วนำมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งต้องใช้หลักแห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การตรวจสอบสภาพของสินค้าก็จะทำโดยการสังเกตความบกพร่องจากตัวผลิตภัณฑ์นั้น หากไม่พบเห็นถือว่าสินค้านั้น สมบูรณ์ เมื่อซื้อขายสำเร็จก็ถือว่า สัญญาซื้อขายเป็นอันสมบูรณ์ โดยที่กฎหมายให้ความสำคัญรับรอง สัญญานั้นว่า “บุคคลมีเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) หากคู่สัญญาเจตนาที่จะทำ สัญญาให้เป็นเช่นใด ก็สามารถบังคับให้เป็นไปตามสัญญานั้น” ดังนี้ เมื่อผู้ซื้อสมัครใจเข้ารับผล แห่งความเสียหายหรือความบกพร่องของสินค้า หากพบความชำรุดบกพร่องในตอนหลังก็เป็นเรื่อง ที่ผู้ซื้อต้องรับเอาผลแห่งความบกพร่องนั้นเป็นของตน จึงเป็นที่มาแห่งหลักกฎหมายที่ว่า “ผู้ซื้อ ต้องระวัง” จึงไม่อาจเรียกร้องให้ผู้สัญญารับผิดชอบต่อความบกพร่องนั้นได้ ต่อมาระบบเศรษฐกิจและ การค้ามีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น การผลิตสินค้าต่างๆ มีการพัฒนารูปแบบการผลิตที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน มีการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตและเพิ่มส่วนแบ่ง ทางการตลาดให้ได้มากที่สุด จนบางครั้งผู้ประกอบการไม่ได้ให้ความสนใจเรื่องของคุณภาพ ของสินค้าหรือความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์นั้นเท่าที่ควร เมื่อสินค้าออกสู่ท้องตลาดและผู้บริโภค ที่ใช้สินค้าได้รับความเสียหายทั้งทางชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สิน โดยผู้บริโภคไม่อาจทราบ ถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นได้ ผู้บริโภคจึงเรียกร้องให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อสินค้า ที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นเป็นที่มาของการเกิดแนวคิดคุ้มครองผู้บริโภค

เริ่มจากคดีละเมิดในสหรัฐอเมริกา ในปี 1916²² คดีระหว่าง Macpherson กับ Buick Motor Co. โจทก์ซื้อรถยนต์ซึ่งผลิตโดยบริษัททำเลย จากพ่อค้าคนกลางและได้รับบาดเจ็บอันเนื่องมาจาก ล้อหัก ขณะที่เขากำลังขับรถด้วยความเร็ว 8 ไมล์ต่อชั่วโมง จำเลยต่อสู้ว่า ล้อรถยนต์นั้นจำเลยซื้อ ต่อมาจากผู้ผลิตล้อที่มีชื่อเสียงรายอื่น โจทก์และจำเลยจึงไม่มีนิติสัมพันธ์ในส่วนของผู้ผลิตที่ต้องรับผิดชอบต่อกัน ส่วนตัวรถยนต์โดยสภาพแล้วไม่ใช่ทรัพย์สินอันตราย จึงไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นนี้ คดีนี้ศาลอุทธรณ์แห่งนครนิวยอร์กวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับอันตราย แม้ว่าโจทก์มิได้มีความสัมพันธ์ตาม สัญญา กับจำเลยก็ตาม ความรับผิดเช่นนี้ไม่เฉพาะเจาะจงแต่กรณีทรัพย์สินอันตรายโดยสภาพเท่านั้น แต่หมายรวมถึงทรัพย์สินซึ่งสามารถทำให้ชีวิตและร่างกายอาจเป็นอันตรายได้ ถ้าหากมีการประมาท เลินเล่อในการผลิตของผู้ผลิต และทรัพย์สินนั้นเป็นที่คาดหมายได้ว่าย่อมมีการบริโภคได้อย่าง กว้างขวางไม่ว่าจะโดยผู้ซื้อเองหรือผู้อื่นนอกจากผู้ซื้อที่มีการฟ้องร้องให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหม ทดแทนเพื่อความปลอดภัยอันเกิดจากการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความชำรุดบกพร่องและจำเลย ในฐานะผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องป้องกันความเสียหายมิให้เกิดขึ้น เพราะผู้ผลิตอยู่ในฐานะที่จะสามารถ ตรวจสอบและป้องกันมิให้สินค้านั้นก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคได้ดีที่สุด ซึ่งแต่เดิมหลักความ รับผิดในกฎหมายลักษณะละเมิดในระบบกฎหมายจารีตประเพณีจำเลยต้องมีหน้าที่ต่อโจทก์หน้าที่ อาจเกิดจากความผูกพันโดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น มีหน้าที่ตามสัญญาในขณะที่ความรับผิดตาม สัญญาในระบบกฎหมายจารีตประเพณี โจทก์ต้องมิในฐานะเป็นคู่สัญญา จึงจะมีสิทธิเรียกร้อง ค่าเสียหายได้ โดยจะขอยกกรณีตัวอย่างคดีที่เป็นที่ยอมรับกันว่าหลักนิติสัมพันธ์ (Privity Rule) ไม่มีความสำคัญอีกต่อไป คือ ศาลเห็นว่า ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องผลิตขึ้นด้วยความระมัดระวัง ซึ่งหลัก ในคดี Macpherson กับ Buick Motor Co. นี้เอง ที่ศาลประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มดำเนินพิจารณา คดีโดยยกเว้นหลักความผูกพันทางสัญญาในการพิจารณาคดีละเมิด²³ ได้พิจารณาขยายให้ ครอบคลุมถึงผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่จำเลยผลิตออกวางจำหน่ายโดยอาจคาดหมายได้ว่าอาจเกิด อันตรายต่อชีวิตร่างกายของผู้ใดก็ได้ได้นอกจากผู้ซื้อหากมีความประมาทเกิดขึ้นเป็นหน้าที่ ของผู้ผลิตต้องผลิตด้วยความระมัดระวัง หน้าที่ ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องอาศัยความผูกพันตามสัญญา หากแต่เกิดจากกฎหมายกำหนดไว้ นับเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการตื่นตัวในเรื่องความรับผิดของผู้ผลิต หรือผู้ขาย นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงเพิ่มเติมกฎหมายลายลักษณ์อักษรอีกหลาย

²² ศาลอุทธรณ์นิวยอร์ก, ขึ้น: 14 มีนาคม 1916, อ้างอิง: 111 NE 1050, 217 NY 382, ค้นคืน 18 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.courtlistener.com/opinion/3616523/macpherson-v-buick-motor-co/>.

²³ Henderson and Twerski, *Products liability Problems and Process*, อ้างใน สุขุม สุภนิตย์, คำอธิบาย กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, (พิมพ์ครั้งที่ 8), กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556, หน้า 14.

ฉบับ เป็นต้นว่า บัญญัติให้ผู้ขายรับผิดชอบผู้เสียหายที่มีผู้ใช้ซื้อ โดยไม่ต้องอาศัยหลักนิติสัมพันธ์ (Privity Rule)

ต่อมาปี ค.ศ. 1932 ในประเทศอังกฤษ คดีระหว่าง Donoghue กับStevenson²⁴ โดยโจทก์ฟ้องให้จำเลยซึ่งเป็นบริษัทผลิตน้ำจิง (Ginger-Beer) ให้รับผิดชอบในกรณีที่มีซากหอย (Snail) ปรากฏอยู่ในขวดน้ำจิงที่โจทก์ซื้อจากร้านค้าเพื่อบริโภค เป็นเหตุให้โจทก์เกิดอาการคลื่นเหียนอาเจียนและป่วย ศาลสูงของอังกฤษตัดสินโดยเสียงส่วนใหญ่ว่า จำเลยต้องรับผิดชอบแม้ไม่มีนิติสัมพันธ์ใด ๆ กับโจทก์ก็ตามเพราะเป็นหน้าที่โดยทั่วไปของจำเลยในอันที่จะต้องดูแลรับผิดชอบต่อผู้บริโภคสินค้า (Ultimate Consumer) ซึ่งได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าที่จำเลยเป็นผู้ผลิตศาลวินิจฉัยโดยวางหลักว่าจำเลยบกพร่องในหน้าที่จึงถือว่าเป็นประมาทเลินเล่อ หน้าที่ของจำเลยในฐานะผู้ผลิตนั้นศาลขยายหรือกำหนดขึ้น โดยมีเหตุผลเฉพาะเรื่องเป็นคดี ๆ ไป²⁵ ซึ่งคำพิพากษาในคดีนี้ถือเป็นหลักกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นบรรทัดฐานแห่งการพัฒนาแนวคิดในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคในตลาด ทั้งนี้เพราะเหตุว่ากฎหมายในระบบ Common Law นั้น มิได้บัญญัติว่า การกระทำอย่างไรเป็นละเมิด ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ของไทย ก็เช่นเดียวกัน คือ มิได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า การกระทำลักษณะใดที่จะเป็นการละเมิด ดังนั้น การกระทำอย่างไรจะเป็นการละเมิดได้นั้น ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในคดีเป็นราย ๆ ไปจากแนวคำพิพากษาของศาลทั้งสองประเทศข้างต้น เป็นการวางหลักกฎหมายขึ้นใหม่ซึ่งเป็นการแตกต่างจากหลักกฎหมายเดิมที่ให้ผู้ซื้อรับผิดชอบในการระมัดระวัง (Caveat Emptor) ในการซื้อสินค้า

2.2 ความเป็นมาของการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย

ซึ่งตามหลักฐานทางกฎหมายที่ปรากฏการคำนึงถึงสิทธิของผู้บริโภคในประเทศไทยเป็นครั้งแรกเริ่มมีขึ้นโดยมีการใช้มาตรการทางกฎหมาย จัดให้มีการตรากฎหมายขึ้นบังคับใช้เพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ คือ พระราชบัญญัติหางน้ำนม พ.ศ. 2470²⁶ เนื่องจากการใช้หางนมควรจำกัดเฉพาะผู้บริโภคที่เป็นผู้ใหญ่ หากมีการนำไปเลี้ยงทารกย่อมไม่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกายที่กำลังเจริญเติบโตทำให้ร่างกายไม่แข็งแรงและสมบูรณ์ และอาจเกิดโรคร้ายแรงต่าง ๆ ได้ ซึ่งใน

²⁴ Donoghue v Stevenson [2432] AC 562, [1932] UKHL 100, คำนึง 15 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.lawteacher.net/cases/donoghue-v-stevenson.php>.

²⁵ Borrie Gordon and Diamond L.Aubrey "The Consumer Society and the Law" 3rd ed. (Penguin Book London) : 1973, p.30-33 อ้างอิงใน สุขุม สุกนิษฐ์, คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, หน้า 15.

²⁶ สุภัทร แสงประดับ, ปัญหากฎหมายในการพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย.

ขณะนั้นมีการใช้หางน้ำนมเลี้ยงทารกอย่างแพร่หลายด้วยความเป็นห่วงต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนชาวไทย รัฐจึงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมการบริโภครูปอย่างเป็นทางการ โดยกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงพาณิชย์เป็นผู้ควบคุมกำกับดูแลให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

พ.ศ. 2475 นับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยเป็นต้นมา สำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยเป็นมาตรการที่เน้นการป้องกันและปราบปราม โดยการออกกฎหมายให้หน่วยงานของรัฐควบคุมกำกับ แต่ไม่ได้เน้นวิธีการเยียวยาชดใช้ความเสียหายเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะสัญญาหรือลักษณะละเมิด นอกจากนี้ยังมีการบัญญัติกฎหมายอีกหลายฉบับที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในด้านการบริการ และความปลอดภัยในสินค้าอุปโภคบริโภค แต่จะมีลักษณะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคสำหรับสินค้าหรือบริการเป็นการเฉพาะอย่าง คือ การออกกฎหมายฉบับหนึ่งใช้สำหรับสินค้าหรือบริการชนิดหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้ใช้กับสินค้าหรือบริการประเภทอื่นด้วย การคุ้มครองผู้บริโภคจึงยังไม่ครอบคลุม ในลักษณะที่เป็นการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคเป็นส่วนใหญ่ แต่ในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคขึ้นมาแล้ว ไม่มีการตราไว้ในกฎหมายแต่อย่างใด ยังต้องย้อนกลับไปใช้หลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดั้งเดิม²⁷ เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยกฎหมายลักษณะซื้อขายและกฎหมายลักษณะละเมิดมาปรับใช้ในเรื่องความรับผิดในความเสียหายอันเกิดมาจากการซื้อขายสินค้าและบริการในเรื่องสัญญาซื้อขายนั้นถ้าความเสียหายเกิดขึ้นจากทรัพย์สินที่ซื้อขาย ผู้ซื้อในฐานะคู่สัญญาซื้อขายมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายให้ผู้ขายต้องรับผิด และค่าเสียหายเป็นไปตามกฎหมายเรื่องนี้ ตามมาตรา 222 และกรณีเรื่องหลักการยกเว้นความรับผิดปรากฏตามมาตรา 473 คือ ผู้ขายไม่ต้องรับผิดในความเสียหายในกรณีที่ผู้ซื้ออยู่แล้วว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องในเวลาซื้อขายกัน แต่เกิดปัญหาขึ้น คือ ในขั้นตอนการผลิตสินค้านั้นมีความสลับซับซ้อนในการผลิตทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถหยั่งรู้ได้ถึงความชำรุดบกพร่องในขณะที่ผลิตซื้อมาแล้วความรับผิดตามมาตรา 473 จึงเป็นเรื่องยากที่ผู้บริโภคจะสามารถรู้และพิสูจน์ได้ว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่อง จึงทำให้หลักกฎหมายในเรื่องความรับผิดในผลิตภัณฑ์หรือด้วยความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยไม่มีความครอบคลุมเพียงพอที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคตามความเป็นจริง²⁸ ส่วนในกรณีกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศไทยนั้น ถ้าเกิดความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์หรือความรับผิด ในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ประเทศ

²⁷ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสนต์, *กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*, กรุงเทพฯ: วิทยุชน, 2543, หน้า 47-49

²⁸ สุขุม สุนทรินต์, *คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์*, หน้า 42-45.

ไทยในระยะแรกได้ใช้หลักกฎหมายในเรื่องละเมิดในการเยียวยาผู้ใช้ความเสียหาย ผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจึงจำเป็นต้องเป็น ฝ่ายพิสูจน์ว่าจำเลยได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ จึงมีปัญหาที่เกิดขึ้นตรงที่ว่าเมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายอันเกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์นั้น แต่ผู้ผลิตไม่มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ในขณะที่เกิดความเสียหายขึ้น ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนในการเยียวยาความเสียหายได้ เพราะไม่มีนิติสัมพันธ์หรือเป็นคู่สัญญาระหว่างกัน ในบางกรณีการซื้อขายสินค้าในตลาดนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าเกิดจากความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิต ได้ผลิตออกมาโดยบกพร่อง แต่หลักกฎหมายในเรื่องละเมิด ผู้ที่ต้องรับผิดชอบ คือ กรณีที่ทรัพย์สินของตนหรือที่อยู่ในความครอบครองของตนก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น แต่การซื้อขายในตลาดทั่วไปในตลาด ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตไม่ได้ครอบครองทรัพย์สินอยู่ จึงทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายไม่อาจเรียกร้องถึงค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายได้²⁹ เพียงการนำกฎหมายลักษณะซื้อขายและกฎหมายลักษณะละเมิดมาใช้บังคับจึงไม่อาจเพียงพอที่จะคุ้มครองถึงสิทธิของผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอ ประเทศไทยจึงมีวิวัฒนาการของหลักกฎหมายเพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นอีกหลายฉบับ โดยในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคขึ้น โดยมุ่งหวังให้เป็นกฎหมายกลางในการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค และได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายในปี พ.ศ. 2522 เรียกว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

ปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ออกมาใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2551 เพื่อให้กฎหมายฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการบริโภคสินค้าและบริการด้วยเหตุผลที่ว่า ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการมากขึ้น ในขณะที่ผู้บริโภคยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้า เทคนิคทางการตลาด ทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการทำสัญญา ทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ นอกจากนี้เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น กระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลาและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเอง อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบจนบางครั้งนำไปสู่การใช้วิธีการที่รุนแรงและก่อให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม อันส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรให้มีระบบวิธีพิจารณา

²⁹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 45-46

คดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค³⁰ อีกทั้งพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังมีบทบังคับในเรื่องของค่าเสียหายเชิงลงโทษในกรณีผู้ประกอบการธุรกิจเจตนาเอาเปรียบ เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจให้ความสำคัญต่อคุณภาพของสินค้ายิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันก็ได้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2556 ออกมาใช้บังคับควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

3. แนวคิดของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

ในสมัยก่อนการทำการค้าขายสินค้าต่างๆ โดยทั่วไปในท้องตลาดล้วนเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นอย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เช่น มีด ขวาน จาน ชาม ช้อน โอง โห เสื้อผ้า ฯลฯ สภาพของสินค้าและบริการยังไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน ตลาดเป็นลักษณะการแลกเปลี่ยน (Barter) ระหว่างสินค้ากับสินค้าหรือสินค้ากับผลประโยชน์อื่น ๆ เช่น เงินตรา ผู้ซื้อซึ่งเป็นผู้บริโภคสินค้าเหล่านี้จึงสามารถที่จะตรวจสอบความชำรุดบกพร่องของสินค้าได้ง่าย ๆ ด้วยตนเอง หากได้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องโดยมิได้โต้แย้งใดๆ ถือว่า ผู้ซื้อยินดีที่จะซื้อสินค้านั้น ไว้และยอมรับในความบกพร่องของสินค้านั้น วิธีปฏิบัติเช่นนี้ได้กลายมาเป็นหลักประการหนึ่งของกฎหมายว่าด้วยการซื้อขาย นั่นคือหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง”³¹ (Caveat emptor) โดยหากผู้ซื้อไม่ตรวจสอบสินค้าที่จะซื้อขายให้ดีหรือเห็นได้ชัดเจนว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องแต่ก็ยังซื้อสินค้านั้นไป ถือว่าผู้ซื้อนั้นขาดความระมัดระวังเอง ความเสียหายนั้นตกเป็นของผู้ซื้อเอง ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบ³² เรียกตามภาษาโรมันว่า Caveat Emptor หรือ Let the buyer beware³³ หลักดังกล่าวก็ปรากฏอยู่ในมาตรา 473 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์³⁴ (ประเทศไทยได้นำเอาประมวลกฎหมายของประเทศต่าง ๆ หลายประเทศมาเป็นต้นแบบ

³⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551, ส่วนหมายเหตุ: เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้.

³¹ ผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) เป็นหลักกฎหมายโรมัน กล่าวคือ ผู้ขายอาจไม่ต้องรับผิดชอบในบางกรณี ถ้าผู้ซื้อได้ล่วงรู้ความชำรุดบกพร่อง หรือควรระวังหากใช้ความระมัดระวังบ้างตามสมควร .

³² ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, *กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*, กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2543 หน้า 14

³³ สุขุม สุภนิษฐ์, *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*, หน้า 2

³⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 473 ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่อง หรือควรจะได้รู้เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน

ในการจัดทำประมวลกฎหมาย) ภายหลังจากปฏิวัติอุตสาหกรรม กระบวนการผลิตสินค้าต่าง ๆ เริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้นและมีการนำเทคโนโลยี (Technology) ที่ซับซ้อนมาใช้ในกระบวนการผลิต ซึ่งทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถทราบได้เลยว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องหรืออาจไม่ปลอดภัย ในขณะที่ซื้อหรือไม่ โดยความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าเหล่านี้อาจเกิดขึ้นจากวัตถุดิบที่ใช้ไม่ได้คุณภาพหรือความบกพร่องในกระบวนการผลิตเอง หรือวิทยาการในขณะที่ผลิตสินค้านั้น ผู้บริโภคไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องนั้นจะเกิดขึ้น (Defect) นอกจากนี้การเพิ่มจำนวนการผลิตเพื่อประหยัดต้นทุนการผลิต (Economic of Scale) และการขยายตัวอย่างรวดเร็วของตลาดไร้พรมแดน ทำให้สินค้าหลากหลายชนิดกระจายไปยังผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว ซึ่งในจำนวนนี้มีสินค้าที่ชำรุดบกพร่องและไม่ปลอดภัยอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก ผู้บริโภคจึงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบหรืออาจเกิดอันตรายจากการบริโภคสินค้าได้โดยคาดไม่ถึงปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดข้อคิดว่าหลักกฎหมายดั้งเดิม คือ หลักผู้ซื้อต้องระวังนั้น ไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนทั่วไปซึ่งเป็นผู้บริโภคได้³⁵ ทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาให้ความสนใจถึงสิทธิของผู้บริโภค และมีความเห็นควรที่รัฐจะเข้าให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคนอกเหนือจากสิทธิตามหลักกฎหมายแพ่งทั่วไปที่มีอยู่แล้ว โดยรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ได้มีแนวคิดที่จะคุ้มครองผู้บริโภคด้วยเหตุผลต่างกันสำหรับแนวคิดหลักในการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคมี 2 แนวคิด แนวคิดแรกเห็นว่า การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นส่วนหนึ่งของการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Trade Practices) จึงถือว่า การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายที่กำกับการแข่งขันทางการค้า เช่น ประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น แต่อีกแนวคิดหนึ่งเห็นว่าการคุ้มครองผู้บริโภคต้องใช้มาตรการเฉพาะ จึงแยกออกมาเป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งต่างหาก เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ไทย เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ว่ากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคตามแนวคิดใด การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคของทุกประเทศจะมีลักษณะสำคัญร่วมกัน 2 ประการ คือ

3.1 การผลักภาระการพิสูจน์ (Onus of Proof) ในเรื่องทางเทคนิคให้แก่ผู้ผลิต หรือผู้ขายสินค้า โดยผู้บริโภคมีหน้าที่พิสูจน์เพียงว่าตนได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยอย่างไรเท่านั้น

3.2 การให้รัฐมีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภค

(2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบและผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อิดเอื้อน

(3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด

³⁵ สุขุม สุนทรินต์ย์, คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, หน้า 3

แนวคิดทั้ง 2 ประการนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่รัฐได้ดำเนินการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคขึ้น อันเป็นการเปลี่ยนแปลงจากหลักกฎหมายเดิมที่เคยมีอยู่ เช่น ความรับผิดชอบทางสัญญา หรือละเมิดมีการเยียวยาชดใช้ความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคให้มากขึ้น การกำหนดให้มีการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากข้อสัญญา ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศและดำรงไว้ซึ่งความสงบสุข โดยรวมรัฐจึงมุ่งเน้นเข้าให้ความคุ้มครองผู้บริโภคทั้งทางด้านการควบคุม กำกับ ดูแลทั้งการผลิต การค้า และการทำนิติกรรมสัญญา ระหว่างผู้ผลิต ผู้ขาย และผู้ซื้อ ซึ่งต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งประเทศไทยด้วย

4. ทฤษฎีกฎหมายที่นำมาใช้เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค

เนื่องจากหลักเกณฑ์การทำนิติกรรมสัญญาทั่วไปเป็นเรื่องของการแสดงเจตนาของคู่กรณี ทั้งสองฝ่ายที่มุ่งประสงค์จะมีนิติสัมพันธ์ต่อกัน แต่ในเรื่องการบริโภคสินค้าหรือบริการ บางครั้งผู้ได้รับความเสียหายมิได้มีนิติสัมพันธ์กับคู่กรณีแต่ประการ เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น จึงอาจจะไม่สามารถบังคับให้อีกฝ่ายรับผิดชอบได้ จึงเกิดเป็นทฤษฎียกเว้นขึ้น เพื่อให้สามารถให้ความคุ้มครองต่อผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม ดังนี้

4.1 ทฤษฎีการไม่ให้ความสำคัญกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา (Freedom of will) หรือเสรีภาพทางสัญญา เป็นหลักกฎหมายที่อาศัยความเป็นเหตุเป็นผลทางนิติปรัชญา ว่าด้วยนิติสัมพันธ์ทางนี้ซึ่งอยู่บนรากฐานของเจตนาของบุคคล เจตนาเป็นแหล่งกำเนิดและเป็นมาตรการของเจตนาของบุคคล ดังคำที่กล่าวว่า เจตนา มีความศักดิ์สิทธิ์นี้ไม่ได้หมายความว่าเจตนา มีความเป็นอิสระที่จะก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่เจตนาต้องการเท่านั้น แต่เป็นหลักที่ให้ความสำคัญแก่เจตนา ซึ่งจะสามารถ อธิบายเป็นเหตุผลของทฤษฎีกฎหมายดังกล่าวได้ คือ

4.1.1 **หลักปัจเจกชนนิยม³⁶ (Individualism)** ปรัชญากฎหมายดังกล่าวถือว่าเจตนา มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นหลักพื้นฐานของ เสรีภาพตามธรรมชาติของมนุษย์ หรือวิถีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับปรัชญา โดยยืนยันหลักที่ว่า รัฐจะต้องรับรู้สิทธิส่วนบุคคลให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ รัฐจะต้องรับรองเสรีภาพส่วนบุคคลซึ่งมนุษย์ทุกคนมีอยู่ตามธรรมชาติ รัฐจะต้องไม่ทำลายสิทธิพื้นฐานของบุคคล บุคคลทุกคนมีเสรีภาพ เว้นแต่ในบางเรื่องที่เป็นกรณีอันสมควรจึงจะมีข้อจำกัด

³⁶ สุภัทร แสงประดับ, ปัญหากฎหมายในการพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย, 2556

เสรีภาพได้ นอกจากนั้นแล้ว เสรีภาพของบุคคลจะถูกจำกัดได้ก็ด้วยความสมัครใจของบุคคลเองเท่านั้น ดังนั้น เจตนาของบุคคลจึงมีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นอิสระ

4.1.2 หลักเสรีภาพในการทำสัญญา³⁷ (Freedom of Contract) ทฤษฎีนี้วางหลักไว้ว่าเสรีภาพของเอกชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งจะนั้น ความเป็นอิสระของเอกชนจะถูกจำกัดได้ก็ด้วยความสมัครใจของตนเองเท่านั้น เสรีภาพของเอกชนในการทำสัญญาจึงเป็นบ่อเกิดแห่งความยุติธรรมหลักเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ คือ หลักที่ว่าบุคคลทุกคนจะต้องมีเสรีภาพ เว้นแต่ในบางกรณีที่เป็นการสมควรที่จะวางข้อจำกัดเสรีภาพลง กฎเกณฑ์ที่ดีที่สุดที่สังคมควรที่จะวางข้อจำกัดเสรีภาพ กฎเกณฑ์ที่ดีที่สุดที่สังคมควรมีนั่น คือ กฎเกณฑ์ที่คู่สัญญามีความเท่าเทียมกัน เป็นผู้ตกลงกันเอง โดยถือว่ากฎเกณฑ์ที่ตกลงกันได้ นั้น เป็นกฎหมายอันหนึ่งที่เกิดจากเจตนาที่ให้ใช้บังคับแก่กรณีของตน โดยเฉพาะ

จากหลักทฤษฎีทั้ง 2 เรื่องดังกล่าว จะเห็นได้ว่า เหมาะสำหรับการทำนิติกรรมทางแพ่งของเอกชนโดยทั่วไปใช้ได้กับสังคมที่ไม่สลบซับซ้อนมากนัก แต่ถ้าหากเปรียบเทียบกับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในปัจจุบันแล้ว โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการแล้ว หากจะนำหลักทฤษฎีข้างต้นมาปรับใช้คงจะไม่เหมาะสมอีกต่อไป เนื่องจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมหรือสัญญาที่ใช้บังคับอยู่มีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคลตามหลักของความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา รัฐจะไม่เข้าแทรกแซงแม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่ จะเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของ ประชาชน จึงเป็นช่องทางให้ผู้ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ เห็นอกว่าถือโอกาสอาศัยหลักดังกล่าวเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจต่อรองทาง เศรษฐกิจน้อยกว่าอย่างมาก ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม สมควรที่รัฐจะกำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพของบุคคล เพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมและความไม่สงบสุขในสังคมดังกล่าว จึงเกิดแนวคิดการ ไม่ให้ความสำคัญกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนาหรือเสรีภาพในการทำสัญญา ด้วยเหตุที่แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวเหมาะสมในสภาพสังคมที่เท่าเทียมกัน ในอำนาจต่อรองและมีระบบการค้าที่แข่งขันกันค่อนข้างสมบูรณ์ทฤษฎีความรับผิดชอบคู่กรณีในสัญญา (Privity of Contract) ที่เป็นผลสืบเนื่องจากการมีเสรีภาพในการทำสัญญานั้น หลักดังกล่าวจึงเหมาะสมกับกรณีที่คู่สัญญามีความสามารถในการต่อรองเท่า ๆ กันสำหรับในการคุ้มครองผู้บริโภคนั้น โดยเหตุที่ผู้บริโภคสินค้าหรือบริการเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งมีได้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในสถานะทางสังคม (Status Quo) ความสามารถของบุคคล (Capability) หรือข้อตกลงในทางนิติกรรมสัญญา เพราะฉะนั้นหลักเกณฑ์หรือทฤษฎีความรับผิดชอบในความเสียหายที่ต้องอาศัยความผูกพัน

³⁷ “เรื่องเดียวกัน”

ทางสัญญาที่กฎหมายรับรองจึงเป็นอุปสรรคใหญ่หลวงในการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีใช้คู่กรณีในสัญญา ทฤษฎีกฎหมายที่ก่อตั้งสิทธิในการได้รับการเยียวยาชดใช้เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการบริโภคจึงไม่คำนึงถึงหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity Rule) แต่อย่างใด ดังนั้น การกำหนดว่าผู้บริโภคคือใคร จึงมิได้กำหนดโดยอาศัยหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจึงก่อให้เกิดการปฏิเสธทฤษฎีเสรีภาพในการทำสัญญา และหลักความรับผิดชอบคู่กรณีโดยสิ้นเชิง การกำหนดกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจึงออกมาในรูปของการขยายความรับผิดชอบของผู้ขายไปสู่บุคคลอื่น ๆ ที่มีใช้ผู้ซื้อ³⁸ เช่น ให้รับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่เกิดอันตรายต่อบุคคลในครอบครัวของผู้ซื้อ เป็นต้น

4.2 ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางละเมิดซึ่งใช้บทสันนิษฐานความผิด (Presumption of Fault)

หลักความรับผิดชอบในทางละเมิดนั้น มีทฤษฎีความรับผิดชอบที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปอยู่ 2 หลัก คือ

4.2.1 **มีความรับผิดชอบเมื่อมีความผิด** กล่าวคือ ผู้กระทำการละเมิดจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหาย และหลักความรับผิดชอบโดยกฎหมายสันนิษฐานว่ามีความผิดแม้ได้มีการจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ บางกรณีก็เป็นการสันนิษฐานเด็ดขาดไม่มีข้อยกเว้นในการนำสืบหักล้าง (Absolute Liability) หรือ No Fault Liability บางกรณีก็มีข้อยกเว้นให้มีการนำสืบหักล้างบทสันนิษฐานที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้³⁹

4.2.2 **ความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability)** หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดได้รับการยอมรับมากขึ้นเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์ซึ่งมีความสลับซับซ้อนในการผลิต ผู้ใช้ได้รับความเสียหายไม่อาจพิสูจน์ถึงเหตุแห่งความเสียหายได้ว่าเป็นความผิดพลาดของผู้ใด⁴⁰ เหตุผลของการนำเอาทฤษฎีนี้มาใช้ก็เพราะว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการบริโภคนั้นเป็นเรื่องที่ยากจะพิสูจน์ได้ว่าเกิดขึ้นจากความผิดของฝ่ายใด ยิ่งกระบวนการในการบริโภคอันประกอบด้วยผู้ผลิต ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก ผู้บริโภค เป็นกระบวนการที่กว้าง ยิ่งยากแก่การเริ่มพิสูจน์ว่าความบกพร่องจะเกิดขึ้นในช่วงใดและความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคคนสุดท้ายที่บริโภคคนสุดท้ายที่บริโภคผลิตภัณฑ์นั้นเกิดเนื่องจากเหตุแห่งความบกพร่องในขณะใดในกรณีการผลิตที่มีเทคนิคสลับซับซ้อน การพิสูจน์ว่ามีความบกพร่องในการผลิตยังไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้บริโภคจะพิสูจน์ได้ง่ายว่าผู้ผลิตสินค้ากระทำโดยประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้มีความชำรุดบกพร่องในผลิตภัณฑ์ การกำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้ขาย (ในบางกรณี) ต้องรับผิดชอบโดยปราศจากการกระทำ

³⁸ สุขุม สุนนิตย์, คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, หน้า 11

³⁹ สุภัทร แสงประดับ, ปัญหากฎหมายในการพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย, 2556

⁴⁰ “เรื่องเดียวกัน”.

โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ จึงเป็นการเหมาะสม ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขว่า ผู้ผลิตหรือผู้ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดชอบนี้อาจพิสูจน์เพื่อฟื้นความรับผิดชอบได้ เช่น

1) พิสูจน์ว่า ผู้บริโภคใช้สินค้านั้นโดยไม่ถูกวิธีในกรณีที่มีคำอธิบายวิธีใช้หรือคำเตือนไว้แล้ว

2) พิสูจน์ว่า ความเสียหายเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้บริโภคเอง

3) ความชำรุดบกพร่องมิได้มีอยู่ในขณะที่ผู้บริโภคซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น หากแต่เกิดความชำรุดบกพร่องขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลอื่นซึ่งผู้ผลิตหาจำ ต้องรับผิดชอบด้วยไม่

ปัจจุบันหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดในทางละเมิดนี้ได้ถูกนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดความรับผิดในกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและสภาพการณ์ของประเทศนั้น ๆ โดยสะท้อนให้เห็นว่า หลักเกณฑ์ตามกฎหมายทั่วไปที่ใช้กันอยู่ เช่น กฎหมายแพ่ง หรือกฎหมายอาญา ไม่สามารถจะนำมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม

สรุป อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีที่เป็นที่มาของบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ได้แก่ ความรับผิดทางสัญญาที่ขยายหลักให้ครอบคลุมมากกว่าเดิม ไม่ผูกพันเฉพาะคู่สัญญาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงบุคคลภายนอกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสินค้าบริการตามสัญญานั้นกับหลักข้อสันนิษฐานความผิดทางละเมิด ถือว่า แม้ผู้ประกอบการจะมีได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่ก็ยังคงต้องรับผิดชอบในเหตุละเมิดนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเหตุแห่งความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากผู้บริโภคสินค้าเอง อันเป็นการยกเว้นหลักกฎหมายเดิมที่เคยใช้กันมา.

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศ และของประเทศไทย

ระบบกฎหมายผู้บริโภคและการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล ที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายผู้บริโภคของไทยนี้ ได้ศึกษากฎหมายของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งมีระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) ต่างกับกฎหมายของไทยที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) แต่มีความน่าสนใจในการใช้บังคับ กล่าวคือ ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่ถูกจัดอันดับต้น ๆ ของประเทศที่บังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรมอย่างสูง สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพและความมีประสิทธิภาพของระบบศาล ทำให้การเข้าถึงระบบกระบวนการยุติธรรมของประชาชนในประเทศสิงคโปร์เป็นไปอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีกฎหมายระบบแบบจารีตประเพณี (Common Law) เช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเป็นระบบกฎหมายที่มาจากคำพิพากษา แต่กฎหมายที่เกี่ยวกับผู้บริโภคนั้น มลรัฐต่าง ๆ ได้มีการบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) เพื่อกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขเยียวยาสำหรับข้อบกพร่องของสินค้า ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับกฎหมายผู้บริโภคของไทย และเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนพลเมืองของประเทศอย่างยิ่ง ชาวอเมริกันมีความกระตือรือร้นปกป้องสิทธิของตนเองก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันของประชาชนในฐานะผู้บริโภค และมีพลังที่เข้มแข็ง ด้วยเหตุที่ชาวอเมริกันเป็นคนซึ่งมีความเข้าใจใน “สิทธิ” ของตนเอง และการเรียกร้องให้มีการคุ้มครองสิทธิมากกว่าประชาชนในประเทศอื่น จึงนำไปสู่การรวมพลังจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือองค์กรอิสระคุ้มครองผู้บริโภคเกิดขึ้นทั่วไปทุกรัฐและทุกท้องถิ่น องค์กรอิสระที่เข้มแข็งเหล่านี้ทำให้เกิดกฎหมายที่เป็นธรรมให้ความคุ้มครองผู้บริโภค การควบคุมการผลิตที่เป็นธรรมจากรัฐบาลผู้บริหารประเทศ นอกจากนั้นด้วยพลังการรักษาสินค้าเหล่านี้ ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องใส่ใจดูแลการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพด้วยราคาที่เป็นธรรม อาจกล่าวได้ว่า ถ้าประชาชนผู้บริโภคมีพลังสูง จะมีผลส่งให้เกิดการคุ้มครองผู้บริโภคสูงไปด้วย และประเทศญี่ปุ่นซึ่งใช้กฎหมายระบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) เช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างจริงจัง และมีประสิทธิภาพอยู่สูงต่อการพัฒนาศักยภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างสูง โดยทั้งภาครัฐภาคเอกชน และประชาชนให้ความสำคัญต่อคุณภาพของสินค้า ทำให้การใช้กฎหมายในการบังคับ

ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดน้อยมาก ถือได้ว่าการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยนี้ ได้ผลในระดับเป็นที่น่าพอใจ การศึกษากฎหมายผู้บริโภคของทั้งสามประเทศเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายผู้บริโภคของไทย และนำเสนอแนวทางที่ได้มาพัฒนากฎหมายผู้บริโภคของไทยให้มีมาตรฐานที่ดี เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้บริโภค

1. มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศ

1.1 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของเทศสิงคโปร์

1.1.1 การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทั่วไป

ประเทศสิงคโปร์ใช้ระบบกฎหมายแบบอังกฤษ คือ ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เป็นระบบศาลเดี่ยวที่นักกฎหมายในระบบกฎหมายนี้มีแนวความคิดตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) ซึ่งมีทัศนะไปในแนวทางเดียวกันว่า บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของหลัก กฎหมายเดียวกันและควรจะขึ้นศาลเดียวกันจึงไม่เน้นความแตกต่างระหว่างเอกชน กับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ โดยถือว่าทั้งสองฝ่ายอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทางกฎหมายเดียวกัน เมื่อมีกรณีพิพาทจึงต้องขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาโดยศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นองค์กรศาลหลักเพียงศาลเดียวจนถึงชั้นศาลอุทธรณ์และชั้นศาลฎีกา⁴¹ ระบบโครงสร้างพื้นฐานของศาลสิงคโปร์ มีศาลหลัก 2 ศาล คือ ศาลชั้นต้นและศาลสูง

1) ศาลชั้นต้น (State Courts) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้หลายประเภท ศาลหรือคณะที่มีอำนาจวินิจฉัยคดีดังกล่าวมาข้างต้นตั้งอยู่รวมกันที่ศาลชั้นต้น (State Courts) ในอาคารเดียวกัน โดยไม่มีการแยกออกไปเป็นอาคารของศาลที่พิจารณาคดีตามจำนวนทุนทรัพย์⁴² (nature and amount of the claim) ของคดีจะเป็นปัจจัยที่กำหนดว่าคู่ความจะต้องเริ่มต้นเป็นคดีประเภทใดหรืออยู่ในอำนาจของศาลใด ดังนี้

⁴¹ ระบบกฎหมายสิงคโปร์, ศูนย์ข้อมูลข่าวอาเซียน, กรมประชาสัมพันธ์, ค้นคืน 10 ธันวาคม 2560 จาก www.oia.coj.go.th/doc/data/oia/iad_1475209793.pdf.

⁴² กนก จุลมนต์, ระบบศาลและกระบวนการพิจารณาคดีแห่งของประเทศสิงคโปร์, โครงการแลกเปลี่ยนข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน ณ State Courts , สำนักงานศาลยุติธรรม, 2557.

(1) ศาลเขต⁴³ *District Court (DC)* เป็นศาลชั้นต้นที่รับพิจารณาสำหรับคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกินกว่า 60,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ (SGD) แต่ไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ และพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 10 ปี

(2) ศาลแขวง⁴⁴ *Magistrates' Court (MC)* เป็นศาลชั้นต้นที่รับพิจารณาสำหรับคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 60,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ และพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุก อย่างสูงไม่เกิน 5 ปี

(3) ศาลที่พิจารณาคดีทุนทรัพย์เล็กน้อย⁴⁵ *Small Claims Tribunals (SCT)* (เทียบได้กับคณะไกล่เกลี่ยทุนทรัพย์เล็กน้อย) สำหรับคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หากคู่ความตกลงกันให้ขึ้นศาลนี้ เช่น คดีที่พิพาทเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายสินค้า การให้บริการหรือในคดีละเมิดซึ่งมีความเสียหายเกิดขึ้นต่อทรัพย์สินเว้นแต่ความเสียหายที่เกิดจากอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากการจับขี่ยานพาหนะ เมื่อมีการยื่นคำร้องประเภท SCT คู่ความจะต้องเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย (Mediation session) ซึ่งกระทำโดยจำศาล (Registrar) (ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการ: เทียบเคียงกับตำแหน่งในประเทศไทย) หรือผู้ได้รับแต่งตั้งมอบหมายของคณะไกล่เกลี่ย (SCT) เพื่อจัดการกับคดีด้วยกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายน้อย โดยไม่มีทนายความเข้ามาเกี่ยวข้อง และพิจารณาคดีอาญาในข้อหาหรือความผิดที่มีเฉพาะโทษเท่านั้น

2) ศาลฎีกา (*The Supreme Court*) ประกอบด้วยศาลอุทธรณ์ (the Court of Appeal) และศาลสูง (The High Court) ซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ประกอบด้วย

⁴³ STATE COURTS ACT (CHAPRTE 321) Interpretation

2. In this Act, unless the context otherwise requires “District Court limit” means \$250,000 or such other amount as may be specified by an order under section 30;

⁴⁴ STATE COURTS ACT (CHAPRTE 321) Intereretation

“Magistrate’s Court limit” means \$60,000[†] or such other amount as may be specified by an order uner section 52 (3)...

⁴⁵ SMALL CLAIMS TRIBUNALS ACT (CHAPRTE 321) Intereretation

2. In this Act, unless the context otherwise requires “prescribed limit” means \$10,000 or such other sum as the Minister may, after consultation with the Chief Justice, by order published in the *Gazette*, substitute therefor;

(1) ศาลอุทธรณ์⁴⁶ (Court of Appeal) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลสูงทั้งในคดีแพ่งและ ศาลอุทธรณ์เป็นศาลสูงสุดหรือศาลสุดท้ายในการพิจารณาพิพากษาคดี

(2) ศาลสูง⁴⁷ (High Court) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาในฐานะศาลชั้นต้นหรือศาลแรกที่รับพิจารณาพิพากษา ในกรณีคดีแพ่ง คือ รับพิจารณาคดีที่มีทุนทรัพย์ เกินกว่า 250,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ขึ้นไป และพิจารณาคดีอาญาที่มีอัตราโทษประหารชีวิตหรืออัตราโทษแต่ละฐานความผิดจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป และมีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น (State Courts) ศาลสูงของสิงคโปร์แบ่งออกเป็น 2 ชั้นศาล คือ ศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) และศาลฎีกา

1.1.2 วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค

ประเทศสิงคโปร์มีศาลพิเศษที่พิจารณาคดีระหว่างผู้บริโภค (consumer) และผู้จำหน่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพิจารณาด้วยความรวดเร็ว และราคาถูกในการหาข้อยุติของเรื่องที่ขัดแย้งกัน เพื่อให้เป็นกลไกการระงับข้อพิพาท ศาลพิเศษที่พิจารณาเกี่ยวข้องกับคดีผู้บริโภคตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 1985 โดยเป็นไปตามกฎหมายชื่อ “The Small Claims Tribunal Act” หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาตามข้อเรียกร้องร้องในคดีเล็กน้อย โดยศาลที่พิจารณาคดีเล็กน้อย (The Small Claims Tribunal Act) ถือเป็นส่วนหนึ่งในศาลชั้นต้น (Subordinate Court) ของประเทศสิงคโปร์⁴⁸ โดยแรกเริ่มแล้วศาลพิเศษนี้ มีอำนาจในการตัดสินใจในวงเงินไม่เกิน 2,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ต่อมาในปี 1995 ได้เพิ่มวงเงินเป็นไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ (แต่สามารถเพิ่มขึ้นได้ถึง 10,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายลงนามยินยอม) ปัจจุบันกำหนดให้การพิจารณาคดีที่ศาลต้องมีทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ โดยโจทก์จะแยกฟ้องเพื่อให้คดีมีทุนทรัพย์พิพาทไม่เกินจากนี้ไม่ได้ แต่หากโจทก์ประสงค์จะเรียกร้องเกิน 10,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ก็ได้ แต่ต้องเป็นการตกลงกันของคู่ความทั้งสองฝ่าย⁴⁹

การดำเนินคดีในศาลนี้เน้นเรื่องการไกล่เกลี่ย โดยแยกเป็น 2 กรณี คือหน้าที่ไกล่เกลี่ย (Mediatory Role) ซึ่งหากไม่สำเร็จศาลหรือผู้พิพากษาจึงจะกลับมาทำหน้าที่ในการ

⁴⁶ กนก จุลมนต์, ระบบศาลและกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งของประเทศสิงคโปร์.

⁴⁷ “เรื่องเดียวกัน”.

⁴⁸ ปุณณะ จงนิมิตสถาพร, ระบบศาลและวิธีพิจารณาคดีเล็กน้อย, งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคล การอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 10 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, หน้า 18-26.

⁴⁹ กนก จุลมนต์, ระบบศาลและกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งของประเทศสิงคโปร์.

พิจารณาพิพากษาคดี (Adjudicatory Role) ดังนั้น องค์ประกอบสำคัญที่เด่นชัดของศาลคดีเล็กน้อย (Small Claims Tribunal) คือ การใช้การไกล่เกลี่ยก่อนกระบวนการดำเนินคดีในศาล นอกจากนี้ยังมีส่วนประกอบอื่นเป็นองค์ประกอบหลัก เช่น การห้ามทนายดำเนินคดีแทนตัวความในการเจรจาไกล่เกลี่ย ทั้งนี้ เพื่อให้ตัวความต้องเจรจาหรือหรือข้อขัดแย้งกันโดยตรง โดยที่จะมีศาลหรือเจ้าพนักงานศาลคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ⁵⁰ โดยในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับผู้บริโภคมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาความรวดเร็วและราคาถูกในการหาข้อยุติของเรื่องที่ขัดแย้งกันระหว่างผู้บริโภคและผู้จำหน่าย ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อระบบการพิจารณาคดีลักษณะนี้ที่ให้ความยุติธรรมรวดเร็วและมีราคาถูก โดยสรุปอำนาจในการพิจารณาคดีของศาล ดังนี้

1) อำนาจในการพิจารณาคดีของศาลพิเศษที่พิจารณาเกี่ยวกับคดีผู้บริโภค การพิจารณาคดีเกี่ยวกับข้อพิพาทในคดีประเภทนี้จะกำหนดวงเงินไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ และจะต้องเกิดจากข้อพิพาทกันในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. สัญญาสำหรับการซื้อสินค้า หรือ

ข. สัญญาสำหรับการจัดหาบริการ หรือ

ค. ความเสียหายในทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำละเมิด แต่ไม่รวมถึงความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุจากยานพาหนะ คดีผิดสัญญาเช่าที่พักอาศัย คดีผิดสัญญาเช่าที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างไม่เกิน 2 ปี แต่ถ้าผู้เรียกร้องและผู้รับผิดชอบทำความตกลงกัน โดยลงนามทั้งสองฝ่าย อำนาจในการพิจารณาคดีอาจเพิ่มได้เป็น 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ นอกจากนี้ สิทธิเรียกร้องทั้งหลายจะต้องถูกยื่นหรือเข้าสู่ศาลพิเศษนี้ภายใน 1 ปี⁵¹ นับจากวันที่เกิดสิทธิเรียกร้องนั้น⁵²

⁵⁰ “เรื่องเดียวกัน”.

⁵¹ SMALL CLAIMS TRIBUNALS ACT PART II ESTABLISHMENT AND JURISDICTION OF TRIBUNALS

(3) Except where this Act expressly provides otherwise, the jurisdiction of a tribunal shall not extend to a claim

(a) which exceeds the prescribed limit; or (b) after the expiration of one year from the date on which the cause of action accrued.

⁵² The Tribunals have jurisdiction to hear claims not exceeding \$10,000, where the claims relate to disputes arising from:

1. a contract for the sale of goods; or
2. a contract for the provision of services; or
3. tortious damage to property (but not including damage arising in connection with motor

2) การระงับข้อพิพาททางเลือก (Court Dispute Restlution) ในกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี โดยการปรึกษา ไกล่เกลี่ย (Meditation) และการประนีประนอมยอมความ กฎหมายจะกำหนดให้ปรึกษาหรือประนีประนอมยอมความกันต่อหน้าเจ้าศาล (Registrar) โดยจะใช้เวลาในการปรึกษาหรือประนีประนอม ประมาณ 10 ถึง 14 วัน นับจากวันที่ได้ยื่นสิทธิเรียกร้องหรือคำร้อง และถ้ากรณีมิได้มีการตกลงกันต่อหน้าเจ้าศาล (Registrar) กฎหมายกำหนดให้มีการพิจารณาภายใน 7 วัน นับจากวันที่ได้มีการกระทำการตกลงกันดังกล่าว

3) การดำเนินกระบวนการพิจารณา

ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับผู้บริโภคร้องทุกข์ที่เรียกร้องสิทธินั้น เรียกว่า “Claimant”⁵³ และผู้ที่ถูกเรียกร้องสิทธิ เรียกว่า “Respondent”⁵⁴ การเรียกร้องจะสามารถกระทำได้โดยยื่นคำร้องด้วยตนเองต่อศาล หรือส่งโทรสาร ซึ่งในปัจจุบันนี้ กฎหมายของประเทศสิงคโปร์อนุญาตให้ผู้เรียกร้องสามารถยื่นสิทธิเรียกร้องโดยผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ สำหรับวิธีการจ่ายเงินค่าขึ้นคำร้องผ่านทางโทรสารสามารถชำระได้ด้วยตนเอง หรือโดยทางไปรษณีย์ ถ้ามาชำระด้วยตนเองสามารถชำระได้ด้วยเงินสด เช็คบัตรเครดิต หรือผ่านทางอินเทอร์เน็ต จะต้องชำระเงินทั้งหมดภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ยื่นคำร้องนั้น มิฉะนั้นจะยกคำร้องดังกล่าว โดยคู่กรณีก็ยังสามารถยุติปัญหากันได้ ก่อนวันที่จะทำการปรึกษาหรือประนีประนอม ถ้าตกลงกันได้ คู่กรณีทั้งสองฝ่ายลงนามในใบถอนการเรียกร้องก่อนที่คดีจะเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลนั้น คู่กรณีจะต้องมีการปรึกษาหรือประนีประนอมต่อหน้าเจ้าศาล (Registrar) ก่อน ซึ่งถ้าปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไข หรือตกลงกันได้จะมีผลผูกพันต่อผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด⁵⁵ แต่ถ้าตกลงกันไม่ได้แล้ว คู่กรณีจึงจะสามารถไปสู่การ

---

vehicle accidents)

4. Claims arising any contract relating to a lease of residential premises not exceeding 2 จ 1 ก CONSUMER PRODUCT SAFETY ACT, ค้นคืน 10 พ.ย. 2559, จาก <https://sso.agc.gov.sg/Act/SCTA1984>.

⁵³ SMALL CLAIMS TRIBUNALS ACT

“claimant” means a person who lodges a claim with a tribunal and includes any person who becomes a party to the proceedings on any claim in the capacity of a claimant;

“respondent” means any person against whom a claim is made and any person who becomes a party to the proceedings on any claim in the capacity of a respondent;

⁵⁴ “เรื่องเดียวกัน”

⁵⁵ Lodging claims 15.—(1) Proceedings before a tribunal shall be commenced by lodging a claim with the Registrar.

(2) A claim shall be in writing in the prescribed form and shall be signed by the claimant.

(3) The Registrar may permit a claim to be made orally and cause it to be reduced to writing.

พิจารณาอีกชั้นต่อหน้าผู้ทำหน้าที่ตัดสินหรือชี้ขาด (Referee) ได้หรือถ้าปัญหาดังกล่าวแก้ไขไม่ได้ โดยการประนีประนอม ก็จะเข้าสู่การพิจารณาต่อหน้าผู้ทำหน้าที่ตัดสิน (Referee) เช่นเดียวกัน

ถ้าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมาในวันพิจารณาผู้ทำหน้าที่ตัดสิน (Referee) ก็จะมีกระบวนการที่จะพยายามให้คู่กรณีไกล่เกลี่ยปัญหาอีกครั้งหนึ่งแต่ถ้ายังคงตกลงกันไม่ได้อีกผู้ทำหน้าที่ตัดสิน (Referee) จะดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป⁵⁶ โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่ส่งมายังศาล และที่ส่งให้โดยคู่กรณี สำหรับเอกสารที่คู่กรณีนำมาแสดงต่อศาลนั้น จะต้องทำสำเนาเพื่อให้แก่คู่กรณีฝ่ายตรงข้ามด้วยโดยที่เอกสารต้นฉบับควรจะต้องนำส่งศาลเพื่อพิสูจน์⁵⁷ ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายกับการพิจารณาคดีแพ่งของไทยและเนื่องจากคดีประเภทนี้จะมีระยะเวลาการพิจารณาที่จำกัด จึงมีการกำหนดเป็นตารางเวลาสำหรับการพิจารณาภายใน 1 สัปดาห์ และศาลจะได้มีคำพิพากษา (Judgment) โดยคำพิพากษานั้นจะมีผลผูกพันต่อคู่ความทั้งสองฝ่ายด้วย

4) กระบวนการอุทธรณ์ (Appeal Processes)

ก. การอุทธรณ์คำสั่ง โดยหลักแล้วจำศาล ซึ่งปัจจุบันนี้เปลี่ยนมาเป็นตำแหน่งผู้อำนวยการ (Registrar) จะมีอำนาจยุติคำร้องถ้าคำร้องนั้นอยู่นอกเหนืออำนาจการพิจารณาคดีของศาลนี้ แต่คู่กรณีสามารถที่จะยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งในการยุติคำร้องตาม Section 17 (4) พระราชบัญญัติศาลพิเศษที่พิจารณาคดีเล็กน้อย Chapter 308⁵⁸ ซึ่งในการอุทธรณ์คำสั่ง ผู้

---

(4) After the claim has been reduced to writing, it shall be read over and explained to the claimant and, if confirmed correct by the claimant, shall be signed by the claimant and a copy thereof shall be given to him.

(5) In any joint or representative claim —

(a) the Registrar may permit the claim to be filed notwithstanding that it has not been signed by all the claimants or persons represented on condition that all the claimants or such persons shall do so before the date of hearing; and

(b) the name of a claimant or person represented who has not so signed the claim before the hearing may, if a tribunal so directs, be deleted from the claim and the amount of the claim reduced accordingly.

(6) The Registrar may, in accordance with the rules, permit a claim to be lodged by electronic facsimile or any other prescribed electronic means.

⁵⁶ สุภัทร แสงประดับ, ปัญหากฎหมายในการพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย, 2556.

⁵⁷ กนก จุลมนต์, ระบบศาลและกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งของประเทศสิงคโปร์.

⁵⁸ Section 17 Powers of Registrar

17.—(1) The Registrar shall, when a claim has been filed, invite all the parties to the dispute for consultation with a view to effecting a settlement acceptable to all the parties.

อุทธรณ์จะต้องยื่นคำร้องภายใน 1 เดือน หลังจากที่มิคำสั่งดังกล่าว โดยเสียค่าธรรมเนียมในการอุทธรณ์คำสั่ง

ข. การอุทธรณ์ไปยังศาลสูง กรณีที่จะอุทธรณ์คำสั่งของผู้ทำหน้าที่ตัดสินหรือชี้ขาด (Referee) ไปยังศาลสูง (High Court) ได้กฎหมายกำหนดให้อุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย (In case of an appeal of the question of law in particular) หรือสิทธิเรียกร้องนั้นอยู่นอกเหนืออำนาจของศาลพิเศษ ซึ่งคู่กรณีจะไม่สามารถอุทธรณ์เรื่องการค้นหาคำความจริงของผู้ทำหน้าที่ตัดสินหรือชี้ขาด (Referee) ได้⁵⁹ เช่น ไม่สามารถอุทธรณ์การตัดสินใจของผู้ทำหน้าที่ตัดสินหรือชี้ขาด (Referee) ได้ ถ้าเขาเลือกที่จะเชื่อพยานบุคคลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ทำหน้าที่ตัดสินหรือชี้ขาด (Referee) ใช้ข้อกฎหมายที่ผิดพลาด หรือคดีนั้นอยู่นอกเหนือขอบเขตอำนาจ สามารถอุทธรณ์ได้ภายใน 1 เดือนหลังจากมีคำตัดสินจากผู้ทำหน้าที่ตัดสินหรือชี้ขาด (Referee) ซึ่งการพิจารณาในชั้นนี้ ทนายความสามารถเข้ามารับฟังในการพิจารณาคดีได้

5) การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (Execution of Judgments or Orders)⁶⁰
คำสั่งของศาลที่กำหนดให้คู่กรณีจ่ายเงินนั้นออกโดยผู้พิพากษา (Magistrates Court) ซึ่งมีจุดประสงค์

---

(2) Where such a settlement is made, the Registrar shall, at the request of the claimant, make an order under section 35 that gives effect to the terms of the settlement and the order shall have effect as if it were an order of a tribunal made under that section.

(3) Where at the consultation the Registrar is of the opinion that a claim or counterclaim lodged is outside the jurisdiction of a tribunal, he shall discontinue the proceedings and advise the claimant and respondent accordingly.

(4) Any person aggrieved by a decision of the Registrar made under subsection (3) may within one month appeal to a tribunal which may make an order confirming, reversing or varying the decision of the Registrar....

⁵⁹ สุภัทร แสงประดับ, ปัญหากฎหมายในการพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย.

⁶⁰ Enforcement of work orders 37.—

(1) Where — (a) a party in whose favour a work order has been made considers that the work order has not been complied with by the other party; and

(b) that other party has not complied with the alternative money order provided for by section 35(1)(c), the party in whose favour the work order was made may, instead of applying to a Magistrate's Court for the issue of a process for enforcement pursuant to section 36(1), lodge with the tribunal a request in the prescribed form that the work order be enforced. (2) Subsequent proceedings shall be taken on a request for enforcement under subsection (1) and on notice under section 36(5) as if such request or notice were a claim lodged under section 15. (3) Upon the hearing of the matter, the tribunal may —

เพื่อใช้บังคับคดี ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือฝ่ายที่แพ้คดีไม่สามารถจ่ายเงินตามคำสั่งให้จ่ายเงินนั้นได้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็จะต้องใช้หมายยึดและขาย (Writ of Seizure and Sale: WSS) เพื่อทำการยึดและขายอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้สำหรับหมายยึดและขายนี้จะถูกออกโดยศาล ซึ่งเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ก็จะทำการยึดทรัพย์ที่เคลื่อนย้ายได้ของลูกหนี้ตาม คำพิพากษาและเตรียมการขายทอดตลาดทรัพย์ที่ยึดมาได้เงินที่ได้จากการกระบวนการนี้จะถูกนำมาใช้เพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาหลังจากหักค่าบริการและค่าใช้จ่ายในการยึดแล้วมีเจ้าพนักงานซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ได้รับอำนาจจากศาลให้ยึดทรัพย์ โดยกระทำการอยู่ภายใต้หมายยึดและขาย (WSS) ⁶¹ ซึ่งในกระบวนการบังคับคดีของประเทศสิงคโปร์นี้ก็มีลักษณะที่คล้ายๆ กับของไทยนั่นเอง แต่มีขั้นตอนการบังคับคดีให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสามารถได้รับชดใช้เสียหายที่รวดเร็วกว่า⁶²

1.1.3 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้อง

ประเทศสิงคโปร์มีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเมื่อปี พ.ศ.2546 โดยรับอิทธิพลมาจากกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศในเครือจักรภพ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่บังคับใช้เป็นฉบับหลักในประเทศสิงคโปร์ ได้แก่

1) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) Consumer Protection (Fair Trading) Act : CPFTA) ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ.2559 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) มีรายละเอียดสำคัญครอบคลุมถึงรูปแบบการซื้อขายในลักษณะต่าง ๆ รวมถึงการเช่าซื้อ การแข่งขันหรือการซื้อขายในลักษณะอื่นอันเกิดจากการตกลงกันระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ (ผู้บริโภค) ซึ่งพระราชบัญญัตินี้กล่าวไม่ใช่บังคับกับการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ (ที่ดินและบ้าน) สัญญาจ้างแรงงาน และการจำหน่ายโดยเจตนาของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ คุ้มครองผู้บริโภคภายในประเทศที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการซื้อสินค้า รวมถึงบัญญัติสิทธิอื่น ๆ ของผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือหลักการที่กำหนดคนออกนอกนี้ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับความหมายของการปฏิบัติที่ไม่

(a) vary the work order, or make a further work order or any other order which is authorised by section 35; (b) grant leave to the party in whose favour the work order was made to enforce the alternative money order provided for by section 35 or so much thereof as the tribunal may allow, and either subject to or without compliance with section 36(2); or (c) discharge any order previously made by the tribunal.(4) After the expiration of 12 months from the date of a work order, it shall not be enforced without the leave of the tribunal.

⁶¹ กนก จุลมนต์, ระบบศาลและกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งของประเทศสิงคโปร์.

⁶² สุภัทร แสงประดับ, ปัญหากฎหมายในการพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย.

เป็นธรรมชาติในการฟ้องร้องและดำเนินคดีสำหรับผู้บริโภคอำนาจศาล สิทธิในการเลิกสัญญา ก่อนครบกำหนด อำนาจและบทบาทขององค์กร โดยกำหนดให้ครอบคลุมถึงอำนาจการเข้าตรวจค้นสถานที่โดยไม่ต้องมีหมายค้น (Warrant)เรียกขอตรวจเอกสารการผลิตและยี่สิบห้าโดยไม่ต้องขอคำสั่งจากศาล และมีอำนาจในการฟ้องร้องต่อศาลในคดีความผิดทางอาญา (Criminal Offence) รวมถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดในลักษณะอื่น ๆ อันเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านอื่น ๆ เกี่ยวกับการซื้อขายสินค้า ดังนี้

ก. ข้อบังคับการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านของการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงิน Consumer Protection Regulated Financial Products and Service Regulations (Fair Trading 2009) ซึ่งอยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงการคลังสิงคโปร์หรือภายใต้พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าโภคภัณฑ์ (Commodity Trading Act : cap.48A)โดยมีกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรม (Ministry of Trade and Industry)เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลการออกนโยบายให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม)

ข. ข้อบังคับการคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยการยกเลิกสัญญา Consumer Protection Regulations Regarding the Cancellation of Contracts (Fair Trading 2009) เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาขายตรงและการทำสัญญาในระยะยาว

ค. ข้อบังคับการคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยเรื่องของตัวแทนจำหน่ายยานยนต์ Consumer Protection Regulations of Dealers Automotive (Fair Trading 2009) เป็นข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับเงินฝากเพื่อการซื้อรถยนต์

ง. ข้อบังคับการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการทดลองใช้สินค้า Consumer Protection Regulations about Product Trial (Fair Trading 2016)

จ. ข้อบังคับการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับแจ้งความ Consumer Protection Regulations about Addressing (Fair Trading 2016)

2) ในส่วนของความปลอดภัยของสินค้าและความรับผิดชอบ มีการบังคับใช้กฎหมาย 4 ฉบับ ได้แก่

ก. พระราชบัญญัติการขายอาหาร

ข. พระราชบัญญัติการคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยธุรกิจการค้าและข้อบังคับด้านความปลอดภัย (Consumer Protection Trade Descriptions & Safety Requirements Act.)

ค. ข้อบังคับว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคด้านความปลอดภัย

ง. ข้อบังคับว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคด้านความปลอดภัยของสินค้า

3) การคุ้มครองผู้บริโภคจากข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ภายใต้พระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2537 (Unfair Contract Terms Act 1994 : UCTA) ซึ่งเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากข้อสัญญาที่เข้าทำกับผู้ขายสินค้า อันเนื่องมาจากผู้บริโภคปราศจากอำนาจการต่อรองกับผู้ขาย โดยกฎหมาย UCTA ยังไม่ได้บัญญัติห้ามมิให้มีข้อสัญญาที่เว้นความรับผิดชอบในกรณีที่เป็นเหตุให้เกิดการตาย หรือการบาดเจ็บจากการใช้สินค้า

4) กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านอื่น ๆ ดังนี้

ก. ด้านเครือข่ายโทรศัพท์ การให้บริการอินเทอร์เน็ต และการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการสื่อสารโทรคมนาคมแห่งชาติว่าด้วยการแข่งขันด้านการให้บริการโทรคมนาคม (Telecommunications Act on Code of Practice for Competition in the Provision of Telecommunication Services) พระราชบัญญัติการซื้อขายทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transactions Act) และข้อบังคับเกี่ยวกับผู้ให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transactions (Certification Authority) Regulations 2010)

ข. ด้านการให้บริการทางการเงิน ในส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับการให้บริการบัตรเครดิต และการเงิน ซึ่งมีการบังคับใช้กฎหมายจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

ก) ข้อบังคับเกี่ยวกับธนาคารว่าด้วยบัตรเครดิต พ.ศ.2556

ข) พระราชบัญญัติการกู้ยืมเงิน

ค) พระราชบัญญัติการเช่าซื้อ

5) องค์กรผู้บริโภคประเทศสิงคโปร์มีการก่อตั้งสมาคมผู้บริโภค (Consumers Association of Singapore) ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร และมีได้มีสถานะเป็นองค์กรของรัฐบาล สมาคมผู้บริโภคมีบทบาทในการให้คำปรึกษาและให้บริการแก่ผู้บริโภครวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ของผู้บริโภค ตลอดจนส่งเสริมผลประโยชน์และความตระหนักรู้ในสิทธิของผู้บริโภคอย่างไรก็ดีในกรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือถูกละเมิดสิทธิ อาจร้องเรียนกับสมาคมผู้บริโภค และเมื่อสมาคมได้รับข้อร้องเรียนแล้วเห็นสมควร อาจเชิญผู้บริโภคและผู้ขายที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทเข้าไกล่เกลี่ย แต่หากยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ ผู้บริโภคอาจยื่นคำร้องต่อศาลเป็นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ได้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค และดำเนินคดีในลักษณะ Small Claims Tribunals โดยศาลอาจพิจารณากำหนดค่าเสียหายและเงื่อนไขอื่น ๆ ให้ผู้ขายปฏิบัติตาม นอกจากนั้นภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ผู้บริโภค

สามารถเรียกร้องกับผู้ขายสำหรับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หากผู้ขายมีการโฆษณาในลักษณะชวนเชื่อหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกแจ้งให้แก่ผู้บริโภคทราบ

1.2 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศสหรัฐอเมริกา

1.2.1 การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทั่วไป

ระบบกฎหมายของอเมริกาเป็นระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ซึ่งมีรากฐานและแนวคิดมาจากประเทศอังกฤษ โดยได้คัดกรองนำส่วนที่ดี เหมาะสมต่อระบบกฎหมายของประเทศของตนมาใช้บังคับ แต่ยังคงความเป็นเอกภาพทางศาลไว้ โดยถือหลักว่า ระบบตุลาการจะต้องปลอดจากอำนาจทางการเมือง สภาครองเกรสหรือฝ่ายบริหาร กฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ซึ่งมาจากคำในภาษาฝรั่งเศสโบราณว่า *Comune ley* หมายถึงกฎหมายที่ใช้เป็นหลักสามัญร่วมกันทั่วพระราชอาณาจักร (Law Common to all English) คำสำคัญในที่นี้คือคำว่า “Common” (สามัญร่วมกัน) เพราะเป็นการสร้างความเป็นเอกภาพทางกฎหมายในอังกฤษ โดยเน้นความยุติธรรมเฉพาะคดีมากกว่าที่จะสร้างกฎเกณฑ์สำหรับใช้ในอนาคต คำพิพากษาของศาลในคดีหนึ่งจะเป็นบรรทัดฐานผูกมัดศาลในคดีต่อไปในอนาคต โดยนำเอาหลักเกณฑ์ที่เกิดขึ้นในคดีก่อนที่เคยเกิดขึ้นแล้วมาใช้ และเน้นให้ความสำคัญในเรื่องวิธีพิจารณามากกว่าเนื้อหาในทางสารบัญญัติ เพราะเชื่อว่าความยุติธรรมส่วนใหญ่อยู่ที่ระบบวิธีการพิจารณาพิพากษาคดี จึงทำให้เกิดระบบคณะลูกขุนหรือจюри (Jury) ซึ่งเป็นราษฎรด้วยกัน นอกจากนั้นยังมีการใช้ระบบหมาย (writ) เข้ามาให้ความสะดวกแก่การดำเนินคดี กฎหมายและวิธีพิจารณานี้บางส่วนก็เรียกกฎหมายจารีตประเพณีหรือกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (Common Law) ในความหมายอย่างแคบก็คือ กฎหมายที่ศาลสร้างขึ้นมาจากคำพิพากษา (Judge made law) แต่ในปัจจุบันมีความหมายกว้างขึ้น คือหมายถึงกฎหมายทั้งหลายในระบบกฎหมายอังกฤษ ซึ่งรวมถึงการรวมเอาหลักกฎหมายใหม่ที่เรียกว่า “เอคควิตี้” (Equity) และกฎหมายลายลักษณ์อักษร” (Statutory Law) เข้าไปด้วย⁶³

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีศาลอยู่ด้วยกัน 2 ระบบ คือ ศาลสหพันธรัฐบาลกลาง (The Federal Court) และศาลมลรัฐ (The State Court) ศาลสูงสุดของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ ศาลสูงสุดรัฐบาลกลาง (The U.S. Supreme Court) อย่างไรก็ตามในแต่ละมลรัฐอาจมีศาลสูงมลรัฐของตนเองแยกออกไปจากศาลสูงรัฐบาลกลางก็ได้

⁶³ กอบกุล จันทวโร, ระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และการพิจารณาคดีสินคดีโดยลูกขุนเปรียบเทียบกับศาลไทย, สำนักงาน ป.ป.ส., คั่นคืน 4 ธันวาคม 2560, จาก http://freedom-thing.blogspot.com/2011/11/blog-post_24.html.

ศาลรัฐบาลกลาง (The U.S.Federal Courts) มีเขตอำนาจศาลพิจารณาคดีเกี่ยวกับกฎหมายของรัฐบาลกลาง และในกรณีที่คู่ความเป็นพลเมืองต่างมลรัฐกัน ศาลรัฐบาลกลางจะมีเขตอำนาจในการได้ส่วนและพิจารณาพิพากษา

ศาลมลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาแต่ละศาลมลรัฐก็มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเฉพาะพลเมืองในมลรัฐนั้น

1.2.2 วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการปกครองแบบสหพันธรัฐมีรัฐบาลแห่งมลรัฐเป็นผู้ทำหน้าที่ปกครองในระดับรัฐ และมีรัฐบาลกลางทำหน้าที่ปกครองประเทศ แนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจึงมีทั้งระดับมลรัฐและระดับสหพันธรัฐ มีพัฒนาการเกี่ยวกับ “สิทธิ” ของประชาชนเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ ประชาชนในประเทศนี้มีความเข้าใจใน “สิทธิ” ของตนแตกต่างจากประเทศในภูมิภาคเอเชีย สำหรับสิทธิของผู้บริโภคแสดงออกทางรูปธรรมโดยการรวมตัวกันเพื่อเรียกร้อง(Active)ให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบร่วมแก้ปัญหาต่อความเสียหายที่เกิดจากการบริโภค กล่าวคือ ระบบการคุ้มครองผู้บริโภคโดยใช้มาตรการทางกฎหมายจึงมีทั้งในระดับสหพันธรัฐและระดับมลรัฐหรือการปกครองท้องถิ่น กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคระดับมลรัฐย่อมมีรายละเอียดในเรื่องที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในมลรัฐนั้น ๆ เป็นการเฉพาะ กฎหมายระดับสหพันธรัฐพบว่ามีความหมายที่กำกับดูแลกิจการพาณิชย์ของประเทศเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมชื่อ “The Federal Trade Commission Act” และกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ ชื่อ “The Consumer Product Safety Act” รวมทั้ง “The Federal Food, Drug and Cosmetic Act”⁶⁴ เป็นต้น ส่วนในระดับมลรัฐต้องพิจารณากฎหมายที่ใช้ภายในรัฐนั้น ๆ ว่ากำหนดรายละเอียดในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคไว้อย่างใด เช่น อาจมีหน่วยงานของรัฐดูแลรับเรื่องราวร้องทุกข์หรือฟ้องคดีให้ อาจเป็นอัยการของมลรัฐ State Attorney General เป็นต้น กฎหมายกำหนดอำนาจในการสั่งห้ามจำหน่ายสั่งให้เรียกเก็บจากตลาดและมีโทษทางอาญาเป็นบทบังคับ ผู้บริโภคมีสิทธิฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายได้ แต่ระบบการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายนั้นเป็นเรื่องของผู้บริโภคจะใช้สิทธิของตนโดยผ่านหน่วยงานภาครัฐโดยอาศัยหลักกฎหมายลักษณะละเมิดตามแนวกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Common Law) หรือระบบกฎหมายที่พัฒนามากขึ้น เช่น กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิด

⁶⁴ สุขุม สุนนิตย์, ร่างพระราชบัญญัติกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. .... : กรณีศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคกรณีศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักรอังกฤษ, สถาบันพระปกเกล้า เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณากฎหมายของสมาชิกวุฒิสภา เล่มที่ 7, สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, หน้า 70-72. ประกอบการพิจารณากฎหมายของสมาชิกวุฒิสภา เล่มที่ 7, สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, หน้า 70-72.

ของผลิตภัณฑ์ (Product Liability) และการฟ้องคดีเป็นกลุ่มเพื่อประหยัดเวลาค่าใช้จ่ายเมื่อความเสียหายเป็นอย่างเดียวกันและเกิดเหตุเดียวกันที่เรียกว่า Class Action ซึ่งมีอยู่ในระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาในระบบกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้เสียหายในกรณีที่มีการบริโภคสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ จึงมีทางเลือกที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นคดีแพ่งทั้งทางสัญญาและเป็นคดีละเมิดความแตกต่างคงอยู่ที่สิทธิเรียกค่าเสียหาย อายุความ และความสามารถในการเป็นโจทก์ ซึ่งผู้เสียหายต้องพิจารณาว่าตนมีฐานะเป็นโจทก์ได้หรือไม่เพราะการรับรองสิทธิมีอยู่แตกต่างกันใน U.C.C.⁶⁵ อาจรับรองสิทธิของผู้เสียหายไว้ต่าง ๆ กัน เช่น กรณีเป็นสมาชิกของครอบครัว ผู้ซื้ออาจมีสิทธิเรียกร้องโดยอาศัยสัญญาซื้อขายได้ หากเป็นกรณีที่ถือว่ามีการรับประกันโดยปริยาย เช่น ใน Section 2 – 318 (A) ในขณะที่หากต้องการเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิดซึ่งไม่ต้องนำสืบถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็สามารถฟ้องได้แม้ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ค่าเสียหายอาจได้มากกว่าแต่ต้องถูกจำกัดประเภทลง เช่นถ้าฟ้องตามสัญญาซื้อขายที่มีค่ารับประกันโดยชัดแจ้ง คู่สัญญา ซึ่งเป็นผู้ซื้อสามารถเรียกค่าเสียหายอื่น ๆ ได้นอกเหนือจากค่าเสียหายต่อชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน หรือที่เราเรียกกันว่าเป็นค่าเสียหายที่เป็นการสูญเสียทางเศรษฐกิจ (Economic Loss)⁶⁶ เช่นค่าสูญเสียโอกาส เสียความรื่นรมย์ในชีวิต เป็นต้นซึ่งในการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายในทางละเมิด (Restatement) ไม่อนุญาตให้เรียกค่าเสียหายในทางเศรษฐกิจ (Economic Loss) ได้

⁶⁵ Uniform Code Council (UCC) คือ รหัสผลิตภัณฑ์ มีตัวเลขกำหนดเอกลักษณ์ของสินค้าและบริการ สินค้าและบริการที่ได้รับการกำหนดเลขแสดงเอกลักษณ์ประจำตัว จะได้รับการตรวจสอบหรือติดตาม (Tracing and Tracking) ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำโดยจะช่วยลดปัญหาในการสื่อสารข้อมูลผลิตภัณฑ์ระหว่างหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ภาคธุรกิจจึงก่อตั้งหน่วยงานกลางขึ้นมาจัดการรหัสผลิตภัณฑ์ โดย Uniform Code Council (UCC) ดูแลการออกรหัสผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสหรัฐอเมริกาและแคนาดา และ EAN International ดูแลการออกรหัสผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสหภาพยุโรป

⁶⁶ Section 2-318 of the UCC: .... Section 402A of the Restatement (Second) of Torts reads: § 402A. Special Liability of Seller of Product for Physical Harm to User or Consumer,

(1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the user or consumer or to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if

(a) the seller is engaged in the business of selling such a product, and

(b) it is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the condition in which it is sold....

ในการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายในทางละเมิดที่เกิดจากการบริโภคสินค้า ภายใต้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา โจทก์ต้องนำสืบให้ชัดเจนว่า ผลិតภัณฑ์ที่เป็นเหตุแห่งความเสียหายนั้นมีความชำรุดบกพร่องเมื่อจำหน่ายออกสู่ตลาด และความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเกินกว่าการใช้ตามปกติกับทั้งมีความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายกับความผิดปกติหรือชำรุดบกพร่องของผลิตภัณฑ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งความผิดปกติในผลิตภัณฑ์เป็นผลให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายและสิ่งผิดปกติที่จำเลยต้องรับผิดชอบและท้ายสุดโจทก์ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้ผลิตผู้ขาย หรือผู้จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวในขณะที่โจทก์บริโภคผลิตภัณฑ์นั้น ดังนั้นหากโจทก์ไม่อาจสืบให้ได้ความชัดเจนทุกประเด็นคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิดก็ต้องถูกยกฟ้อง หลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict liability) เป็นเพียงหลักที่ช่วยทำให้โจทก์ไม่มีภาระการพิสูจน์ในประเด็นประเภทเดินเล่อเท่านั้น

1) การพิจารณาคดี

ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีการดำเนินคดีที่เป็นข้อพิพาทมีทุนทรัพย์จำนวนเล็กน้อย (Small Claims) รวมทั้งหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จะมีรายละเอียดในแต่ละศาล หรือแต่ละรัฐแตกต่างกันออกไป แต่มีหลักการทั่วไปเดียวกันในการจะกำหนดหลักเกณฑ์พิเศษสำหรับคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เล็กๆ น้อยๆ ให้แตกต่างจากคดีธรรมดาเพื่อให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายสามารถเข้ามารักษาสิทธิในทางศาลได้อย่างกว้างขวาง เช่น

(1) ศาลในมลรัฐมิชิแกน State of Michigan 12th Judicial District Court (Michigan) กำหนดคดีที่มีทุนทรัพย์คดีเล็กน้อย (Small Claims) ไว้เป็นเงินจำนวน 1,750 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ โดยจะกำหนดค่าขึ้นศาลไว้เพียงสองอัตราและเป็นอัตราที่ถูกกว่าคดีแพ่งอื่น คือ 17 เหรียญดอลลาร์สหรัฐและ 32 เหรียญดอลลาร์สหรัฐลักษณะเด่นประการหนึ่งของศาลนี้ คือการกำหนดระยะเวลาการดำเนินคดีประเภท Small Claims ไว้ชัดเจนว่าไม่เกิน 45 วัน และถือว่าคู่ความสะดวกในการมีทนายความในการดำเนินคดี กล่าวคือ คู่ความจะต้องดำเนินคดีเองโดยไม่มีทนายความ แต่อาจขอคำแนะนำจากเจ้าพนักงานศาล (Court Clerks) ที่ศาลจัดไว้ให้⁶⁷

(2) การดำเนินคดีของศาลในรัฐแคลิฟอร์เนีย Berkeley – Albany Municipal Court (California) มีหลักเกณฑ์โดยจัดแบ่งส่วนของศาลคดีเล็กน้อย (Small Claims Courts) เอาไว้โดยจะดำเนินคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 5,000 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ และเน้นกระบวนการที่ง่ายและไม่เป็นทางการ ตัวความจะต้องดำเนินคดีเอง โดยอาจขอให้ศาลแต่งตั้งญาติหรือเพื่อนสนิทมาช่วยให้คำแนะนำได้ในฐานะที่ปรึกษา (Guardian ad Item) ตัวความอาจมีทนายความ (Lawyer) ได้

⁶⁷ สุภัทร แสงประดับ, ปัญหากฎหมายในการพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย

โดยทนายความสามารถให้ปรึกษากับคู่ความได้แต่ภายนอกศาลเท่านั้น ไม่สามารถดำเนินคดีในศาลแทนตัวความได้⁶⁸

จะเห็นได้ว่าการดำเนินคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อยหากคู่ความมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการบริโภคลินค้าที่มีจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินกว่าที่กฎหมายของแต่ละรัฐกำหนดไว้ก็จะต้องดำเนินคดีแบบคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย (Small Coaims) และในส่วนของ การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่คล้ายกันก็คือ คู่ความจะต้องดำเนินคดีในศาลโดยไม่มีทนายความหรือทนายความจะเข้าดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนตัวความไม่ได้

2) การบังคับคดี

การบังคับคดีในหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นหนี้เงินของประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับแห่งสหรัฐว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง ปี 2006 (Federal Rules of Civil Procedure 2006) ข้อ 69 (a) ซึ่งบัญญัติว่า “กระบวนการบังคับตามคำพิพากษาสำหรับหนี้เงินจะต้องออกหมายบังคับคดี เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่นกระบวนการที่เป็น การส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการบังคับตามคำพิพากษา และกระบวนการในการบังคับคดีจะต้อง เป็นไปตามแนวทางปฏิบัติและกระบวนการของมลรัฐที่ศาลนั้น ๆ ตั้งอยู่ในขณะดำเนินการ เว้นแต่ จะมีบทบัญญัติของกฎหมายขยายเขตอำนาจออกไป ในการดำเนินการตามคำพิพากษาหรือการ บังคับคดี นั้นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้มีส่วนได้เสียที่ปรากฏหลักฐานอาจเรียกให้บุคคลอื่น รวมถึงลูกหนี้ตามคำพิพากษาเปิดเผยรายละเอียดด้วยวิธีการตามกฎหมายฉบับนี้หรือตามแนวทาง ปฏิบัติของมลรัฐที่ศาลนั้นตั้งอยู่”⁶⁹ จะเห็นได้ว่าการบังคับคดีในหนี้เงินนั้น ศาลสหรัฐจะต้อง บังคับคดีโดยการออกหมายบังคับคดีเว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น ซึ่งในกรณีที่ศาลจะสั่งเป็นอย่าง อื่นนั้นมักจะเป็นกรณีที่การเยียวยาด้วยเงินนั้นไม่เพียงพอการออกหมายบังคับคดีนั้นจะต้องออก โดยศาลที่ออกคำพิพากษาหรือศาลที่รับคำพิพากษานั้นไว้ในกรณีที่มีการบังคับคดีนอกท้องที่ โดยปกติหมายบังคับคดีจะออกโดยเสมียนศาลโดยคำแนะนำของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ ตามคำพิพากษามีสิทธิตามกฎหมายที่จะตั้งข้อสังเกตและเข้าฟังการพิจารณาก่อนการออกหมาย บังคับคดี ทั้งนี้หากไม่มีการดำเนินการตามบทบัญญัติเหล่านั้นอาจส่งผลให้กระบวนการหลัง จากนั้นตกเป็นโมฆียะ หรือโมฆะได้ นอกจากนั้นบุคคลซึ่งสามารถดำเนินการยึดทรัพย์ได้นั้น จะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายซึ่งได้รับหมายบังคับคดีเท่านั้นอย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่

⁶⁸ “เรื่องเดียวกัน”

⁶⁹ สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์ และคณะ, การให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบังคับคดีทางแพ่ง (Participation of private sector in civil legal execution), รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ สถาบันวิจัยและให้ คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอต่อสำนักงานกิจการยุติธรรม, กระทรวงยุติธรรม, 2550, หน้า 34.

ดังกล่าวไม่มีอำนาจในการยึดหรือขายทรัพย์สินนอกห้องที่ของตนเอง เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นนอกจากนั้นยังมีหลักว่า เอกชนไม่สามารถดำเนินการดังกล่าวได้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา หรือทนายก็ไม่มีอำนาจในการดำเนินการบังคับคดีด้วยตนเอง แต่อย่างไร

1.2.3 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้อง

ในประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายต่าง ๆ ทั้งในระดับรัฐบาลกลาง (federal) และระดับรัฐ (state) เกี่ยวกับการควบคุมกิจการผู้บริโภค มีกฎหมายของรัฐบาลกลาง เรื่องอาหาร ยา และเครื่องสำอาง พระราชบัญญัติการเก็บรวบรวมหนี้ที่เป็นธรรม พระราชบัญญัติการรายงานเครดิตที่เป็นธรรม พระราชบัญญัติการให้ยืมที่เป็นธรรม พระราชบัญญัติการเรียกเก็บเงินที่เป็นธรรม การคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลผ่านการควบคุมโดย คณะกรรมการว่าด้วยการค้าแห่งสหพันธรัฐ (Federal Trade Commission: FTC) มีบทบาทสำคัญในระดับชาติในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจครอบคลุมกว้างขวางมาก เพราะเป็นผู้บังคับใช้และกำกับทำให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งกำหนดว่าการกระทำทางการค้าใดที่ไม่เป็นธรรมและมีผลต่อการประกอบธุรกิจเป็น การต้องห้าม FTC จึงมีอำนาจเสนอกฎหมายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการกระทำทางการค้าที่เห็นว่าไม่เป็นธรรมได้ และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลคุ้มครองผู้บริโภคในแต่ละด้าน เช่น สำนักงานคุ้มครองทางการเงินของผู้บริโภค (Consumer Financial Protection Bureau) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่หน่วยงานภายใต้ Federal Trade Commission (FTC) กฎหมายระดับสหพันธรัฐที่กำกับดูแลกิจการพาณิชย์ของประเทศเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ได้แก่

1) พระราชบัญญัติคณะกรรมการการค้าสหรัฐอเมริกา The Federal Trade Commission Act

2) กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ ชื่อ The Consumer Product Safety Act

หน่วยงานรัฐบาลกลางอื่น ๆ ที่ปกป้องผู้บริโภค คือ

1) คณะกรรมการความปลอดภัยสินค้าอุปโภคบริโภคของสหรัฐฯ (CPSC) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อลดการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากผลิตภัณฑ์เพื่อผู้บริโภคอื่น ๆ ที่ไม่ใช่อาหารยา เครื่องสำอางและอุปกรณ์ทางการแพทย์

2) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาของสหรัฐอเมริกา (FDA) ซึ่งมุ่งเน้นด้านความปลอดภัยของอาหารยาเครื่องสำอางและอุปกรณ์ทางการแพทย์

3) การบริหารความปลอดภัยการจราจรบนทางหลวงแห่งชาติ (NHTSA) ซึ่งครอบคลุมความปลอดภัยของรถยนต์บรรทุกและรถจักรยานยนต์

4) Federal Communications Commission (FCC) มีอำนาจในการสื่อสารการออกอากาศและการสื่อสารกับผู้ให้บริการทั่วไปและช่วยแก้ปัญหาเรื่องร้องเรียนของผู้บริโภคเกี่ยวกับบริการด้านการสื่อสาร

5) สำนักคุ้มครองผู้บริโภคด้านการเงิน โดยมีหน้าที่ควบคุมการเสนอขายและการจัดหาผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินสำหรับผู้บริโภคภายใต้กฎหมายการเงินสำหรับผู้บริโภคแห่งสหพันธรัฐ

ส่วนในระดับมลรัฐต้องพิจารณากฎหมายที่ใช้ภายในรัฐนั้น ๆ ว่ากำหนดรายละเอียดในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคไว้อย่างใด เช่น อาจมีหน่วยงานของรัฐดูแลรับเรื่องราวร้องทุกข์หรือฟ้องคดี ให้ อาจเป็นอัยการของมลรัฐ State Attorney General เป็นต้น

1.3 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่น

1.3.1 การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทั่วไป

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการใช้กฎหมายระบบประมวลกฎหมาย หรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) เช่นเดียวกับประเทศไทย โดยในปัจจุบันญี่ปุ่นมีรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายหลักอีก 5 ฉบับ (ประมวลกฎหมายแพ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายอาญาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายพาณิชย์) ประกอบกันเป็น “กฎหมายทั้ง 6”⁷⁰ (the Roppo; Six Codes) ซึ่งถือว่าเป็นระบบกฎหมายหลักที่สำคัญของญี่ปุ่นกฎหมายสูงสุดแห่งรัฐคือ รัฐธรรมนูญและกฎหมายหลักของญี่ปุ่นเรียกว่า ประมวลกฎหมายทั้งหก มีสภาพเป็นประมวลกฎหมายที่สำคัญหกฉบับ บรรดากฎหมายแม่บทของญี่ปุ่นมีสถานะบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้ตรากฎหมาย องค์จักรพรรดิเป็นผู้ทรงประกาศใช้ โดยต้องทรงประทับพระราชลัญจกรในประกาศด้วย ทั้งนี้ โดยนิตินัยแล้วองค์จักรพรรดิไม่มีพระราชอำนาจในการยับยั้งกฎหมาย ศาลญี่ปุ่นนั้นมีระบบเดียว คือ ศาลยุติธรรม แบ่งเป็นสามชั้นจากสูงลงต่ำ ดังนี้ ศาลสูงสุด (ศาลฎีกา) ศาลสูง (ศาลอุทธรณ์) และศาลชั้นต้น ได้แก่ ศาลจังหวัดศาลแขวง ศาลครอบครัว

1.3.2 วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเล็กน้อย หรือ Small Claim Court ของประเทศญี่ปุ่น มีรูปแบบการพิจารณาคดีแบบรวบรัด ซึ่งจะเป็นคดีประเภทการเรียกคืนสินค้า การเรียกคืนเงินประกันจากการเช่าอสังหาริมทรัพย์การไม่จ่ายค่าล่วงเวลา การเรียกร้องค่าเสียหายในการซ่อมรถในกรณีอุบัติเหตุทางรถยนต์ ซึ่งมีระบบการพิจารณาคดีโดยมีกระบวนการที่ไม่มีความ

⁷⁰ ดร.กรวิทย์ มิ่งขวัญ, สำนักภาษาต่างประเทศ, คณิต 10 มกราคม 2560, จาก

ยุ่งยาก ชับซ้อน ดำเนินคดีด้วยความรวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อยและที่สำคัญคือ สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในวันเดียวได้ โดยมีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น โจทก์ จำเลย ทนายความของทั้งสองฝ่ายและ พยานหลักฐานต่าง ๆ มาอยู่พร้อมหน้ากัน จึงทำให้มีการเรียกวิธีการพิจารณา คดีแบบนี้ว่า “ศาลโต๊ะกลม” (Round Table Court) ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายชื่อ “Japanese Small Claims Procedure” โดยมีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1998 ซึ่งได้นำรูปแบบมาจาก วิธีพิจารณาคดีเล็กน้อยของประเทศสหรัฐอเมริกาตนเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชน ที่มีคดีความเล็กน้อยได้มีโอกาสใช้สิทธิทางศาลเพื่อแก้ไขเยียวยา ความเสียหาย โดยการทำให้ ประชาชนรู้สึกว่าเป็นศาลของประชาชน” เป็นที่พึ่งของประชาชนเมื่อเกิดคดีความวิธีพิจารณาคดีเล็กน้อย (Small Claim Court) ของประเทศญี่ปุ่นดังกล่าว มีหลักการ 3 ประการ⁷¹ กล่าวคือ

1) เจ้าหนี้ที่จะใช้สิทธิในการดำเนินกระบวนการนี้ได้ ต้องเป็นหนี้ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินกว่า 600,000 เยน ถึงแม้ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีตามปกติจะสามารถพิจารณาพิพากษาคดีที่มีมูลค่าสูงถึง 1,400,000 เยน ก็ตาม แต่หากจะดำเนินคดีแบบวิธีพิจารณาคดีเล็กน้อย ก็ต้องเป็นคดีที่พิพาททุนทรัพย์ไม่เกินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ตามมาตรา 368(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศญี่ปุ่น

2) โจทก์ที่จะต้องจัดทำคำฟ้องและยื่นคำฟ้องต่อศาล เพื่อขอให้มีการพิจารณาคดีแบบเล็กน้อย ตามมาตรา 368 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งรายละเอียดของคำฟ้องต้องมีข้อความ คือ “ข้าพเจ้าขอให้มีการพิจารณาคดีนี้โดยการชำระหนี้การพิจารณาคดีเล็กน้อย ข้าพเจ้าในฐานะ โจทก์ได้ขอใช้กระบวนการพิจารณาคดีแบบรวบรัดในปีนี้เป็นจำนวน 2 ครั้งแล้ว”

3) ในการดำเนินคดีตามวิธีพิจารณาคดีเล็กน้อยนั้น โจทก์จะใช้สิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีได้ไม่เกินจำนวน 10 ครั้งต่อปีเท่านั้น และโจทก์มีหน้าที่ต้องเปิดเผยจำนวนคดีที่ได้ยื่นฟ้องต่อศาลตามมาตรา 368 (3) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศญี่ปุ่นจะเห็นได้ว่า ข้อพิพาทหลักของการใช้วิธีพิจารณาคดีเล็กน้อย คือ การจำกัดสิทธิ เรียกร้องที่เป็นจำนวนเงินที่เป็นคดีความต้องไม่เกิน 600,000 เยน หรือในกรณีของสิทธิเรียกร้องที่อยู่ในรูปแบบอื่น แต่มีมูลค่าเทียบเท่าเป็นตัวเงินไม่เกินที่กำหนดไว้ยกเว้นกรณีการส่งมอบสินค้าหรือการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ถึงแม้จำนวนมูลค่าสิทธิเรียกร้องจะอยู่ภายใต้จำนวนดังกล่าว ก็ไม่สามารถมาดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบคดีเล็กน้อยได้วิธีพิจารณาคดีเล็กน้อยสามารถดำเนินการได้ทั้งใน

⁷¹ ฟูมูเนะ จงนิมิตสถาพร, ระบบศาลและวิธีพิจารณาคดีเล็กน้อย, หน้า 27-28.

กรณีของ Objective Joint Claims⁷² หรือ Subjective Claims⁷³ นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่า การนำคดีขึ้นสู่วิธีพิจารณาคดีเล็กน้อยนั้น มีความสะดวก รวดเร็ว หรือมีการพิจารณาคดีแบบรวบรัด (Summary Court) กฎหมายจึงกำหนดจำนวนคดีที่โจทก์จะขอให้ศาลพิจารณาคดีหรือนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ไม่เกินกว่า 10 ครั้งต่อปี ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเท่าเทียมให้กับประชาชน และไม่ให้สถาบันการเงินใช้วิธีพิจารณาคดีแบบนี้ในการติดตาม ทวงถามหนี้สินเอาจากลูกหนี้ที่มีจำนวนหนี้เล็กน้อยที่สามารถเข้าสู่วิธีพิจารณาคดีแบบนี้ได้

ดังนั้น วิธีพิจารณาคดีเล็กน้อย (Small Claim Court) ในประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะพิเศษ⁷⁴ ดังนี้

1) มีความรวดเร็วในการทำคำพิพากษา กล่าวคือ โดยหลักแล้วจะต้องมีการส่งมอบคำพิพากษาทันทีหลังจากที่ศาลเสร็จกระบวนการแถลงด้วยวาจาต่อศาลแล้ว แต่วิธีพิจารณาคดีเล็กน้อย การส่งมอบคำพิพากษาไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของเอกสารต้นฉบับที่ผู้พิพากษาได้ทำขึ้นเท่านั้น งานธุรการของศาลอาจส่งมอบเนื้อหาของคำพิพากษาโดยการอัดเทปและส่งเทปให้คู่กรณีก็ได้ หรืออาจมีการนัดเพื่อส่งคำพิพากษาในอีกวันถัดมาก็ได้

2) คำสั่งให้มีการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวกล่าวคือเมื่อผู้พิพากษารับคำฟ้องของโจทก์ไม่ว่าจะรับทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน คำพิพากษาที่ออกมาจะต้องมีคำสั่งในเรื่องการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว

3) มีแบบฟอร์มคำขอเข้าสู่กระบวนการวิธีพิจารณาคดีเล็กน้อยได้โดยง่าย โดยให้ประชาชนสามารถกรอกข้อมูลตามแบบฟอร์มที่กำหนดให้ไว้จะมีบริการอยู่ที่เคาน์เตอร์บริการ ด้านหน้าศาลพิจารณาคดีแบบรวบรัด

4) การฟ้องร้องคดี สามารถกระทำด้วยวาจาได้ แทนการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบลายลักษณ์อักษร (ตามมาตรา 271) และต้องมีความชัดเจนแห่งข้อหา (ตามมาตรา 272)

⁷² Objective Joint Claims หมายถึง การที่โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยเรียกร้อยหนี้เงินยืมจำนวน 200,000 เยน ในขณะที่เดียวกันก็ยื่นคำขอให้ลูกหนี้ชำระหนี้เงินอีก 300,000 เยน จะเห็นว่ามูลค่าที่กำหนดไว้ในการเข้าสู่กระบวนการวิธีพิจารณาคดีเล็กน้อยของคดีนี้มีจำนวนไม่เกิน 600,000 เยน

⁷³ Subjective หมายถึง การที่โจทก์ยื่นฟ้องจำเลย A ต่อศาลเรียกร้อยหนี้เงินยืมจำนวน 100,000 เยน ในขณะที่เดียวกันเจ้าหนี้คนดังกล่าวก็ยื่นฟ้องจำเลย B ในอีกคดีหนึ่งในฐานะผู้ค้าประกันหนี้เงิน กรณีนี้จะเห็นว่า ถึงแม้การฟ้องต่อศาลของทั้งสองกรณีจะเป็นการฟ้องร้องที่เป็นหนี้จำนวนเงินทั้งคู่แต่กรณีหลังไม่สามารถดำเนินการผ่านวิธีพิจารณาคดีเล็กน้อยได้

⁷⁴ สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์ และคณะ, การให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบังคับคดีทางแพ่ง (Participation of private sector in civil legal execution), รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ สถาบันวิจัยและให้การศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอต่อสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2550, หน้า 52

5) ค่าธรรมเนียมสำหรับคดีเล็กน้อย มีราคาถูก ซึ่ง ปกติจะอยู่ระหว่าง 1% และ 2% ของจำนวนที่จะได้รับการจ่ายชดเชยถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สมเหตุสมผล

6) การบังคับคดี พนักงานบังคับคดีมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Public Officer) แต่ไม่มีสถานะเป็นข้าราชการและไม่ได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณแผ่นดิน แต่ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานของศาลแขวงประจำท้องถิ่น สำหรับค่าธรรมเนียมให้เรียกเก็บตามที่กำหนดโดยข้อกำหนดของศาลฎีกา

1.3.3 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้อง

1) กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (The Consumer Protection Fundamental Act) จุดเริ่มต้นของการมีสิทธิขั้นพื้นฐานในเรื่องคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่นเกิดจากที่แม่บ้านในประเทศญี่ปุ่นได้รวมตัวกันรณรงค์ให้ผู้บริโภคเรียกร้องและต่อรองกับทหารอเมริกาเกี่ยวกับอาหารและที่อยู่อาศัยในปี ค.ศ. 1945 ซึ่งขณะนั้นประเทศอยู่ในภาวะแพ้สงครามโลก ครั้งที่ 2 ต่อมาช่วงปี ค.ศ. 1950 ถึง 1960 ประเทศญี่ปุ่นมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาระบบอุตสาหกรรมและเปลี่ยนไปเป็นยุคอุตสาหกรรม มีการบวนการผลิตสินค้าที่อาศัยเทคโนโลยีที่มีศักยภาพสูง มีการผลิตสินค้าเข้าสู่ระบบการตลาดเพื่อสนองตอบความต้องการของผู้บริโภคจำนวนมาก และปัญหาที่ตามมาก็มากขึ้นด้วย เช่น ผู้บริโภคได้รับความเสียหายเนื่องจากการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความบกพร่อง หรือการติดฉลากอันเป็นเท็จ หรือโฆษณาเกินความเป็นจริงเพื่อให้ประชาชนเกิดความสนใจในผลิตภัณฑ์นั้น ประชาชนก็หลงเชื่อตามโฆษณานั้น บางครั้งการใช้สินค้าก็มีความเสียหายเกิดขึ้นต่อร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินเป็นต้น เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นผู้บริโภคต้องฟ้องร้องดำเนินคดีเองและผลก็แพ้คดีเพราะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ด้วยเหตุดังกล่าว ประชาชนจึงเรียกร้องให้ภาครัฐกำหนดแนวทางให้ผู้ขาย ผู้ผลิตทำการค้าอย่างมีมาตรฐาน โดยรัฐต้องมีมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค ต้องกำหนดสิทธิผู้บริโภคและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนชาวญี่ปุ่น ต่อมารัฐสภาญี่ปุ่นจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการออกกฎหมายเพื่อสนับสนุนมาตรการต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ผู้บริโภค รวมทั้งให้ความสำคัญกับการที่ผู้บริโภคควรรับรู้ถึงสิทธิของตนและตระหนักถึงความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์มากขึ้น รัฐสภาจึงได้ตรากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ชื่อว่า The Consumer Protection Fundamental Act ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1968⁷⁵ ขึ้นบังคับใช้เป็นครั้งแรก เพื่อเป็นกรอบสำหรับการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งมีหลักการและเหตุผลเพื่อสนับสนุนมาตรการต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ผู้บริโภคให้ได้รับความ

⁷⁵ International Affairs Office Quality-of-Life Policy Bureau Cabinet Office, Consumer Policy Regime in Japan, Retrieved April 28, 2014 from <http://www.consumer.go.jp/english/cprj/index.html>.

ปลอดภัยและเป็นธรรมในการบริโภคสินค้าและบริการ โดยได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐบาลกลาง องค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบธุรกิจ และบทบาทของผู้บริโภค โดยสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของส่วนกลางที่มีต่อผู้บริโภคเช่น รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นมีหน้าที่ที่จะต้องวางแผนและปฏิบัติการ ให้เป็นไปตามแผนและนโยบายเกี่ยวกับผู้บริโภคตามพัฒนาการของเศรษฐกิจและสังคม⁷⁶ อีกทั้ง ผู้ประกอบธุรกิจจะต้องคุ้มครองผู้บริโภคและดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล และได้ให้สิทธิกับผู้บริโภคในการมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชีวิตของตนในฐานะผู้บริโภคด้วยการมีความคิดริเริ่มและพยายามที่จะใช้เหตุผลของตนเองด้วยความเชื่อมั่นโดยพระราชบัญญัติได้กำหนดแนวทางในการป้องกันและควบคุมการให้บริการไว้ 9 ด้าน⁷⁷คือ

1. ป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการบริโภค
2. จัดการให้มีความยุติธรรมในการค้าด้านปริมาณน้ำหนัก
3. จัดให้สินค้าและบริการมีมาตรฐานที่เหมาะสม
4. จัดการให้มีความถูกต้องทางด้านฉลาก
5. สนับสนุนให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

⁷⁶ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, แนวทางการดำเนินงานคณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค สภาผู้แทนราษฎร (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ม.ป.ป.), หน้า 9-10.

⁷⁷ The Consumer Protection Fundamental Act

Consumers shall have the following fundamental rights:

1. The right to have their lives, bodies or property protected against any danger caused by goods and services (hereinafter referred to as “goods and etc.”);
2. The right to be provided with knowledge and information necessary for selecting goods and etc.;
3. The right to select freely the other party’s purchasing place and price conditions of transaction for using goods and etc.;
4. The right to have their opinions reflected in policies of the State and local governments and in business activities, etc. of enterprisers, which have an influence on their daily lives as consumers.;
5. The right to obtain proper compensation for damages sustained due to use of goods and etc. according to prompt and fair procedure;
6. The right to receive the education necessary for carrying on their rational lives as consumers;
7. The right to establish an organization and work there in order to promote their rights and interests; and
8. The right to enjoy consumption in a safe and pleasant consumption environment.

6. ชี้แนะและให้การศึกษแก่ผู้บริโภค
7. ให้ผู้บริโภคมีโอกาสแสดงความคิดเห็น
8. จัดการกับปัญหาร้องทุกข์และการบรรเทาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น
9. จัดเตรียมสถานที่สำหรับทดสอบตรวจสอบผลิตภัณฑ์และวิจัย

ต่อมาในปี ค.ศ. 1970 ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์กลายเป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องด้วยในช่วงเวลาดังกล่าวมีการพัฒนาในเรื่องของผลกระทบของการคุ้มครองผู้บริโภค เพราะมีการใช้เครื่องมือทางการตลาดและพัฒนาการด้านอื่น ๆ ซึ่งทำให้มีผลกระทบต่อผู้บริโภค ซึ่งในบางกรณีเครื่องมือในการขายสินค้าและการทำสัญญาซื้อขายได้มีบทบาทสำคัญยิ่งไปกว่าคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้า และในช่วงปีค.ศ. 1980 และภายหลังจากนั้น ลักษณะของกิจการที่เกี่ยวกับผู้บริโภคได้มีการเปลี่ยนแปลงให้มีความซับซ้อนมากขึ้น เกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายต่าง ๆ หลายฝ่ายมีการทำธุรกรรมซื้อขายกัน เมื่อเกิดปัญหาจึงมีการแก้ไขปัญหาล่าช้า จึงมีมาตรการที่อธิบายได้ด้วยหลักเหตุผลของผู้บริโภคในการทำธุรกรรมสินค้าของผู้บริโภคและสัญญาของผู้บริโภค นอกจากนี้กฎหมายและข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมของสินทรัพย์เป็นที่ยอมรับการคุ้มครองผู้บริโภคในปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นไป กฎระเบียบของพลเรือนทั่วไปมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคและองค์กรธุรกิจที่ถูกจัดตั้งขึ้น เช่น the Product Liability Act and the Consumer Contract Act ในพื้นที่ของการศึกษาของผู้บริโภคเป็นผลจากการปรับปรุงหลักสูตรของการศึกษา การศึกษาเกี่ยวกับชีวิตของผู้บริโภคในเรื่องของการพัฒนาของนโยบายผู้บริโภคสมัยใหม่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและมีการประพฤติดิของผู้ประกอบการบ่อยครั้งทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายอย่างมาก ดังนั้น การดำเนินการตามนโยบายใหม่ของผู้บริโภคเป็นสิ่งที่จำเป็น เนื่องด้วยผู้บริโภคจะได้มีความไว้วางใจกับผู้ประกอบการเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ในทางเศรษฐกิจและสังคม จากการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ ทำให้ระบบการคุ้มครองผู้บริโภคของญี่ปุ่นมีความชัดเจนมากขึ้น โดยได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และบทบาทของผู้บริโภค สรุปได้ ดังนี้

- 1) รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นจะต้องวางแผนและปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนและนโยบายเกี่ยวกับผู้บริโภคตามพัฒนาการของเศรษฐกิจและสังคม
- 2) ผู้ประกอบการจะต้องคุ้มครองผู้บริโภคและดำเนินการตามนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลและ
- 3) ผู้บริโภคจะต้องมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชีวิตของตนในฐานะผู้บริโภคด้วยการมีความคิดริเริ่มและพยายามที่จะใช้เหตุผลของตนเองด้วยความเชื่อมั่น

2) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคขั้นพื้นฐาน (Consumer Basic Act)⁷⁸

ซึ่งตราขึ้นในปีค.ศ. 1968 ได้ทำหน้าที่เป็นกรอบการทำงานขั้นพื้นฐานของนโยบายผู้บริโภคของประเทศไทย แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมเกี่ยวกับผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก จึงมีการแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคขั้นพื้นฐาน เพื่อตอบสนองสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ซึ่งถูกส่งไปยังสภานิติบัญญัติและตราขึ้นในเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ.2004 ชื่อของพระราชบัญญัติเปลี่ยนเป็น พระราชบัญญัติพื้นฐานผู้บริโภค รายการต่อไปนี้เป็นการแก้ไขที่สำคัญ

ก. สิทธิของผู้บริโภคเป็นแนวคิดพื้นฐานของนโยบายผู้บริโภค ความพยายามที่จะสนับสนุนผู้บริโภคให้เป็นอิสระเป็นพื้นฐานของนโยบายผู้บริโภค

ข. องค์กรธุรกิจจะต้องให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้บริโภคในลักษณะที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย และควรพยายามที่จะสร้างหลักเกณฑ์การปฏิบัติตามความสมัครใจ

ค. บทบัญญัติใหม่เกี่ยวกับสัญญาของผู้บริโภคที่สมเหตุสมผลถูกสร้างขึ้นเพื่อทำให้มาตรการขั้นพื้นฐานแข็งแกร่งขึ้น และบทบัญญัติเพื่อการศึกษาของผู้บริโภคถูกทำให้ดีขึ้น

ง. คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ที่มีอยู่ ถูกเปลี่ยนชื่อเป็น คณะกรรมการนโยบายผู้บริโภค เพื่อทำให้ระบบในการส่งเสริมนโยบายผู้บริโภคแข็งแกร่งขึ้น

จ. คณะกรรมการนโยบายผู้บริโภคพัฒนาร่างปกติของแผนผู้บริโภคขั้นพื้นฐานซึ่งรัฐบาลจะนำไปใช้

3) พระราชบัญญัติความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Act)⁷⁹ ถูกใช้

ในเดือนกรกฎาคม ปีค.ศ. 1995 ถ้าหากชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์ พระราชบัญญัตินี้กำหนดว่าผู้ผลิตจะต้องจ่ายค่าชดเชยความเสียหายให้ผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อสร้างมาตรการในการป้องกันผู้บริโภคไม่ต้องทนทุกข์จากความเสียหาย และเพื่อให้การชดเชยความเสียหายมีประสิทธิภาพมากขึ้นมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนและทำให้วิธีการทางเลือกในการระงับข้อพิพาทนอกกระบวนการศาลดีขึ้น การปรับปรุงระบบตรวจสอบสาเหตุ เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการเก็บรวบรวม และการให้ข้อมูล รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ และทำให้การส่งเสริมการศึกษาความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์สมบูรณ์ขึ้น

⁷⁸ International Affairs Office Quality-of-Life Policy Bureau Cabinet Office, op. cit.

⁷⁹ “เรื่องเดียวกัน”.

สรุป ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่นนั้น กฎหมายหลักที่จะต้องใช้ คือ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค หรือ The Consumer Protection Fundamental Act, 1968 มีลักษณะเป็นธรรมนูญแห่งการคุ้มครองผู้บริโภคเนื่องจากประเทศญี่ปุ่นมีความเป็นมาทางสังคม เศรษฐกิจ และบรรยากาศการเมืองที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของประเทศตนเอง มีความแตกต่างกับกฎหมายของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมของผู้บริโภคเอง นับตั้งแต่ได้มีการบังคับใช้ The Consumer Protection Fundamental Act, 1968 การร้องทุกข์ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอาหาร อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังจนถึงปัจจุบัน สถานการณ์ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป อัตราส่วนภาคอุตสาหกรรมและบริการมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการร้องทุกข์ด้านบริการก็จะมีเพิ่มมากขึ้น โครงสร้างของ The Consumer Protection Fundamental Act, 1968 เป็นกฎหมายที่ได้วางหลักทั่วไปไว้เท่านั้น ไม่มีรายละเอียดวิธีปฏิบัติ ทั้งนี้ อำนาจหน้าที่ที่จะนำเจตนารมณ์แห่งกฎหมายนี้ไปใช้บังคับอยู่ที่กระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและท้องถิ่นซึ่งจะไปกำหนดกฎข้อบังคับอีกครั้งหนึ่ง ขณะเดียวกัน รัฐบาลได้นำนโยบายหรือเจตนารมณ์แห่ง The Consumer Protection Fundamental Act, 1968 โดยเน้นว่าการคุ้มครองผู้บริโภคมิใช่ให้ภาครัฐดูแลทั้งหมด ซึ่งผู้บริโภคจะต้องคุ้มครองตนเองเป็นสำคัญ โดยภาครัฐจะเป็นผู้ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนให้รู้ถึงสิทธิของตนเองเพื่อให้มีความพร้อมในการดูแลตนเองมากที่สุด และรัฐบาลก็จะต้องมีหน้าที่เตรียมความพร้อมและกลไกของประเทศในทุกด้านคู่ขนานไปด้วย เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ผู้บริโภคได้พึ่งพาตนเองให้มากที่สุด อนึ่ง สำหรับอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการนั้นมีหน้าที่ประสานดูแล กำกับเรื่องนโยบายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเท่านั้น ไม่ได้ควบคุมโดยตรง (รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นไม่ได้ระบุถึงสิทธิผู้บริโภคไว้) ดังนั้น การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยไม่อาจเลียนแบบประเทศญี่ปุ่นได้ในภาพรวมแต่มีหลักเกณฑ์สำคัญบางข้อของการพิจารณาคดีเล็กน้อยคือ ไม่อนุญาตให้สถาบันการเงินใช้วิธีพิจารณาคดีแบบนี้ ในการติดตามทวงถามหนี้สินเอาจากลูกหนี้ที่มีจำนวนหนี้เล็กน้อยที่สามารถเข้าสู่วิธีพิจารณาคดีแบบนี้ได้ แต่เมื่อมาศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของไทยตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคแล้ว จะเห็นได้ว่าไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดไว้อย่างเช่นของประเทศญี่ปุ่นแต่อย่างใด ซึ่งคดีเกี่ยวกับการที่ลูกหนี้กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินแล้วผิดนัดไม่ชำระหนี้ก็จะมีผลเป็นกรณีที่เข้าตามเงื่อนไขของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคว่ากรณีดังกล่าวเป็นคดีผู้บริโภคผู้ประกอบการอาศัยกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคของไทยเป็นเครื่องมือได้ เพราะเมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 แล้ว คดีที่ผู้บริโภคผิดนัดไม่ชำระหนี้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจกับตามสัญญากู้ยืมเงินแล้ว ก็ย่อมถือเป็นคดีผู้บริโภคจึงเป็นปัญหาที่กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับในวงกว้างอย่างมาก ซึ่งจะวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

2. มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวกับผู้บริโภคในประเทศไทยนั้น มีการตรากฎหมายขึ้นมากมายหลายฉบับด้วยกัน ซึ่งในแต่ละฉบับจะเป็นกฎหมายที่คุ้มครองผู้บริโภคแบบเฉพาะเจาะจงเป็นรายละเอียดของแต่ละเรื่อง ไป ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด,เช่า, เช่าซื้อ, ซื้อขาย จ้างทำของ, จ้างแรงงาน ฯลฯ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมทั้งพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่บัญญัติเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคโดยเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540, พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติที่มีผลต่อการปลุกกระแสในการเรียกร้องสิทธิของผู้บริโภคซึ่งไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผู้ประกอบการ และเป็นส่วนหนึ่งในการควบคุม บังคับ ลงโทษต่อผู้ประกอบการให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมในการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งก็คือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งจะขอสรุปขอบเขตสาระสำคัญของกฎหมายผู้บริโภค ดังนี้

2.1 สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาขึ้นเป็นพิเศษสำหรับคดีที่พิพาทกันในทางแพ่ง และข้อพิพาทนั้นต้องสืบเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ โดยผู้ประกอบการธุรกิจจะเป็นผู้ฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้บริโภค หรือในทางกลับกัน ผู้บริโภคจะเป็นผู้ฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบการธุรกิจก็ย่อมได้ ในส่วนของกฎหมายวิธีสบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ได้มีหลักเกณฑ์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาแตกต่างไปจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้ได้รับความเสียหายสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ง่าย สะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม โดยเฉพาะผู้เสียหายในฐานะที่เป็นผู้บริโภคสามารถใช้สิทธิฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีได้ด้วยตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องมีทนายความเข้าทำหน้าที่แทน⁸⁰ ทั้งนี้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ

1. ให้ผู้บริโภคมีโอกาสเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น
2. จัดกระบวนการค้นหาความจริงให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม
3. ปรับปรุงระบบวิธีพิจารณาคดีให้รวดเร็ว และเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ที่เอื้อต่อการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภค

⁸⁰ ธานิส เกศพิทักษ์, กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551, หน้า 3

4. เสริมสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจและป้องปรามผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่สุจริต

โดยหลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภคนอกจากจะบังคับตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 แล้ว ยังพิจารณาให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ประกอบกันไปด้วย ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1.1 การวินิจฉัยว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภค

คดีผู้บริโภค แม้จะมีนิยามความหมายไว้แล้ว แต่ก็อาจมีปัญหาคดีนั้นเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 8 กำหนดให้ประธานศาลอุทธรณ์ (ไม่รวมถึงประธานศาลอุทธรณ์ภาค) เป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภค หรือไม่เป็นคดีผู้บริโภค คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด⁸¹

2.1.2 เจ้าพนักงานคดี

สำหรับในส่วน of เจ้าพนักงานคดีนี้ ถือว่าเป็นตำแหน่งที่ไม่เคยกำหนดไว้ในกฎหมายฉบับใดเลย พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 4 กำหนดให้มีเจ้าพนักงานคดีขึ้นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายที่บัญญัติในการให้บริการแก่คู่ความและช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องมีเจ้าพนักงานคดีคอยช่วยเหลือประสานงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล และเพื่อให้ทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ในฐานะผู้บริโภคที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับคดีผู้บริโภคสินค้าหรือบริการ โดยเจ้าพนักงานคดีจะจัดทำบันทึกรายละเอียดแห่งคำฟ้องให้โจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลอันเป็นการเข้าให้ความช่วยเหลือเท่าที่ไม่เข้าไปทำหน้าที่อย่างทนายความ⁸²

⁸¹ มาตรา ๑๘ ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย การยื่นคำฟ้องตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ในคดีผู้บริโภคซึ่งดำเนินการโดยผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง แต่ไม่รวมถึงความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สุด

ถ้าความปรากฏแก่ศาลว่าผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคไม่นำคดีมาฟ้องโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เรียกร้องค่าเสียหายเกินสมควร ประพฤติตนไม่เรียบร้อย ดำเนินกระบวนการพิจารณาอันมีลักษณะเป็นการประวิงคดีหรือไม่จำเป็น หรือมีพฤติการณ์อื่นที่ศาลเห็นสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลนั้นชำระค่าฤชาธรรมเนียมที่ได้รับการยกเว้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้ หากไม่ปฏิบัติตาม ให้ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ..

⁸² ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค, หน้า 8-10.

2.1.3 เขตอำนาจศาล

กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดเขตอำนาจการพิจารณาของศาลไว้แตกต่างกันไป จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ ในคดีผู้บริโภคมซึ่งผู้ประกอบการเป็นโจทก์ฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลย ในกรณีเช่นนี้ผู้ประกอบการต้องเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้นได้เพียงแห่งเดียวซึ่งจะต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่กำหนดให้เป็น โจทก์มีสิทธิเสนอคำฟ้องได้หลายศาล เช่น ศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นหรือศาลที่เป็นภูมิลำเนาของจำเลยก็ตาม ส่วนในกรณีที่ผู้บริโภคมเป็นโจทก์ฟ้อง สามารถเลือกที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีได้ตามศาลที่มูลคดีเกิด หรือตามภูมิลำเนาของจำเลยก็ได้จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งคุ้มครองความสะดวกต่อการดำเนินคดีให้แก่ผู้บริโภคเป็นสำคัญ

2.1.4 ค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดี

เนื่องจากการดำเนินคดีผู้บริโภคมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ต่อผู้บริโภคเป็นหลัก พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคพ.ศ. 2551 มาตรา 18 จึงกำหนดยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวงให้แก่ผู้บริโภคและผู้มีอำนาจร้องคดีแทนผู้บริโภคไม่ว่าจะอยู่ในฐานะโจทก์หรือจำเลยก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้บริโภคใช้สิทธิโดยไม่สุจริตให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจสั่งให้ผู้บริโภคต้องชำระค่าธรรมเนียมที่ได้ยกเว้นไว้⁸³

2.1.5 การดำเนินกระบวนการพิจารณา มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

ก. การฟ้องคดีและการยื่นทำให้การสามารถกระทำด้วยวาจาได้โดยให้มีเจ้าพนักงานคดีเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการบันทึกรายละเอียดแห่งคำฟ้อง หรือคำให้การ หรือถ้าผู้บริโภคได้ทำคำฟ้องหรือคำให้การเป็นหนังสือมายื่นต่อศาลและปรากฏว่ามีข้อความที่ไม่ถูกต้องไม่ครบถ้วนไม่สมบูรณ์หรือขาดสาระสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งศาลอาจมีคำสั่งให้แก้ไขให้ถูกต้องให้ชัดเจนยิ่งขึ้นได้

ข. คู่ความจะต้องเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยทุกกรณี โดย ไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยจะได้อ่านคำให้การไว้แล้วหรือไม่

ค. ให้ผู้ประกอบการเป็นผู้มีภาระในการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงไม่ว่าผู้ประกอบการนั้นจะเป็นโจทก์หรือจำเลยก็ตาม ดังนั้น ถ้าผู้ประกอบการไม่นำสืบพยานหลักฐานว่าข้อเท็จจริงมีอยู่อย่างไร ศาลย่อมวินิจฉัยตามที่ผู้บริโภคกล่าวอ้างได้⁸⁴

⁸³ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 96

⁸⁴ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 138

ง. ศาลจะพิพากษาเกินคำขอในคดีที่ผู้บริ โภคเป็นโจทก์ได้ตามมาตรา 39 หรือ กำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามมาตรา 42 เพื่อให้ผู้บริ โภคได้รับความเป็นธรรมและป้องปราม ผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่สุจริต

2.2 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายสาระบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคมีปรากฏอยู่ทั้งใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพาณิชย์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง นอกจากนี้ยังมี กฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคอีกหลายฉบับ ได้แก่

2.2.1 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 อันมีเจตนารมณ์ที่จะลด ภาระและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีให้แก่ผู้บริโภค โดยผู้บริโภคสามารถฟ้องคดีด้วยวาจาหรือเป็น หนังสือก็ได้ และไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้อง ในส่วนกระบวนการพิจารณา มุ่งให้เกิด ความรวดเร็ว ในการดำเนินคดีเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริโภคและผู้ประกอบการและภายใต้ บังคับของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้บริ โภค หรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคก็ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมด้วย และมีบทบัญญัติสำคัญ ที่ไม่เคยบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับใด ก็คือ การกำหนดค่าเสียหายลงโทษให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องรับ รับผิดชอบต่อผู้บริโภค เหตุผลของการออกเป็นพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคก็เนื่องจาก หลักเกณฑ์ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคบางฉบับยังไม่สามารถแก้ไขจุดอ่อนในประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ได้ทั้งหมด พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคจึงได้เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เพื่อเป็นเครื่องมือของรัฐในการเข้าให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้บริโภค.

2.2.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม มีวัตถุประสงค์ให้ศาลมี อำนาจเข้าไปตรวจสอบความไม่เป็นธรรมของข้อสัญญาระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจ การค้ารวมทั้งข้อสัญญาอื่น ๆ และมีอำนาจสั่งให้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนั้นมีผลใช้บังคับเท่าที่ทำ และพอสมควรแก่กรณี

2.2.3 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจากความบกพร่องชำรุดของสินค้าหรือ สินค้าที่เป็นอันตราย โดยนำหลักความรับผิดชอบมาใช้โดยกำหนดความรับผิดชอบอย่างเคร่งครัด ขององค์กรธุรกิจที่ผลิตสินค้า ซึ่งทำให้ผู้บริโภคหรือบุคคลที่ได้รับความเสียหายไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ ว่าผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบธุรกิจจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น เพียงแต่ต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้านั้นตามปกติและเป็นหน้าที่ของการ ต้องพิสูจน์ว่าสินค้าของตนมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

2.2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 เป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นไปตามสมควรแก่ผู้บริโภคตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการคุ้มครองผู้บริโภค และได้มีการแก้ไขฉบับที่ 2 เมื่อ พ.ศ.2541 โดยได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย 5 ประการ ดังนี้

1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริง และปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมถึงตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วยความสมัครใจของผู้บริโภคและปราศจากการชักจูงใจ อันไม่เป็นธรรม

3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัยมีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามข้อ 1, 2, 3 และ 4 ดังกล่าว

นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ประเทศไทยได้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเฉพาะเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติได้แก่

ก. พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการผลิตยาให้ได้มาตรฐาน การขายยา และการนำเข้ายาเพื่อขายในประเทศไทย รวมถึงกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับวิชาชีพเภสัชกร

ข. พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความปลอดภัย ของผู้บริโภคผ่านการควบคุมคุณภาพของอาหาร มาตรฐานของอาหาร รวมถึงบรรจุภัณฑ์ของอาหาร

ค. พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 หนึ่งในมาตราที่สำคัญภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค คือ มาตรา 36 ที่ให้อำนาจแก่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคออกคำสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้า ที่ต้องสงสัยว่า อาจจะเป็นอันตราย ในกรณีจำเป็นและเร่งด่วน คณะกรรมการอาจออกคำสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะทราบผลการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้น และในกรณีที่ผลการทดสอบหรือพิสูจน์ปรากฏว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นได้โดยการกำหนดฉลากตามมาตรา 30 หรือตามกฎหมายอื่น คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งห้ามผู้ประกอบธุรกิจขายสินค้านั้นได้

2.2.5 การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในด้านอื่น ๆ ได้แก่

1) ด้านเครือข่ายโทรศัพท์ การให้บริการอินเทอร์เน็ต และการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 และมีสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการวิทยุ และกิจการโทรทัศน์ เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจกำกับดูแลในเรื่องดังกล่าว

2) ด้านการให้บริการทางการเงิน ได้แก่ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2458 มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ คือ ธนาคารแห่งประเทศไทย.

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านคดี กรณีคำนิยามผู้บริโภคคดีผู้บริโภคและการฟ้องคดีผู้บริโภค

จากการศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคโดยเฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่ใช้บังคับในปัจจุบันนี้เห็นว่าหากจะเป็นการเอื้ออำนวยต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภคเพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็วประหยัดและมีประสิทธิภาพอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคและส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้นสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้เห็นควรที่จะวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นดังนี้

1. ปัญหาไม่มีบทบัญญัติวัตถุประสงค์ไว้ให้ชัดเจนในคำนิยามผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541 (ฉบับที่ 2)

การพิจารณาว่าคดีแพ่งคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ต้องพิจารณาจากสถานะของกลุ่มความทั้งสองฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งต้องเป็น“ผู้บริโภค” ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งต้องเป็น“ผู้ประกอบธุรกิจ” ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ซึ่งบทบัญญัติคำนิยาม“ผู้บริโภค” หมายความว่าผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคและให้หมายความรวมถึงผู้เสียหายตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้ากับผู้ประกอบธุรกิจ” โดยในบทบัญญัติได้กล่าวถึงความหมายของคดีผู้บริโภคตามกฎหมายอื่น ซึ่งก็หมายความว่าถึงกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเองดังนั้นเพื่อให้เข้าใจในนิยามของคดีผู้บริโภคผู้บริโภคผู้ประกอบธุรกิจจึงต้องทำการศึกษาคำหมายของคำนิยามดังกล่าวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541 (ฉบับที่ 2) ควบคู่ไปกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

บทนิยามคดีผู้บริ โภคดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 ได้นิยามความหมาย“คดีผู้บริ โภค”ไว้ว่าจะต้องเป็นคดีแพ่งระหว่างผู้บริ โภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริ โภคตามมาตรา 19 หรือตามกฎหมายอื่นกับผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เนื่องมาจากการบริ โภคสินค้าหรือบริการดังนั้นถ้าเป็นคดีพิพาทระหว่างผู้บริ โภคด้วยกันหรือระหว่างผู้ประกอบธุรกิจด้วยกันแม้จะเป็นคดีแพ่งก็ไม่ใช่อคดีผู้บริ โภคตามกฎหมายนี้จึงต้องพิจารณาว่าใครคือผู้บริ โภคใครคือผู้ประกอบธุรกิจดังนี้ในการพิจารณาถึงสถานะของผู้บริ โภคจึงต้องวิเคราะห์ว่าผู้บริ โภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริ โภคในกลุ่มนี้ได้แก่บุคคลใดบ้างเมื่อพิจารณาจากนิยามความหมายในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริ โภค พ.ศ. 2541 (ฉบับที่ 2) ได้แก่

“ผู้บริ โภค”หมายความว่าผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบแม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตามดังนั้นผู้บริ โภคตามความหมายในมาตรานี้จึงได้แก่ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ

เมื่อศึกษาถึงนิยามของคำว่า“ซื้อ”หมายความรวมถึงเช่าเช่าซื้อหรือได้มาไม่ว่าด้วยประการใดๆ โดยให้ค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น

“บริการ”หมายความว่ากรับจัดทำกรงานกรให้สิทธิใดๆหรือกรให้ใช้ หรือให้ประโยชน์ในทรัพย์สินหรือกิจการใดๆโดยเรียกค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อื่นแต่ไม่รวมถึงกรจ้างแรงงานตามกฎหมายแรงงาน

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความหมายของคำว่าผู้บริ โภคซื้อและบริการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริ โภค พ.ศ. 2541 (ฉบับที่ 2) นี้จะเห็นได้ว่าความหมายของนิยามคำว่าผู้บริ โภคซื้อและบริการตามที่กล่าวมาเป็นเพียงกรกล่าวถึงกรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากกรซื้อสินค้ากรรับบริการแม้มิได้เป็นเสียค่าตอบแทนกรเช่าเช่าซื้อโดยมีค่าตอบแทนและกรรับทำกรงานใดโดยมีค่าตอบแทนจะเห็นได้ค่านิยามดังกล่าวไม่มีข้อความใดๆที่กำหนดว่าเป็นกรซื้อสินค้า หรือใช้บริการเพื่อวัตถุประสงค์ในการบริ โภคสินค้าหรือวัตถุประสงค์ในลักษณะของกรใช้สอยในครัวเรือนหากแต่ได้ให้ความหมายไว้อย่างกว้างๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามค่านิยามดังกล่าวมาข้างต้นย่อมหมายความว่าแม้จะเป็นกรซื้อสินค้าไปเพื่อขายต่อหรือกรจ้างให้ทำกิจการใดๆ ในทางธุรกิจก็ย่อมเป็นการบริ โภคตามกฎหมายฉบับนี้ได้จึงเป็นความหมายที่กว้างมากเกินไปและไม่จำกัดขอบเขตของนิยามนี้ให้ครอบคลุมเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในฐานะผู้บริ โภคโดยเฉพาะที่จะได้รับความคุ้มครองและใช้สิทธิของของตนในฐานะผู้บริ โภคกลับกลายเป็นว่ากฎหมายฉบับนี้เข้าคุ้มครอง

บุคคลทุกคนที่มีนิติสัมพันธ์ในการซื้อสินค้าหรือรับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยมิได้จำกัดขอบเขตว่าจะเป็นการซื้อสินค้าหรือบริการไป เพื่อวัตถุประสงค์ใด ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แล้ว เพื่อจึงเท่ากับว่าบุคคลทุกคนที่ซื้อสินค้าไม่ว่าจะซื้อไปเพื่อวัตถุประสงค์ใดหรือกรณีทำนิติกรรมต่อกันอย่างไรอย่างหนึ่งก็ถือว่าเป็นผู้บริโภคทั้งสิ้นเมื่อไม่มีการจำกัดหรือกำหนดวัตถุประสงค์ในนิยามผู้บริโภคให้ชัดเจนและแน่นอนแล้ว ปัญหาที่ตามมาก็คือในการวินิจฉัยว่านิติกรรมที่ทำต่อกันในลักษณะอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นผู้บริโภค ซึ่งในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยคดีผู้บริโภคก็ยังมีประเด็นปัญหาในการวินิจฉัยของศาลว่าเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่อัน เนื่องจากการการวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541 (ฉบับที่ 2) และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ตามตัวอย่างคำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์ ดังนี้

1.1 คำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์กรณีพิศัญญาจ้างทำของ

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 106/2555 โจทก์เป็นบุคคลธรรมดาประกอบกิจการรับเหมาก่อสร้างตามทางการค้าปกติของตน โจทก์ตกลงรับจ้างจำเลยก่อสร้างห้องพักอาศัย โดยเรียกค่าจ้างเป็นการตอบแทนถือว่า โจทก์เป็นผู้ให้บริการจ้างทำของและเป็นผู้ประกอบธุรกิจ ส่วนจำเลยเป็นบุคคลธรรมดาว่าจ้างโจทก์ก่อสร้างห้องพักอาศัยโดยชำระค่าจ้างเป็นการตอบแทน แม้จะถือว่าจำเลยเป็นผู้รับบริการจากโจทก์แต่ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาปรากฏว่าจำเลยจ้างโจทก์สร้างห้องพักดังกล่าวเพื่อนำออกให้เช่าบุคคลภายนอกเข้าไม่ได้ใช้พักอาศัยด้วยตนเองถือว่าจำเลยเป็นผู้ประกอบธุรกิจเช่นเดียวกันไม่ใช่ผู้บริโภคเมื่อโจทก์ฟ้องเรียกให้จำเลยชำระหนี้อันเกิดจากการพิศัญญาจ้างทำของคดีระหว่างโจทก์กับจำเลยจึงไม่เป็นคดีพิพาทระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภคเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอัน เนื่องมาจากการบริการไม่เป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3(1) ส่วนฟ้องแย้งของจำเลยเมื่อฟ้องโจทก์ไม่ใช่คดีผู้บริโภคฟ้องแย้งของจำเลยจึงไม่ใช่คดีผู้บริโภคตามมาตรา 21 คดีของโจทก์และฟ้องแย้งของจำเลยไม่เป็นคดีผู้บริโภค

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 114/2554 โจทก์ประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างโจทก์รับจ้างจำเลยก่อสร้างอาคารสำนักงานและอาคารโหลวมจำหน่ายสินค้าจึงเป็นการรับจัดทำกรงานอย่างหนึ่ง โดยเรียกค่าจ้างเป็นการตอบแทนทางการค้าปกติของตน โจทก์ จึงเป็นผู้ให้บริการและเป็นผู้ประกอบธุรกิจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 เพื่อและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3 ส่วนจำเลยว่าจ้างโจทก์ให้ก่อสร้างอาคารโดยเสียค่าตอบแทนเป็นเงินค่าก่อสร้างจำเลย จึงเป็นผู้ได้รับบริการจากโจทก์แม้จำเลยเป็นผู้ประกอบกิจการจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้าและได้ความตามคำร้องของจำเลยว่าจำเลยใช้อาคาร A

เพื่อวางจำหน่ายสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าให้ลูกค้าเลือกซื้อและใช้เป็นสำนักงานใช้อาคาร B และ C เป็นที่เก็บสินค้าเป็นศูนย์ซ่อมสินค้าและเป็นสำนักงานที่ตามการใช้งานอาคารตามวัตถุประสงค์ของการว่าจ้างดังกล่าว คงเป็นเพียงปัจจัยพื้นฐานในการประกอบธุรกิจของจำเลยเท่านั้นหาใช่เป็นการใช้อาคารเพื่อแสวงประโยชน์ทางธุรกิจจากพื้นที่อาคารต่อไป โดยตรงไม่การได้รับบริการของจำเลยจากโจทก์จึงเป็นไปในฐานะผู้บริโภคมตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวคดีระหว่างโจทก์กับจำเลยจึงเป็นคดีพิพาทระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริการเป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3(1) คดีของโจทก์เป็นคดีผู้บริโภค

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 122/2554 โจทก์ประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างและเคยรับจ้างทำงานก่อสร้างให้แก่จำเลยหลายครั้ง โดยคิดค่าจ้างอันเป็นการประกอบธุรกิจตามทางการค้าปกติของตนตามวัตถุประสงค์ของโจทก์โจทก์ จึงเป็นผู้ให้บริการรับจ้างทำของและเป็นผู้ประกอบธุรกิจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3 ส่วนจำเลยว่าจ้างโจทก์ก่อสร้างอาคารเรียนสงฆ์โดยตกลงให้สินจ้างแก่โจทก์ เพื่อผลสำเร็จของงานที่โจทก์ทำจำเลยเป็นผู้รับบริการจากงานก่อสร้างดังกล่าวและเป็นผู้บริโภคเมื่อโจทก์ฟ้องเรียกให้จำเลยชำระหนี้ตามสัญญาจ้างจึงเป็นคดีพิพาทระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริการเป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 (1) คดีของโจทก์เป็นคดีผู้บริโภค

1.2 คำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์กรณีผิดสัญญาเช่า

คำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์ที่ 126/2554 โจทก์เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัท จำกัดประกอบกิจการศูนย์การค้าโจทก์ให้จำเลยเช่าพื้นที่ในศูนย์การค้าโดยเรียกค่าเช่าค่าสาธารณูปโภคและค่าบริการอื่นๆ เป็นการตอบแทนทางการค้าปกติของตน ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ประกอบพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3 นิยามศัพท์คำว่าขายและซื้อหมายความรวมถึงการให้เช่า และการเช่าด้วยถือได้ว่าโจทก์เป็นผู้ขายและเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนจำเลยเช่าพื้นที่ในศูนย์การค้ารวมทั้งสาธารณูปโภคจากโจทก์โดยชำระค่าเช่าและค่าบริการเป็นการตอบแทนถือได้ว่าจำเลยเป็นผู้ซื้อและผู้บริโภคเมื่อโจทก์ฟ้องเรียกให้จำเลยชำระหนี้ค่าเช่าค่าบริการและค่าสาธารณูปโภคคดีระหว่างโจทก์กับจำเลยจึงเป็นคดีพิพาทระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการเป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 (1) ส่วนฟ้องแย้งของจำเลยถือได้ว่าเป็นคดีเกี่ยวกับคำฟ้อง ซึ่งได้ยื่น

ภายหลังที่มีการฟ้องคดีผู้บริ โภคแล้วฟ้องแย้งจึงเป็นคดีผู้บริ โภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 มาตรา 21 คดีของ โจทก์และฟ้องแย้งของจำเลยเป็นคดีผู้บริ โภค

คำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์ที่ 214/2554 จำเลยเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัท จำกัดมีวัตถุประสงค์ประกอบธุรกิจสร้างศูนย์การค้าให้ผู้ประกอบการค้าเช่าพื้นที่เพื่อค้าขายจำเลยให้โจทก์เช่าพื้นที่ในศูนย์การค้าโดยเรียกค่าเช่าค่าสาธารณูปโภคและค่าบริการอื่นๆ เป็นการตอบแทนทางการค้าปกติของตน ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ประกอบพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริ โภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3 การขายและการซื้อหมายความรวมถึงการให้เช่าและการเช่าด้วย จึงถือได้ว่าจำเลยเป็นผู้ขายและผู้ประกอบธุรกิจส่วน โจทก์ทำสัญญาจองสิทธิการเช่าพื้นที่ในศูนย์การค้ารวมทั้งสาธารณูปโภคจากจำเลยโดยชำระค่าเช่าและค่าบริการเป็นการตอบแทนกรณีไม่ปรากฏว่าโจทก์จะนำพื้นที่เช่าหรือบริการที่ได้รับจากจำเลยไปให้บุคคลอื่นเช่าหรือใช้ประโยชน์ต่อเพื่อเรียกค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์อย่างอื่นจึงถือได้ว่าโจทก์เป็นผู้ซื้อและผู้บริ โภคตามนัยบทบัญญัติดังกล่าวเมื่อ โจทก์ฟ้องเรียกเงินที่จำเลยรับและเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการบอกเลิกสัญญาของจำเลย จึงเป็นคดีพิพาทระหว่างผู้บริ โภคกับผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอัน เนื่องมาจากการบริ โภคสินค้าหรือบริการตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3(1) คดีของโจทก์เป็นคดีผู้บริ โภค

จากกรณีคำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์ที่ 106/2555, 114/2554 และ 122/2554 ทั้งสามเรื่องที่ยกมาข้างต้นเป็นเรื่องข้างทำของทั้งสิ้นแต่เมื่อวิเคราะห์คำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์แต่ละเรื่องแล้วจะเห็นว่าแนวทางในการวินิจฉัยว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริ โภคจะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือตามคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 106/2554 ถือว่าโจทก์ผู้รับจ้างเป็นผู้ประกอบธุรกิจและจำเลยว่าจ้างโจทก์ก่อสร้างห้องพักเพื่อนำไปให้บุคคลอื่นเช่าต่อจำเลยจึงมิใช่ผู้บริ โภค เนื่องจากกรณีดังกล่าวผู้ว่าจ้างมิใช่เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากห้องพักที่ได้ว่าจ้างเป็นการจ้างให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการก่อสร้างให้ผู้ว่าจ้างเพื่อนำอาคารที่ว่าจ้างไปทำธุรกิจอีกทอดหนึ่ง เป็นลักษณะของการว่าจ้างให้ดำเนินการทางธุรกิจให้แก่ตนจึงไม่เป็นคดีผู้บริ โภคส่วนคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 114/2554 โจทก์รับจ้างโจทก์ก่อสร้างโชว์รูมเพื่อวางสินค้าแต่วินิจฉัยว่าเป็นคดีผู้บริ โภคโดยให้เหตุผลว่าการใช้งานอาคารตามวัตถุประสงค์ของการว่าจ้างดังกล่าวคงเป็นเพียงปัจจัยพื้นฐานในการประกอบธุรกิจของจำเลยเท่านั้นจะเห็นได้ว่าจากคำวินิจฉัยให้เหตุผลว่าผู้ว่าจ้างจ้างก่อสร้างอาคารเพื่อใช้เป็นสถานที่ในการประกอบธุรกิจเป็นการใช้ประโยชน์จากอาคารที่จ้างมิใช่ นำอาคารออกไปใช้ในการแสวงหาผลกำไรจึงเป็นคดีผู้บริ โภคหากไม่พิจารณาให้ถ่องแท้จะเข้าใจเป็นการว่าจ้างดังกล่าวเป็นการจ้างก่อสร้างเพื่อการทำธุรกิจแต่ในรายละเอียดนั้นการทำธุรกิจของผู้ว่าจ้างมิได้เกี่ยวข้องกับตัวอาคารที่ว่าจ้างแต่อย่างใดถือได้ว่าการจ้างก่อสร้างนี้

เป็นการเข้าบริโภครหรือเข้าใช้สินค้าที่ได้ว่าจ้าง จึงเป็นคดีผู้บริโภคและตามคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 122/2554 โจทก์ประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจำเลยจ้างโจทก์ให้ก่อสร้างอาคารเรียนสงฆ์อันเป็นการใช้ประโยชน์จากอาคารที่จ้างมิใช่ เพื่อนำไปใช้ในการขายต่อ จึงเป็นคดีผู้บริโภคคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ทั้งสามเรื่องเป็นการวินิจฉัยถึงการนำทรัพย์สินพิพาท หรือประโยชน์จากข้อสัญญาวินิจฉัยว่าข้อพิพาทนั้นเป็นการใช้ เพื่อประโยชน์สุดท้าย (enduser) คือใช้ในการบริโภคหรือไม่ ซึ่งหากเป็นการใช้เพื่อประโยชน์ของกลุ่มสัญญาเองมิใช่เพื่อไปใช้ในทางแสวงหากำไรคดีนี้ก็จะเป็นผู้บริโภคส่วนคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 126/2554 และ 214/2554 เป็นเรื่องผิดสัญญาเช่าพื้นที่ ซึ่งจะเป็นการวินิจฉัยไปในทิศทางเดียวกันว่าการขายและการซื้อขายรวมถึงการให้เช่าและการเช่าด้วยดังนั้นผู้เช่าจึงเป็นผู้บริโภคผู้ให้เช่า จึงเป็นผู้ประกอบธุรกิจแต่ไม่ได้พิจารณาถึงประโยชน์ขั้นสุดท้ายว่าการเช่านั้นเพื่อประกอบธุรกิจหรือเพื่อใช้ในวิถีประจำวัน ซึ่งมีประเด็นที่น่าจะต้องพิจารณาว่าเป็นการบริโภคสินค้าหรือบริการหรือไม่ โดยเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียที่กำหนดว่าผู้บริโภคคือผู้ใช้สินค้าหรือบริการเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือบุคคลในครอบครัวและมิใช่เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า ซึ่งเป็นการจำกัดความอย่างชัดเจนหากมีข้อพิพาทแล้วนำมาวิเคราะห์ว่าใช้ประโยชน์เพื่อประการใดก็สามารถกำหนดได้ว่าคดีนั้นจะเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่

เมื่อวิเคราะห์ถึงเหตุผลในคำวินิจฉัยที่ได้อธิบายว่าเป็นการนำไปเพื่อใช้ในการบริโภค ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคำนิยาม“ผู้บริโภค”ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยทั้งหมดนำเอาคำนิยาม“ผู้บริโภค”มาใช้ประกอบการพิจารณาทั้งสิ้น แต่การให้ความหมายว่ากรณีใดจะเป็นผู้บริโภคยังคงมีความเห็นที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงอาจทำให้เกิดความสับสนในการวิเคราะห์ความหมายของคำว่า“ผู้บริโภค”ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งจากกรณีปัญหาดังที่กล่าวมามีผลทำให้คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่เกี่ยวกับประเด็นคดีแพ่งที่โจทก์ฟ้องมานั้นเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่วินิจฉัยแตกต่างกันไป ซึ่งไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในการพิจารณาว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริโภคหรือไม่จะใช้หลักในการพิจารณาว่าเป็นผู้ใช้สินค้าขั้นสุดท้ายหรือเรียกว่าEnduserหรือไม่หากเป็นผู้ใช้สินค้า หรือบริการในลักษณะEnduserโดยมิได้นำสินค้านั้นไปใช้ในการขายต่อเช่นนี้ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือกระทำในนามของนิติบุคคลก็ถือว่าเป็นผู้บริโภคตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว โดยผู้บริโภคนั้นจะต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้านั้น(Defacto Consumer) แม้จะมีได้เสียค่าตอบแทนก็ตามแต่ทั้งนี้การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคย่อมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน โดยศักยภาพของทั้งสองฝ่ายต้องเสมอกันหรือมีสถานภาพในการต่อสู้ที่ใกล้เคียงหากฝ่ายหนึ่งมีศักยภาพที่สูงกว่าก็ควรที่จะหยิบยื่นเครื่องมือในการต่อสู้ให้ฝ่ายที่ด้อยกว่า

ในการต่อสู้คดีเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายมีอาวุธที่ใช้ในการต่อสู้เท่าๆกันรัฐจึงมีหน้าที่ในการควบคุมให้ทั้งสองฝ่ายได้ต่อสู้กันอย่างเสมอภาคเช่นการบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคแต่ในบางกรณีเช่นนิติบุคคลหนึ่งทำการซื้อสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจไปเพื่อใช้ในกิจการค้าของตนเองแต่มิใช่เพื่อการขายต่อเช่นนี้นิติบุคคลดังกล่าวก็อาจมีฐานะเป็นผู้บริโภคได้ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เหตุผลในการที่จะต้องมีกฎหมายฉบับนี้ก็เนื่องมาจากว่าผู้บริโภคเป็นผู้ขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญาสัญญาเพื่อให้ได้มา ซึ่งสินค้าและบริการและขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการตลอดจนขาดความรู้ด้านเทคนิคทางการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจแต่อย่างไรก็ตามอาจจะกล่าวอ้างได้ไม่เต็มที่นักที่จะบอกว่านิติบุคคลที่เป็นผู้ซื้อสินค้าจะเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้เพียงในการต่อรองกับผู้ประกอบธุรกิจคู่สัญญาหรือในกรณีนิติบุคคลทำการกู้ยืมเงินจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อใช้ในการประกอบกิจการหรือเป็นเงินทุนหมุนเวียนในกิจการของตนดังนั้นก็จะเป็นการกู้ยืมในฐานะผู้บริโภคและก็จะคงเป็นที่เข้าใจได้ว่าผู้ประกอบธุรกิจที่ทำนิติกรรมกู้ยืมเงินมานั้นย่อมเป็นผู้ที่มีความรู้มีความเข้าใจในขั้นตอน และวิธีการของผู้ประกอบธุรกิจทางการเงินพอสมควรจะกล่าวอ้างว่านิติบุคคลผู้กู้ยืมขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของธุรกรรมการกู้ยืมดังกล่าวอันจะเป็นเหตุผลที่นิติบุคคลผู้กู้ยืมนั้นจะยกประโยชน์ของกฎหมายที่มุ่งหมายคุ้มครองบุคคลในฐานะผู้บริโภคอย่างแท้จริงมาใช้กับตนเองก็คงจะเป็นการไม่น่าจะถูกต้องเสียทีเดียวเพราะเป็นกรณีที่ทั้งสองฝ่ายมีความรู้หรือมีความรู้เท่าเทียมกันในการต่อรองเจรจาเข้าทำนิติกรรมที่เท่าเทียมกัน ดังนั้นการดำเนินการสอบสวนพิจารณาหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีในลักษณะตัวอย่างที่กล่าวมานี้ควรที่จะอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมากกว่าที่จะนำมาอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เมื่อพิจารณากฎหมายของต่างประเทศเช่นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศสหรัฐอเมริกา(The Consumer Legal Remedies Act) ที่บัญญัติไว้ใน California Civil Code หรือ ใน Business and Profession Code Section 3003003 (Consumer Affairs 75 Act) กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าสินค้า หรือบริการที่ซื้อหรือได้รับมานั้นต้องเป็นเพื่อการใช้สอยส่วนตัวในครอบครัวหรือในครัวเรือนเท่านั้นดังนั้นหากบุคคลที่ซื้อสินค้าเพื่อนำไปใช้ในทางการค้าแม้จะไม่ได้นำไปขายต่อหรือนำไปเพื่อใช้ในการบริการต่อแก่ผู้อื่นเช่นนี้ถือว่าไม่เป็นผู้บริโภคดังนี้จึงเห็นว่าการที่จะดำเนินการแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคโดยกำหนดคำนิยามที่เกี่ยวกับผู้บริโภคให้มีขอบเขตที่ชัดเจนจะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการเข้าให้ความช่วยเหลือผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าอย่างแท้จริง

เพื่อให้มีการดำเนินคดีคุ้มครองผู้บริโภคเป็นไปโดยถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการให้ความคุ้มครองต่อผู้บริโภคเป็นการคัดกรองคดีที่จะเข้าสู่การพิจารณาคดีผู้บริโภค โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักในการคุ้มครองผู้บริโภคกล่าวคือคดีที่มีใช้พิพาทกัน

ในเรื่องของการบริโภคสินค้าหรือบริการจะไม่ได้รับประโยชน์ในการนำคดีพิพาทมาฟ้องเป็นคดีผู้บริโภคจึงควรแก้ไขวัตถุประสงค์ของผู้บริโภคให้มีขอบเขตจำกัดเฉพาะตัวบุคคลผู้บริโภคสินค้าและการใช้สินค้านั้นเป็นการใช้เฉพาะในครอบครัวหรือในครัวเรือนหรือใช้ในชีวิตประจำวันมิใช่การใช้เพื่อการดำเนินธุรกิจหรือนำไปขายต่อจึงเห็นควรแก้ไขคำนิยาม“ผู้บริโภค”ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541(ฉบับที่2)มาตรา3ให้สอดคล้องต้องกันกับการพิจารณาคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองในฐานะผู้บริโภคได้อย่างชัดเจนทำให้มีความเข้าใจถูกต้องตรงกันและจะเป็นการลดขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลในกรณีที่คุณค่าความเห็นไม่ตรงกันโดยมีการร้องขอให้ศาลวินิจฉัยว่ากรณีข้อพิพาทของคดีเป็นของผู้บริโภคและเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่เพราะเมื่อกำหนดนิยามความหมายของคำว่าผู้บริโภคไว้อย่างชัดเจนแล้วก็จะทำให้มีความเข้าใจถูกต้องตรงกันและสามารถดำเนินคดีของตนไปได้ถูกต้องรวดเร็วตรงตามหลักกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ต่อไป

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำมาตราการตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศมาปรับใช้โดยแก้ไขเพิ่มเติมคำนิยาม“ผู้บริโภค”ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเพิ่มวัตถุประสงค์ไว้ในคำนิยาม“ผู้บริโภค”ให้ชัดเจนว่าการซื้อสินค้า หรือบริการต้องเป็นไปเพื่อตนเองและคนในครอบครัวมิได้เป็นการทำไปเพื่อการค้าหรือเพื่อบุคคลอื่น

2. ปัญหาคำนิยาม“คดีผู้บริโภค”ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

จากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 กำหนดหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีผู้บริโภคคือผู้บริโภคฝ่ายหนึ่งกับผู้ประกอบธุรกิจอีกฝ่ายหนึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่อันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการจากนิยามของคำว่า“คดีผู้บริโภค”ดังกล่าวมานี้จึงเป็นหลักเกณฑ์ที่จะกำหนดให้ศาลจำต้องยึดถือตามความหมายของคดีผู้บริโภคตามบทนิยามในมาตรา เพื่อ 3(1) เพื่อแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาเป็นหลักสำคัญในการพิจารณาว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่บทนิยามในมาตรา 3 (1) จึงเป็นสาระสำคัญที่จะกำหนดว่าคดีที่จะพิจารณานั้นเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ ซึ่งหากคดีที่ยื่นฟ้องนั้นเป็นคดีอื่น มิใช่คดีผู้บริโภคเสียแล้วการดำเนินกระบวนการพิจารณาก็ต้องดำเนินการไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอื่น ๆ แล้วแต่กรณีจะนำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาใช้บังคับไม่ได้ ซึ่งผลของการนำวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคกับการนำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่การดำเนินคดีก็จะมี

รายละเอียด ซึ่งมีความแตกต่างกันตามลักษณะแห่งประเภทของคดีนั้นๆ ไปส่วนใหญ่แล้วคดีแพ่งที่ยื่นฟ้องนั้นก็เป็นคดีระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบกิจการแทบทั้งสิ้นศาลจึงต้องรับคำฟ้องไว้เป็นคดีผู้บริโภค ซึ่งตามเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ“ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญา เพื่อให้ได้มา ซึ่งสินค้าหรือบริการทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบอยู่เสมอนอกจากนี้เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น กระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลาอันยาวนานและสร้างความยุ่งยากอีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูงสมควรให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภคเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็วประหยัดและมีประสิทธิภาพอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค”จากเหตุผลดังกล่าวเพื่อเป็นการแก้ไขเยียวยาความเสียหายต่อผู้บริโภคผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายอย่างแท้จริงแต่ในกรณีพิพาทบางประการที่เป็นการพิพาทกันในทางแพ่งแต่ได้รับการพิจารณาคดีอย่างผู้บริโภค เนื่องจากมูลคดีที่พิพาทมีเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับบทบัญญัติแห่งคดีผู้บริโภคทั้งที่ข้อพิพาทนั้นไม่ควรพิจารณาเป็นคดีผู้บริโภคเช่น

ตัวอย่างคดีกู้ยืมเงินผู้กู้สามารถนำเงินที่ได้จากผู้ให้กู้ไปใช้จ่ายได้ตามปกติธรรมดา โดยที่ผู้ให้กู้ยืมได้รับผลตอบแทนจากการให้กู้ยืมนี้ไม่ว่าจะเป็นผลตอบแทนในรูปแบบใด เช่น ดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ให้กู้ถือเป็นการให้บริการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เพื่อมาตรา 3 ในส่วนของผู้ให้กู้ให้กู้ยืมเงินโดยเรียกค่าตอบแทนจึงมีฐานะเป็นผู้ให้บริการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3 และเป็นผู้ประกอบธุรกิจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 สำหรับฝ่ายผู้กู้เมื่อเป็นผู้นำเงินของผู้ให้กู้ไปใช้โดยเสียค่าตอบแทนจึงเป็นผู้รับบริการจึงมีฐานะเป็นผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3 ซึ่งเป็นผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพื่อมาตรา 3 ทางฝ่ายผู้กู้มักจะไม่ต้องเกิดปัญหาข้อโต้แย้งอย่างใด เนื่องจากผู้กู้ ซึ่งเป็นผู้รับบริการมักกู้ยืมเงินไป เพื่อใช้ในประโยชน์ตนเองตามปกติวิสัยของผู้ได้รับสินเชื่อหรือบริการทางการเงินผู้กู้จึงอยู่ในฐานะเป็นผู้บริโภคอย่างไรก็ตามหากกรณีเป็นการกู้เงินไปเพื่อนำไปใช้ประกอบกิจการทางการค้าเช่นนี้ผู้กู้ย่อมเป็นผู้นำเงินก้อนนั้นไปแสวงหาประโยชน์ในทางธุรกิจโดยได้รับค่าตอบแทนเป็นผลกำไรอีกต่อหนึ่ง จึงมิใช่กรณีที่ผู้บริโภคนำเงินที่กู้ไปใช้ เพื่อในกิจวัตรประจำวันของตนตามปกติอีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบตามหลักผู้ใช้ประโยชน์ขั้นสุดท้ายหรือ EndUser ผู้กู้ในฐานะผู้บริโภคก็ได้ใช้บริการจากการกู้ยืมเงินนั้นไป เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้บริการกู้ยืมประเภทนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายแต่ได้นำเงินไปประกอบธุรกิจของตนอีกขั้นตอนหนึ่งผู้กู้เงินจึงไม่ใช่ผู้บริโภคตามความหมายของพระราชบัญญัติ

วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 จึงไม่มีฐานะเป็นผู้บริโภคแต่อยู่ในฐานะเป็นผู้ประกอบธุรกิจและกรณีให้ผู้ฟ้องผู้ถูตามสัญญาไว้ในกรณีดังกล่าวย่อมไม่เป็นคดีแพ่งที่พิพาทกันระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับผู้บริโภค เนื่องจากกรณีนี้ไม่เป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3

ตัวอย่างคดีกรณีผิดสัญญาซื้อขายในกรณีที่ผู้ซื้อสินค้าไปในปริมาณมากและนำไปขายให้กับบุคคลที่สามแล้วผิดสัญญาในกรณีเช่นนี้ผู้ประกอบธุรกิจที่จะฟ้องคดีผู้ซื้อสินค้าหรือบริการจึงไม่ควรถือว่าเป็นการฟ้องคดีผู้บริโภคและได้รับประโยชน์ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพราะการพิพาทอันเนื่องมาจากการซื้อสินค้าหรือบริการควรเป็นลักษณะของการใช้สินค้าหรือบริการอย่างผู้บริโภคอย่างแท้จริงและต้องไม่ใช่ผู้ได้มาซึ่งสินค้าหรือครอบครองสินค้านั้นไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการขายต่อ(Re-Supply)หรือแปลงรูปสินค้าไปเพื่อการค้าหรือพาณิชย์หรือนำสินค้าไปใช้ในกิจการเพื่อประโยชน์ของกิจการของตนอันมีลักษณะการซื้อขายสินค้าปริมาณมากราคาค่อนข้างสูงลักษณะเป็นการซื้อขายที่ผู้สินค้าเพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ทางธุรกิจมิใช่เพื่อการบริโภคอย่างแท้จริง

ตัวอย่างคดีกรณีผิดสัญญาเช่าเช่นวัดเจ้าของที่ดินให้บริษัทเช่าที่ดินเพื่อใช้ในการจัดสร้างห้างสรรพสินค้าเมื่อผิดสัญญาเช่าจึงกลายเป็นคดีผู้บริโภค

เมื่อนำกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศต่างๆ เช่นประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศญี่ปุ่น มาศึกษาเปรียบเทียบจะเป็นได้ว่าการกำหนดว่าคดีจะเป็นคดีผู้บริโภคนั้นจะเป็นกรณีที่ดินนั้นมีข้อพิพาทเป็นจำนวนทุนทรัพย์เล็กน้อยเป็นสินค้าประเภทที่เป็นเครื่องใช้ในบ้านเรือนเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคในครัวเรือนใช้หรือบริโภคหรือสินค้าที่เป็นยานพาหนะและบุคคลนั้นจะต้องมิใช่เป็นผู้ได้มาซึ่งสินค้าหรือครอบครองสินค้านั้นไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการขายต่อเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ใกล้เคียงกับหลักการดำเนินคดีมโนสาร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยและตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 คำว่า“คดีผู้บริโภค”หมายถึงคดีที่พิพาทกันระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับผู้บริโภคโดยไม่คำนึงว่าฝ่ายใดจะเป็นโจทก์หรือเป็นจำเลยทั้งนี้มุ่งยึดถือจากสถานะระหว่างคู่ความเป็นหลักเกณฑ์พิจารณาว่าจะต้องเป็นผู้ประกอบธุรกิจฝ่ายหนึ่งกับผู้บริโภคอีกฝ่ายหนึ่งและไม่คำนึงว่าเนื้อหาของคดีจะเป็นคดีที่เกิดจากปัญหาการบริโภคสินค้าหรือบริการอย่างแท้จริงหรือไม่ ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจได้รับความเสียหายจากการที่ผู้บริโภคผิดสัญญาก็ได้กรณีเช่นนี้จึงเป็นสาเหตุให้คดีแพ่งทั่วไปที่มีใช้คดีผู้บริโภค โดยแท้จริงเช่นคดีที่สถาบันการเงินฟ้องเรียกหนี้เงินกู้ยืมจากลูกค้าหรือคดีที่ผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้ให้เช่าซื้อฟ้องร้องดำเนินคดีกับลูกค้าผู้เช่าซื้อเนื่องจากผิดสัญญาหรือคดีที่สถาบันการเงินฟ้องลูกค้าให้รับผิดชำระหนี้บัตรเครดิตทำให้คดี

ประเภทนี้ ซึ่งเดิมจะต้องฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งกลับกลายเป็นต้องดำเนินคดีผู้บริโภคทั้งหมด ซึ่งไม่สอดคล้องต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้กฎหมายฉบับนี้เป็นการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นการเฉพาะแต่กรณีการดำเนินคดีของประเทศออสเตรเลียเช่นกรณีธนาคารฟ็องเรียกเงินจากลูกค้าผู้ทำธุรกรรมกับธนาคารหากผิดสัญญาไม่ชำระหนี้เป็นเรื่องความรับผิดชอบตามสัญญาถือเป็นคดีแพ่งทั่วไปไม่ใช่คดีผู้บริโภคเหมือนกรณีของไทย

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำมาตราการตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศมาปรับใช้โดยแก้ไขเพิ่มเติมนิยาม“คดีผู้บริโภค”ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยกำหนดให้คดีที่สถาบันการเงินฟ้องเรียกเงินจากลูกค้าผู้ทำธุรกรรมกับสถาบันการเงินกรณีลูกค้าผิดสัญญาไม่ชำระหนี้เป็นคดีแพ่งทั่วไปไม่ใช่คดีผู้บริโภค

3. ปัญหาที่มีบทบัญญัติให้โจทก์ฟ้องคดีผู้บริโภคมิได้ทั้งผู้ประกอบการธุรกิจและผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

จากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 7 “กระบวนพิจารณาคดีผู้บริโภคให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตรา 6 ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม”จากบทบัญญัตินี้จะเห็นว่ากระบวนพิจารณาเกี่ยวกับคดีผู้บริโภคต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งมีบัญญัติไว้โดยเฉพาะหากไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายฉบับนี้จึงให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ได้เท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งมาตรา 3 กำหนดหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีผู้บริโภคคือผู้บริโภคฝ่ายหนึ่งกับผู้ประกอบธุรกิจอีกฝ่ายหนึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่อันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการดังนั้นบุคคลผู้จะเริ่มต้นกระบวนพิจารณาคดีผู้บริโภคโดยเป็นโจทก์ฟ้องคดีมิได้ทั้งที่เป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าหรือบริการและอาจเป็นผู้ประกอบธุรกิจอันได้รับความเสียหายจากการเข้าทำนิติกรรมสัญญาต่างๆ เช่นเช่าเช่าซื้อกู้ยืม เป็นต้น ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มิได้เป็นแต่เพียงการควบคุมให้การดำเนินกระบวนพิจารณาเฉพาะเจาะจงจากการที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าและบริการเท่านั้นกฎหมายยังเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถฟ้องคดีในกรณีที่ผู้บริโภคได้ด้วย ซึ่งในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจเป็นโจทก์ฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลยนั้นเมื่อวิเคราะห์ถึงรายละเอียดแล้วทุกคดีที่ผู้ประกอบธุรกิจเป็นโจทก์ฟ้องมิใช่เป็นกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการแต่ประการใด

แต่เป็นกรณีที่ผู้บริโภคมองผิดสัญญาแต่เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เท่านั้นเช่นกรณีผู้เช่าซื้อผิดสัญญาเช่าซื้อ โจทก์เป็นผู้ประกอบธุรกิจจำเลยเป็นผู้ทำสัญญาเช่าซื้อ หรือ การผิดสัญญาซื้อขายเงินเช่นนี้ย่อมเป็นการผิดสัญญาตามกฎหมายแพ่ง ซึ่งมีบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้บังคับอยู่แต่จากคำนิยามของคำนิยามของคดีผู้บริโภคมองผิดสัญญาถึงคดีแพ่งทั่วไปที่พิพาทกันระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจโดยไม่ต้องคำนึงถึงเนื้อหาของคดีว่าเป็นคดีที่พิพาทกันในเรื่องการบริโภคหรือไม่เพียงแต่หากฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภคกับอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจพิพาทกันในทางแพ่งเมื่อครบหลักเกณฑ์อันถือว่าเป็นคดีผู้บริโภคแล้วการให้คำนิยามดังกล่าวทำให้คดีแพ่งเกือบทั้งหมดที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเป็นคดีที่ต้องพิจารณาแบบคดีผู้บริโภค

เมื่อมีการใช้กฎหมายฉบับนี้ด้วยความหมายของคำว่าคดีผู้บริโภคที่กำหนดให้ผู้ฟ้องคดีเป็นได้ทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภคปรากฏว่าผู้ประกอบการอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ฟ้องผู้บริโภคเพื่อบังคับชำระหนี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบเป็นสัดส่วนแล้วการพิจารณาคดีผู้บริโภคโดยผู้ประกอบการเป็นโจทก์จะมีอัตราส่วนที่สูงมากโดยจากการสำรวจการฟ้องคดีผู้บริโภคของศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2560 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2560 จำนวนทั้งสิ้น 2,506 คดีคดีที่ผู้บริโภคเป็นโจทก์ฟ้องผู้ประกอบการเป็นจำเลยจำนวน 17 คดีคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.68 ของคดีที่ฟ้องทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการดำเนินคดีและการพิจารณาคดีเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคไม่เป็นที่พอใจตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งหวังจะให้ความคุ้มครองกับผู้บริโภคโดยให้ผู้บริโภค ซึ่งได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็วประหยัดและมีประสิทธิภาพอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค เริ่มต้นตั้งแต่ในชั้นตรวจคำฟ้องศาลจะต้องยึดถือตามความหมายของคดีผู้บริโภคตามบทนิยามในมาตรา 3(1) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาเป็นหลักสำคัญในการพิจารณาว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ บทนิยามในมาตรา 3(1) จึงเป็นสาระสำคัญที่จะกำหนดว่าคดีที่จะพิจารณานั้นเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ ซึ่งหากคดีที่ยื่นฟ้องนั้นเป็นคดีอื่นมิใช่คดีผู้บริโภคเสียแล้วการดำเนินกระบวนการพิจารณาก็ต้องดำเนินการไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอื่น ๆ แล้วแต่กรณีจะนำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาใช้บังคับไม่ได้ ซึ่งผลของการนำวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคกับการนำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่การดำเนินคดีก็จะมีรายละเอียด ซึ่งมีความแตกต่างกันตามลักษณะแห่งประเภทของคดีนั้น ๆ ไป ซึ่งหากเพียงการตีความตามคำนิยาม “คดีผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่ใช้อยู่นี้ จะเห็นได้ว่าคดีแพ่งอันเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญาเกือบทุกคดีเข้าข่ายเป็นคดีผู้บริโภคเพราะเป็นคดีแพ่งที่พิพาทกันระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจ

ผู้ประกอบกิจการแทบทั้งสิ้น โดยที่มิได้นำหลักในการพิจารณาว่าข้อพิพาทนั้นเกี่ยวข้องด้วยการบริโภคสินค้าหรือบริการที่แท้จริงหรือไม่กล่าวคือแม้จะเป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าจะตั้งข้อสังเกตว่าการกู้ยืมเงินดังกล่าวนั้นมีใช้ความเดือดร้อนเสียหายอันเนื่องจากการบริโภคสินค้าหรือบริการแต่ประการใดเพราะไม่มีส่วนใดที่เกี่ยวข้อง เนื่องกับการบริโภคสินค้าหากจะพิจารณาตามความหมายหรือเจตนารมณ์ของนิยามการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ต้องการคุ้มครองผู้บริโภคที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณภาพของสินค้าหรือบริการความรู้เท่าทันถึงเทคนิคทางการตลาดที่ซ่อนเร้นอยู่ของผู้ประกอบธุรกิจรวมทั้งขาดอำนาจต่อช่องทางเศรษฐกิจแต่เมื่อมาวิเคราะห์ถึงการนำมาบังคับใช้ซึ่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แล้วกลับกลายเป็นว่าพระราชบัญญัตินี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือให้ผู้ประกอบธุรกิจในการฟ้องและดำเนินคดีกับผู้บริโภคที่เป็นฝ่ายผิดสัญญาเสียมากกว่าทั้งๆที่ในการดำเนินคดีกับคู่กรณีที่ผิดสัญญานั้นกฎหมายของประเทศไทยเองได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดแนวทางการดำเนินคดีไว้โดยเฉพาะในเรื่องต่างๆไว้แล้วเช่นข้อขายเช่าซื้อละเมิดคั้งนั้นคดีใดที่เป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่มีความสำคัญอย่างยิ่งเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือที่ช่วยคัดกรองคดีให้ผ่านเข้าไปสู่กระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งหากคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลนั้นเป็นคดีผู้บริโภคการดำเนินกระบวนการก็ต้องดำเนินการไปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แต่หากคดีใดที่ไม่เป็นคดีผู้บริโภคเสียแล้วโจทก์ก็สามารถดำเนินคดีกับจำเลยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอื่นๆ แล้วแต่กรณี ซึ่งผลของการนำวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคกับการนำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่คดีก็จะมิมีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการพื้นฐานหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็นกฎหมายสารบัญญัติหรือกฎหมายวิธีสารบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 หรือการเข้าให้ความคุ้มครองในสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2550 เป็นสำคัญต่างมุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองผู้บริโภคอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการทั้งนี้เพื่อมิให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบอย่างไม่เป็นธรรมจากการบริโภคสินค้าหรือบริการและกฎหมายในส่วนว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคก็ถูกออกแบบมาเพื่อกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภคทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็วประหยัดและมีประสิทธิภาพแต่เมื่อข้อพิพาทที่เกิดขึ้น มิใช่เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคเสียแล้วย่อมมีผลให้การใช้กฎหมายนี้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ในเหตุของการออกบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่เขียนไว้ว่า“ โดยที่ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ และ

เทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้นในขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการกรรมวิธีการผลิตขั้นตอนการผลิตความปลอดภัยของวัตถุดิบที่ใช้ตลอดจนผู้บริโภคไม่มีความรู้ความเข้าใจถึงเทคนิคทางการตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจที่ใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อหลอกล่อให้ผู้บริโภคหลงเชื่อในคำเชิญชวนหรือโฆษณาที่เกินความจริงอีกทั้งการขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญาเพื่อให้ได้มา ซึ่งสินค้าหรือบริการทำให้ผู้บริโภคถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่เสมอเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นกระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลานานและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเองอีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูงผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบจนบางครั้งนำไปสู่การใช้วิธีการที่รุนแรงและก่อให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมอันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศสมควรให้มีระบบวิธีพิจารณาที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภคเพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็วประหยัดและมีประสิทธิภาพอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการหันมาให้ความสำคัญต่อคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้นจึงจำต้องตราพระราชบัญญัตินี้”ประกอบกับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 10 (1) และมาตรา 20 (1) ก็บัญญัติไว้ให้เป็นสิทธิของผู้บริโภคเท่านั้นส่วนผู้ประกอบการไม่ได้รับสิทธินี้(สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและต่อสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะของผู้บริโภคเท่านั้น) ดังนั้นจากปัญหาในข้อ 2 และ 3 ตามที่กล่าวมาข้างต้นจึงเห็นว่าควรแก้ไขพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ในส่วนของคำนิยาม “คดีผู้บริโภค” และบทบัญญัติแห่งมาตรา 17 ในเรื่องสิทธิการฟ้องร้องดำเนินคดีด้วยให้เหมาะสมกับลักษณะของการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยที่มุ่งประสงค์ในการช่วยให้ผู้บริโภคเข้าถึงความยุติได้งายสะดวกประหยัดรวดเร็วและเป็นธรรมสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำมาตราการตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศมาปรับใช้โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยกำหนดให้โจทก์ที่มีอำนาจฟ้องคดีผู้บริโภคต้องเป็นผู้บริโภคเท่านั้นสำหรับโจทก์ที่เป็นผู้ประกอบการต้องนำคดีนั้นไปฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีแพ่งทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มีเจตนารมณ์มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคและสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค เพื่อไม่ให้ผู้บริโภคต้องถูกรัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ และเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย หรือหากจำเป็นก็ให้เสียในจำนวนเล็กน้อย ได้รับการชดเชยความเสียหายหรือเยียวยาความเสียหายด้วยความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม จากการศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยมีปัญหาที่น่าสนใจในเรื่อง คำนิยาม “ผู้บริโภค” และ “คดีผู้บริโภค” ซึ่งมีได้มีข้อความที่กำหนดถึงวัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าที่ชัดเจนที่จะแสดงให้เห็นได้ว่า การซื้อสินค้าไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้สำหรับตนเองและครอบครัว จึงทำให้ คดีผู้บริโภคที่ฟ้องร้องดำเนินคดีต่อกันมีปัญหาตามมาด้วย เมื่อได้ศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศที่ได้ให้ คำนิยามของผู้บริโภค และคดีผู้บริโภคไว้ เช่น ประเทศสิงคโปร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น กำหนดให้คดีผู้บริโภค คือ คดีที่มีข้อพิพาทตามจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไว้ไม่เกินที่กฎหมายกำหนดการดำเนินคดีผู้บริโภคจะเป็นกรณีข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์จำนวนเล็กน้อย ซึ่งหลักการดังกล่าวของทั้งสามประเทศคล้ายกับการพิจารณาคดีมโนสาเร่ของประเทศไทย และเมื่อศึกษาถึงการคุ้มครองผู้บริโภคของเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซีย จะกำหนดนิยามของผู้บริโภคไว้คล้าย ๆ กันว่า ต้องเป็นบุคคลผู้ซื้อหรือใช้สินค้าหรือบริการ เพื่อวัตถุประสงค์ของการบริโภคสินค้านั้นภายในครัวเรือน และการซื้อสินค้าต้องไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปขายต่อหรือใช้เพื่อการผลิตหรือเพื่อการซ่อมแซมหรือรักษาสินค้า จึงเป็นส่วนที่น่าสนใจศึกษานำมาประยุกต์ใช้กับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของไทย พบว่าในการดำเนินคดีผู้บริโภค นั้น มีปัญหาที่ควรแก้ไขให้เป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองผู้บริโภค ดังนี้ ปัญหาอันเนื่องจากไม่มีบทบัญญัติวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนตามคำนิยาม “ผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 เนื่องจากการกำหนดคำนิยามตามกฎหมายมีความหมายที่กว้างและไม่กำหนด

วัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าหรือบริการให้ชัดเจน จึงทำให้คำว่า ผู้บริโภครวมไปถึงบุคคลที่ซื้อสินค้าเพื่อใช้ในทางธุรกิจด้วย ประการต่อมาคือ ปัญหาคำนิยาม “คดีผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 จะเห็นได้จากที่สถาบันการเงินใช้สิทธิและได้ประโยชน์ตามกฎหมายนี้ฟ้องเรียกร้องให้ลูกค้าชำระหนี้แก่ตน ซึ่งสามารถดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้อยู่แล้ว เมื่อมาฟ้องเป็นคดีผู้บริโภคจึงเป็นเรื่องของการใช้สิทธิโดยไม่ต้องด้วยเจตนารมณ์ของกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคและปัญหาที่มีบทบัญญัติให้โจทก์ฟ้องคดีผู้บริโภคมีได้ทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ก่อให้เกิดปัญหาผู้บริโภคถูกผู้ประกอบการใช้กฎหมายนี้เป็นเครื่องมือในการบังคับให้เป็นไปตามสัญญาที่มีต่อกัน ทั้งนี้ได้นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยแก้ไขคำนิยาม “ผู้บริโภค” “คดีผู้บริโภค” และกำหนดให้โจทก์ที่มีอำนาจฟ้องคดีผู้บริโภคต้องเป็นผู้บริโภคเท่านั้น เพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นไปดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย

2. ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ปัญหาของการคุ้มครองผู้บริโภค ในเรื่องคำนิยาม “ผู้บริโภค” “คดีผู้บริโภค” และการฟ้องคดีผู้บริโภค นั้น พบว่า การดำเนินคดีผู้บริโภคอันเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค นั้น ยังมีปัญหาและข้อขัดข้องบางประการ สมควรที่จะมีการแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ดังนี้

2.1 ปัญหาคำนิยาม “ผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541

เห็นควรเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ไว้ในคำนิยาม “ผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ให้ชัดเจนว่าในการซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ต้องเป็นไปเพื่อตนเองและคนในครอบครัวมิได้เป็นการทำไปเพื่อการค้าหรือเพื่อบุคคลอื่น

2.2 ปัญหาคำนิยาม “คดีผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551

เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมนิยาม “คดีผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยกำหนดให้คดีที่สถาบันการเงินฟ้องเรียกเงินจากลูกค้าผู้ทำธุรกรรมกับสถาบันการเงินกรณีลูกค้าผิดสัญญาไม่ชำระหนี้เป็นคดีแพ่งทั่วไปที่ไม่ใช่คดีผู้บริโภค

2.3 ปัญหาที่มีบทบัญญัติให้โจทก์ฟ้องคดีผู้บริโภคมิได้ทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 โดยกำหนดให้โจทก์ที่มีอำนาจฟ้องคดีผู้บริโภคต้องเป็นผู้บริโภคเท่านั้น สำหรับโจทก์ที่เป็นผู้ประกอบการต้องนำคดีนั้นไปฟ้องผู้บริโภค เป็นคดีแพ่งทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ศูนย์วิจัยวรรณกรรมราชภัฏ

บรรณานุกรม

กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2560. จาก

<http://godnattadej2536.bolgsport.com>.

กนก จุลมนต์. (2557). ระบบศาลและกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งของประเทศสิงคโปร์. โครงการแลกเปลี่ยนข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน ณ State Courts . สำนักงานศาลยุติธรรม.

การคุ้มครองผู้บริโภคของสหราชอาณาจักร1. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2561

จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Consumer_protection_in_the_United_Kingdom#Consumer_advocacy_groups.

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดี พ.ศ.2551.

สำนักงานศาลยุติธรรม. (2555). คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าพนักงานคดี. กรุงเทพมหานคร.

คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ. ส่วนวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค. เล่มที่ 5 (2557). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลยุติธรรม.

ชาญณรงค์ ปราณจิตต์. (2551). คำอธิบายพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.

ซัชชัย วงศ์พยัคฆ์. (2554). วิเคราะห์พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551: กรณีศึกษาความหมายของคดีผู้บริโภค. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสนต์. (2543). กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ตรรกวิทย์ มิ่งขวัญ. สำนักภาษาต่างประเทศ. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2560. จาก

<http://www.parliament.go.th>.

ธานีศ เกศพิทักษ์. (2551) กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ยูเนี่ยน อุตสาหกรรม จำกัด.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541.

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551.

ไพโรจน์ วายุภาพ. (2551). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป*.

กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพลสยามพริ้นติ้งและพับลิชชิ่ง (ประเทศไทย).

ไพโรจน์ วายุภาพ. (2552). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค*. กรุงเทพมหานคร.

มนต์ชัย ชนินทรลีลา. (2559). *เปิดคู่มือวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค ไม่อ่านไม่ได้แล้ว!*. สืบค้นจาก

<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=380005>.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.

ปุ่นฉะ จงนิมิตสถาพร. ระบบศาลและวิธีพิจารณาคดีเล็กน้อย. งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคล.

การอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ศ.) รุ่นที่ 10. วิทยาลัย
การยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, หน้า 18-26.

รวมกฎหมายคุ้มครองผู้บริ โภค. (2553). *ศูนย์วิทยบริการศาลยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาล
ยุติธรรม.

รวมคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ในคดีผู้บริ โภค ปี 2553. (2553). *สำนักกฎหมายและวิชาการ
ศาลยุติธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.

ระบบกฎหมายสิงคโปร์. ศูนย์ข้อมูลข่าวอาเซียน. กรมประชาสัมพันธ์ สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม
2560 จาก www.oia.coj.go.th/doc/data/oia/iad_1475209793.pdf.

วรนาธิ์ สิงห์โต. (2556). *องค์ประกอบภายในของความรับผิดชอบละเมิด*. แนวการศึกษาชุดวิชา
กฎหมายแพ่ง ลักษณะสัญญา และลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายเปรียบเทียบชั้นสูง.
หน่วยที่ 7. นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2552). “ข้อพิจารณาเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริ โภค”. *ศาลพาห*.

สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์ และคณะ. (2550). *การให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบังคับคดี
ทางแพ่ง (Participation of private sector in civil legal execution)*. รายงานการวิจัย
ฉบับสมบูรณ์ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอต่อ
สำนักงานกิจการยุติธรรม. กระทรวงยุติธรรม. หน้า 34.

สรวิศ ลิ้มปริงยี. (2552). *สิทธิผู้บริ โภค*. ศูนย์วิทยาการระงับข้อพิพาททางเลือก. สำนักระงับ
ข้อพิพาท. สำนักงานศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพชร.

เสมอ กาพภักดี. (2553). “คดีผู้บริ โภค”. *หมออนามัย*, 19(4), 53-54.

สุขุม ศุภนิคย์. (2554). *คำอธิบายพัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองผู้บริ โภคของไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุขุม ศุภนิติย์. (2556). *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพจน์ หนูเกลี้ยง. (2552). *ข้อบกพร่องอันเกิดจากการดำเนินคดีผู้บริโภค โดยผู้ประกอบการ*
Weakpoints in the consumer protection procedure caused by the entrepreneur
plaintiff. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทกฎหมายธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.

สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2561. จาก
http://www.ocpb.go.th/ewt_news.

สุภัทร แสงประดับ. 2556. *ปัญหากฎหมายในการพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย*.
THE LEGAL PROBLEMS IN CONSUMER PROTECTION TRIAL IN THAILAND.
(วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. *แนวทางการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค*. สืบค้นเมื่อ
วันที่ 11 มีนาคม 2560. จาก <http://www.parliament.go.th>.

อนันต์ จันทร์โอภากร. (2554). *ปัญหาข้อขัดข้องการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค*.
(รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

อภิชาติ เทพหนู. *ปัญหาจากการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551*.
รายงานผลงานส่วนบุคคล หลักสูตร ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 9. หน้า
26-27.

อวยชัย ลากยีนง. (2557). *มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดี*
ในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานในคดีผู้บริโภค. (สารนิพนธ์ปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เอื้อน ชุนแก้ว (2557). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์ลิขซึ่ง. หน้า 8

CONSUMER PRODUCT SAFETY ACT. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2559.
จาก <https://sso.agc.gov.sg/Act/SCTA1984>.

The Consumer Protection Fundamental Act . สืบค้นเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561. จาก
<http://www.consumer.go.jp/english/cprj/index.html>.

Trade Practices Act. 1974 . สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2561. จาก
<https://www.legislation.gov.au/Details/F2006L03455>

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อสกุล	นางสาวสายฝน ศรีทอง
วัน เดือน ปีเกิด	13 พฤศจิกายน 2516
สถานที่เกิด	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2547
สถานที่ทำงาน	ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานคดีชำนาญการ

